

N. 7. ir 8.

Tilžėje.

1884.

Už liepos ir rugpiucio mėnesį.

Antras **AUSZRA.** metas.

Laikraštis, išleidžiamas Lietuvos milėtoju.

„Auszra“ iszeina Tilžėje 20. kožno mėnesio pavizdije knįgutės 32—48 pusiu. — Prekia: ant metu 4 rubl. = 4 mark. Atskiras num. 35 pf. = 35 kap. Apgarsinimai, rėdistėje „Auszros“ priimami, kasztūja už kožną pusiau dalitą eilutę po 20 pf. = 10 kap., laikitojams „Auszros“ pusę tiek. Vokietijoje galima „Auszra“ prie kožnos cėcoriszkos karaliszkos pasztos parsikviesdinti.

Mokslas apie tautinę ukę.¹⁾

I.

Kas tai ira politikiszka ėkonomija?²⁾

Nėra mokslo, kurs žmogui nenesztu pelno. Ar imsi mėkaniką³⁾ — ji mokina, kaip galime gauti judintinę spēką⁴⁾ ir kaip ją galime pasinaudoti itaisidami įvairius dirbtuvus (maszinas); ar pažvelgsi į astronomiją⁵⁾ — ji geru geriausiai parodo kelius per mares plaukiantiems; ar išgilįsi į kėmiją⁶⁾ — ji atranda sukrautines dalis daigtu ir mokina pasigauti tulus dalikus, kuriūs nežinėlis meta į szalį kaipo sudėvėtus ir atlikusius; geologija⁷⁾ parodo, kaip ir kur turime jieszkoti akmeniniu angliu ir naugiu⁸⁾; medicina⁹⁾ tirinėja ligu priežastis; tiesos mokslai kamaninėja draugijinius klausimus ir prisideda patobulinimui įstatu; statistika¹⁰⁾ pamoja daug taisikliu, kurios valdo draugiją; politikiszka pilozopija¹¹⁾ iszžiuri įvairius povizius¹²⁾ valdžiu ir parodo ju atnaszią naud. Taigi sakau, kad nėra mokslo, kurs žmogui neiszsimokėtu už prakaitą pralietą ant įgijimo jo padūdamu žiniu.

Taipogi ir mokslas apie tautinę ukę prisideda žmogui ant kiekvieno žingsnio, dar daugiaus pasa-

kisiu: be to mokslo vargu bent kiek suprasti kebliusius¹³⁾ draugijos klausimus. O vienok ar daugiems tas mokslas pažįstamas? Ar daugis žino, į kokią eilę mokslu jis telpa ir kokia ira jo uždava?

Mokslas apie tautinę ukę, kitaip vadinamas politikiszka ekonomija, prideri prie eilės mokslu apie draugiją, jis tiria ukės atsitikius. O kas tai per daigtai — tie ukės atsitikiai?

Kiekvienas žmogus juk pirmuciausiai rupinasi, kaip reikia izlaikiti savo givastį, apsiginti nū miriaus¹⁴⁾. Szaknis to rupesczio lindo pacziame žmogaus kune. Žinomas tai daigtas, kad kunas, dirbant darbą, gaiszina savo raumeninę¹⁵⁾ spēką; kad neperilsti ir nesugadinti kuno parangumą per ilgą įveikiną, kunas tur' gauti papildą — peną, kurs atitaisis panikusius jau audeklus¹⁶⁾. Bet ne tik tai peno reikalauja kunas, kad izlikti givu ir veikliu, reikia jam ir aptaiso; nės žiaurus oras užgauna jį smagiai, panaikina kuninius audeklus ir įdiegia ligu szaknį — priartina žmogų prie miriaus. Kada žmogus tur' ką valgiti ir kūmi apsidengti, jis pageidauja namu, apginancziu jį nū visokiu netikėtu priepūliu¹⁷⁾ ar piktų įveikimu apielinkės.¹⁸⁾ Taip tai žmogus apie savę besirupindamas, viena pradžia susieina su priegimczia. Reikalai-gi, kurie spiria žmogų artintiesi prie priegimties dėl to, kad papilditi panikusius kuninius audeklus, kad įsigiti apdangą ir pastogę, vadinasi medegiszkais¹⁹⁾ žmogaus reikalais.

Ir kad tai pati priegimtis suteiktu žmogui daigtus tūjau vartojamus! Ji dūda tik tai grubią, krupu-liūtą medegą²⁰⁾, kurią pertaisęs žmogus gali pritaikinti prie reikalo savo kuno. Norint-gi koki daigtą pasitiecti, reikia darbo; o darbas tai nėra kaž kitas, kaip tik tai gaiszinimas raumeninės spēkos. Žmogus gali savo spēkas pagaiszinti žaisdamas, kaip antai kad daro vaikai, ir nėko nepadariti sav ant naudos. Bet tūmi tai daigtas, kad priegimtis žmogų skvirbina²¹⁾ mažiau dirbti nenaudingus darbus ne kad naudingūsius; nės esant izstekliui²²⁾ spēku su galu, žmogus neapsikenczia vargti ir kankariūti veltū pa-

gaiszinęs spēkā. Priegimtis prispīrē žmogū nū anksto pasirupinti apie savo reikalus. Vienas už tai rauso zeme, ir nori išzežti vaisiu daugiau ne kad pacziam reikia metu buvije, kitas vėl antai taiso dirbtuves (pabrikas), perdirba medegą į padarinę reikalaujamą draugijos, kitas vėl veža dirbinius ir nūveikalius²³) išz vietos į vieta, keiczia jūs ant kitu daigtu ir tt. Žodžiu sakant — žmogus ėmėsi už darbo nū anksto apmąstito ir galēsenczio išsimokėti už nūvargį. Tokį tai žmoniū nūmoningą veiklumą mes vadįsime ukiszku; o kupeta ukiszku veiklumu padaro tai, ką mes vadiname ukė.

Bet reikia czia pat pasakiti, kad ukę galima ira tirti išz keliu pusiu. Imkime antai pasėlį, nūvalą lauku, nutreszinimą ir kitus tokius daigtus — apie tai vis szneka placziai agronomija²⁴). Agronomija rupinasi rasti, kaip galima išz negivu priegimties daigtu greicziaus išzgauti grudus ir želmenis, einanczius į peną žmogaus ar jo valininko givolio. Teknologija²⁵) antai vėl szneka apie dirbtuviu pataisus, ji tiria daugį kēmiszku ir mėkaniszku buicziau²⁶), kuriose priegimties daigtai persidirba į ganėdinanczius musu reikalams. Kitaip sakant anie tekniszkiejie mokslai rodo, kaip žmogus gali pritaikinti prie savo reikalu priegimtinis daigtus.

Ir politikiszka ekonomija, kaip sakiau, tiria ukę, bet visiszka išz kitos pusės. Jos uždava ira paroditi, ar plati bet liesa ukė ira geriaus laikiti, ar siaura bet, kaip prideri, išzdirbama; ar žmogus gauna pilningą atmokestį už savo prakaitavimą ar ne, ir jeigu ne, tai ko dėl; apskritai sakant mokslas apie tautinę ukę parenka kelius geru geriausiai tildanczius reikalus žmoniū prie ju mažesnio plukimo.

Reikalingumas sudavađiti ukiszkus žįgius gimsta išz žmogaus priegimties. Žmogus, kaip sakiau, negal' be kraszto dirbti ir dirbti nenusiveikęs. Kadangi vien darbas ira daveju vartojamu daigtu, tai išzpūla daugį ir kokibę²⁷) darbo pritaikinti prie daugio ir gimės²⁸) žmogaus reikalu. Kitą gadinę, kad

nebuvo paskiros darbu, žmogus pats vienas, ką uždirbo, tai ir vartojo, bet šiandien yra kitaip: paskira darbu susėjo visus žmones. Norint kiekviena giminė ir draugija turi liczius (mėrius) ir geismus sav tiktai įpatingus, vienok lieka ganėtinai reikalu, kurie sutraukia į kruvą jas visas, taip kad ukė visos šalies palieka kaip kad vienu kunu, isz kurio nei vieno sąnario neiszgausi neįgrobęs kitu. Politikiszka ekonomija kamantinėja tokį kuną, t. e. ukę visos šalies, o ne ukę vienos giminės ar draugijos įpacziai.

Ta pati paskira darbu suseja visą žmonistę ir visus žmones padaro broliais. Bet prie šiandiksyczio rėdo, karalistės ar tautos padaro visgi atskirius kunus, kuriu sąnarius su mazgu užrisza ukės pobudis²⁹), kalba, papročiai, tiesos, valdžia, prie to priseda dar ir kraszto pobudis, jo klimatas³⁰). Taip tai esant politikiszka ekonomija šiandien tiria ukę skirimu tautu įpacziai. Taigi apskritai sakant: politikiszka ekonomija peržiurinėja tautu ukę, arba tokius atsitikius tautose ir karalistėse, kurie ramdo medegiszkus reikalus giventoju.

*Paskaida*³¹) *atsitikiu ir klausimu politikiszkoje ekonomijoje*. Imant kokįne-buk mokslą iszguldinėti, reikia pirmiausiai medegą paskaiditi; reikalingumas tokios paskaidos digsta isz negalės apžioti ant karto visą medegą telpanczią į mokslą, taipogi isz sunkumo atminti atsitikius skersai ir iszilgai sukreiktus, ant galo isz noro apsakinėtojo patrumpinti savo darbą.

Jau pradžioje XIX amžiaus mokintas Prancuzas Sė pramanė gerą paskaidą politikiszškai ekonomijai. Į pamatą savo paskaidos jis padėjo laipsnius per einamus ukiszkos mantos³²) tildant medegiszkus žmogaus reikalus. Nereikia mąstiti, kad žmogaus uždarbis nepriklauso įstatu³³), kad jis neturi įtareziu³⁴) jį ar tai pagreitinančiu ir pagerinančiu ar suturincziu pusiaukelije. Aplinkibės³⁵) rodanczios daugį ir gimę pataisomu naudingų daigtu dūda įtalpą mokslui apie *pataisą*. Šiandien prie paskiros darbu žmogus pats nesuvartoja savo iszdirbtu daigtu, jis reikalauja, kad jo patiektus daigtus kits kas imtu, taip

kaip jis pats ima nū kitu — tai szitai mainai darbo vaisiu. Taigi mokslas, kurs kamantinėja, koku priklauso įstatu ir įtarciu tie mainai, vadinasi mokslu apie *mainus* arba *atkaitą*. Musu gadinėje medega tankiausiai neprideri tam, kurs turi spēką ją nutaisiti; kartais įtaisai vartojami prie darbo taipogi darbininkams nepriguli, jūs suteikia piningius. Už tai ir nutaisiti daigtai eina ne į vienas rankas. Dalį ju ima viresnibė — tai szit pamatas mokslui apie viresnibės rinkliavas; likusiają-gi dalį pasiskirsto savitarpije darbininkai, valditojai medegos, įtaisų ir piningu. Taigi įstatus paskaidos prekinu³⁶⁾ tarp įvairiu draugijiniu slūgsniu tiria mokslas apie *paskaidą*. Ant galo įpacziai iszsitiria įstatu daugio ir gimės vartojamu daigtu — tai mokslas apie *vartojimą*.

Jaugi tokia paskaida nėra gana moksliszka, nės mokslas reikalauja, kad kožna isz daliu turētu ligiai ardvę sritį³⁷⁾ atsitikiu. Tūmi tarpu mes žinome, kad vien tiktai pataisas ir vartojimas buvo visur ir visūse amžiūse žmonistės givenos, kadangi jųdu iszeina isz priegimties musu kuno. Ne taip tai — mainai. Nereikia saikstiti tolimu gadiniu, juk antai ir viduramžije vieszpataujant kitokiai valdžiai mainu mažne visai nebuvo. Taipo-gi ir paskaida visada nebuvo galima. Priegimtinėje ukėje antai ką žmogus pasitaisidavo, tą jis pats ir suvartodavo; prie to tada jis turėdavo ir savo medegą ir įtaisus jos nutaisimui reikalingus. Juk mažieji žemės valditojai Prancijoje, Germanijoje ir bimbilai (desintininkai, szurinininkai) Lietuvoje, ką pasitaiso, tą ir pervaro per savo pilvą — atskirus dalį turto, kurią nū ju atima kraszto viresnibė. Tai jau aiszku, kad tiktai pataisas ir vartojimas, pasistiebdamu ant istato atkaito medegos žmogaus kune, prideri visai žmonistei, ir per tai padaro visadinę įtalpą ukės, taigi ir mokslo apie ukę. Bet tūmi tiktai daigtas, kad ukė musu dienu pasispiria ant mainu, taigi kad ją priderincziai suprasti, mes sziantdien negalime iszvesti tą dalį mokslo isz apsakinjimo.

Czia dar pridursiu, kad minėtos keturios dalis

politikiszkos ekonomijos taip susikisza su viens kita, kad negalima tolimesniuju suprasti nesužinant praeinancziuju daliu. Taip antai norint perprasti mokslą apie mainus, reikia žinoti mokslą apie daigtu pataisą; taipo-gi negalime išiziurėti į mokslą apie paskaidą ir vartojimą nesužinodami pirmuju daliu politikiszkos ekonomijos. Tai toks ira sukibimas minėtu keturiu daliu mokslo apie tautinę ukę. (Toliaus bus.)

1) Tautinė ukė, gentės gaspadoristė. — 2) Politikiszka ekonomija, tautinė ukė. — 3) Mėkanika, judinimo, varimo mokslas. — 4) Spėka, stipribė, sila. — 5) Astronomija, žvaigzdininkistė. — 6) Kėmija, skirimo, sukrovimo pažintis. — 7) Geologija, mokslas apie žemės pasidarimą. — 8) Naugės, metolai. — 9) Medicina, mokslas apie vaistą, lėkoristę. — 10) Statistika, žemių, karalisczių pažintis. — 11) Pilozopija, iszminties mokslas, vilmanistė. — 12) Įvairus poviziai, kitokie pavizdziai. — 13) Keblus, painus. — 14) Mirius, mirimas. — 15) Raumeninis, muskulinis, gįslinis. — 16) Audeklas, smulkiosios gįslutės kune. — 17) Priepūlis, nelaimė. — 18) Apielinkė, aplinkė, apiegardė. — 19) Medegiszkas, materijoliszkas. — 20) Medega, materijolas. — 21) Skvirbinti, priversti. — 22) Iszteklis, zopostas. — 23) Nūveikalis, iszdarbis, nuveikimas. — 24) Agronomija, mokslas apie lauką. — 25) Teknologija, mokslas apie pramonistę. — 26) Buitis, pasirodimas. — 27) Kokibė, kvalitėta. — 28) Gimė, veislė. — 29) Pobudis, karaktėrius. — 30) Klimatas, oras. — 31) Paskaida, paskaidimas. — 32) Manta, lobis, turtas. — 33) Įstatas, įstatimas, zokanas. — 34) Įtartis, iszliga, iszsiderėjimas. — 35) Aplinkibė, dalikas (Umstand). — 36) Prekinis, verczios daigtas. — 37) Sritis, skritis, kreizas.

Piastu duktė.

Apsaka apie Lietuvius 1282 meto.*)

Petro Trupinėlio perdėta.

I.

Ir vėl ateikit' klausit' susitare,
Ir vėl baisingą apsakisiu karę!

*) Szimtmečiai nulekia į amžius, czėso laikai prasirita, laimės pagada mainosi lig oras; senistės straipsniai žengia

Ir vėl asz Lietuvius jums apraszisiu,
Barzdotus, nožmius*) priesz akis statisiu!
Szvelnus lig vaikai, kad sav žemę aria,
Baisus, kad veda su kaiminiais karę:
Kada dėl kerszto ar dėl savo naudos
Degina, plėszo ir kraujūse maudos!
Tikrai, užmirszę broliu priderisę,
Darbus Lietuviu nožmiais pripažisite:
Kada ju buriai pagrėbę už kardo
Kaiminus drasko, naikina ir ardo,
Į visas szalis, tartum, vėjai trankos,
Tik laukia kerszto ar grobio ju rankos.

II.

Bet su visu szlovės mums negadina,
Kad prosenius plėszikais pavadina.
Ar ju kaiminai, ką arti sėdėjo,
Kurie į Kristų seniai įtikėjo,

augsttin, žengia žemin. Nėkas nepabuna kaip tik atmaina,
nėkas nepasilieka kaip tik smertis. Kiekvienas szirdies kulis
mums žaizdą musza, o givastis butu amžina kraujo sriovė, jei
giesmininkistės neturėtum. Ji mums parupina, ko priegimtis
(gamta) neįstengia pridūti: auksinį laiką nėkadod nerudintį,
pavasarij neperžidintį, laimę nęaptemtą jūdais debesiais, ir
amžiną jaunistę. Giesmininkas linksmintoju žmogistės; jis
tūmi ira, jei dangus patsai jam tą macę įdavė, jei praamžinasis
vieszpats savo peczvietę užspaudė ir jei jis dangiszskąją ėvan-
gėliją ne dėl begėdiszko tarno užmokeszcio pranesza.

Taip, žiniu ir' giesmininkas, kurs macnia savo sila,
Kas sriovės' gadiniu skendus', pranesza visiems bila.
Nės jam nėra dar numiręs laik's galincziu mus' didžiu,
Isz jo dvasės veržias' senas džiaugsmas ir tužma szirdžiu.
Jo namai Iliaso krantai, krantai Tiberio taipjau;
Bet, *brangioji Lietuva*, isz džiaugsmo musz' szirdis macniau,
Paminint szlovnosios musu tėviszkės praeitinės,
Mandriai, lig nei jurės, už' alivai graikiszskos garbės;
Dar mandrius, griausmai Perkuno, griauj' balsai Lietuv'ninku,
Kad vainik's žaliuju rutu grožin' galvas karžigiū. M.

*) Nožmus, smarkus.

Geresnę davė paveizdą stabmeldžiam'
Broliszkos meilės? pasakikit', meldžiam'!
Kad isz Auropos vis kareiviai traukia
Iszmuszt' Lietuvą ir atlaidu laukia?
O jos vaikelius velniukais vadinę,
Nožmiais basuliais ir angia girine —
Kas per stebuklas, jei tokia givatė*)
Gandino nūdais ir gilį pastatė?
Kada jiems Kovas**) sujudina kraują,
Arba Perkunas rodo kersztą naują?
Labiaus stebėkies', jeigu tokis žmogus
Parodo meilę ir esti patogus:
Jeigu stabmeldis ant savojo veido
Aszaroms gailioms iszkristi daleido;
Arba kad galvą jis gūdoja seną,
Ar su silpnesniu sandoroj' givena!
Ar ne stebuklas — kad jisai kovoje
Vaiku nesmaugia, moteris gūdoja —
Paklauskit': isz kur jis doribę ima?
Kur jis ją matė? Kas dūd' apszvietimą?
Ar szirdis jojo? Kas mokin' malonės?
Gal žvėris giriu — bet tiktai ne žmonės!
Kiek sik Križokai pabeldžia į vartus —
Jau tada dėl jo givenimas kartus:
Senius nužudo, moteris gėdina,
O virams pancziai, nelaisvė amžina!
Namus sudegin', o dievus iszvarto,
Kad kam atleistu — nėra tokio karto!
Tái ir Lietuvis, kad paim' tvirtinę,
Kraujūse maudos, atkerszin' tėvinę!
Ugnį ir kardą jo rankoj matiti —
Neprileisk, Dieve, tai baisu atmiiti!
Dėl ko — kad degin', plėszo laikė karo,
Užkemsza ausis ir akis uždaro?
Nės jam reik' buti nožmesniu už žvėrį,
O Dievas jam szirdį gerą sutvėrė.
Galvą szarvūtą į virszų nors kelia,
Bijo iszgirsti szirdingą dainelę;

*) Givatė, angis. **) Kovas, kovos Dievas.

Nors ranka smarki, bet tokią adiną
Sudreba tankiai — viską pagadina.
Isz ko jo szirdis? — Žino Dievas vienas:
Minkszta lig vaszkas, tai kieta lig plienas.

III.

Senas tai laikas, seniai jau tai buvo,
Visi tie virai jau žemėj' supuvo,
Kurie suėję isz viso aplinko
Sav kunigaikszti Traidoną iszrinko!
Džiaugėsi gavę toki apginėją;
Jam tai pavedė, ką kožnas turėjo:
Davė jam ginklą, kunigaikszczio vardą,
Raudoną rubą, kalpoką ir kardą;
To kardō, szarvu ir rubo turtingo
Nei ženkle nėra — viskas kapūs' dingol!
Tris mastai žemės, szeszi amžiai laiko
Ginklus ir žmones į dulkes isznaiko!
Lietuvos pilij' — garsingoj' Kernavoj',
Kur kunigaikszcziai musu vieszpatavo,
Sziandien paminklus Lietuviai naikina,
Nei padavimu sentėviu nežino.
Kirviu kapoja ažušlus senovės,
Kuriu sentėviai augiti neliovės, —
Szildo jais griczią vakaro adiną,
Kalba su svecziais ir savo szejmina:
Ir minavoja senovės gadinę,
Kaip tad tėvinę milėję ir ginę. —
Tada sukruoto vėl kraujas krutinėj,
Kibirksztis ugnies dega pirmutinė;
Isz kur tas karsztis ju krutinėj' imas'?
Ar jį uždegė senas padavimas?
Dievas tik žino.

IV.

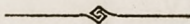
Istorija sako,
Po Narimunto valdžia Traid'nui teko:
Seniai žinojo jau svetimos szalis,
Kas jis per viras ir koks ir' daugalis:
Kad reik' patarti, ira iszmintingas,
Kad reik, kariauti, tai didei narsingas.
Jis isz Kernavos kaip sakal's isz oro

Veikalus matė kaimino nedoro:
Mozuro, Lenko, Gudo ar Krizoko
Kiekvieną žingsnį jis saugoti moka;
Visi kaip vilkai Lietuvą vis naiko,
Atvirai, slaptom's — ir laukia tik laiko.
Traidenas dėl to apie tai tik musti,
Kurį kaiminą reik' pirmiaus sumuszti:
Ir už baisiausią piktadėją rado
Kunigaikštistę — Mozuro Kunrado!

V.

Leszkas Baltasis — tai Lenku karalius,
Kunradas buvo tūmet jo vasalius;
Lietuviams czia buvo kelias ne naujas:
Ne sik Mozurūs' jau liejos' ju kraujas;
Žino, kad drutos pilis akmeninės,
Drąsios ir stiprios kareivių krutinės.
Bet sziandien užpult' patogus ir' laikas:
Valdon's Kunradas — dar jaunas tik vaikas;
Traidenas savę tūmi ir ramina,
Kad lengva tokį įveikti vaikiną. —
Ligos prispausta motina jo sena
Vėrkia tik viro, su kuriūm' giveno;
Žmonės artojai — savo javus valo,
Senatai juju — linksminos' be galo.
O kunigaikštis medžioja kas dieną,
O sargai piliu — sumigo ant sienų!
Tegul' tie szoka, tie po gires trankos',
Tie saldžiai miega su bardisziais rankos':
Prikels jūs riksmas svecziu, nepraszitu,
Lietuvių ginklai ir balsai trimitu!

Toliaus bus.

Isz musu, praeigos.

I.

Lietuviu „Dunojus“ ir Rimėnu „Danubius“.*)

(Milimam J. A. V. Lietuviui.)

Lietuvizkose dainose, kaip tulasis skaititojas žino, ira tankiai minavojama Dunojaus upė. Viena daina prasideda szitaipo:

Vai per Dunojėli — vai per upuzėlę
Atplaukia laiivelis — tam' laive bernelis,
Aukselio szukelem's — galvelę szukavo,
Geltonus plaukelius — Dunojėlin leido.

Isz kurgi tad' senose dainose musu atsirado vardas tos upės, kuri taip toli už rubežiu Lietuvos žemės plaukia, ir kurią musu laiko retas ira Lietuvis matęs? Jei musu dailusis ir puikusias Niamunas ira dainose minavojamas, tai ne divai, nės gentė musu jau per tiek szimtu metu ir laimingai ir vargingai Paniamunėse givena: jis — ira musu namine upe. Bet ko dėl ana, svetima sziantdien dėl musu upės, ira taip tankiai ir daugelije lietuviszkuju dainu minavojama?

Kaip isz žemapraszio (geograpijos) žinoma, Dunojus vakarūse, gilioje Vokietijoje isz Jūdgiriu kalnino (Schwarzwald'o), Badu kunigaikszvistėje, prasidėjęs, szenlink bei tenlink besikraipidamas, į saulėtekį teka, vandenis savo per 385 miles neszdamas į *Mėlinasias*, arba atžagariai sakant, *Judasias mares*. Sziantdien szita upė plaukia per Virtembergiją ir Bavariją, prigulinczias prie Vokiecziu cėsoristės, per Austriją ir Vengriją, o dar tolin saulėtekin beplaukdama Vengriją ir Rumuniją nūg Serbijos ir Bulgarijos atidalina. Visas žemės plotas per kurį Dunojus plaukia, sziantdien ira apgiventas Vokiecziu, Slovėnu, Vengru ir Rumunu. Kaip į koki tukstantį metu pirm Kristaus gimimo Paniamuniais dar Lietuviai negiveno, taip ir Padunojais isz paminėtu augszciau giminiu Vokiecziai, regis', į du szimtu metu pirm Kristaus, Slovėnai 3—6 szimtmetije po Kr., o Vengrai 838 ar 839 mete atsirado.

*) Isztrauka isz platesniu apie Lietuviu veikalus rasztu, prirengiamu spaudon. *Rasztitojas.*

Jau į pusantro tukstancio metu pirm Kristaus gimimo szios dienos Balkanu pussalę pietunlink nūg Dunojaus, kur sziaudien slovėnizski Serbai ir Bulgarijai givėna, buvo Traku gentė apgīvenusi, kuri dar Hėrodoto laike (484—408 m. pirm Kr.) buvo didžiausia tauta ant žemės, atskirus vienus Indus Asijoje gīvenusius.†) Ji apgīveno ne tik szios dienos Bulgariją (su Rumėlija ir Makedonija) ir Serbiją, bet ir sziaurės link nūg Dunojaus didę dalį szios dienos Vėngrijos, Rumuniją ir Galiciją. Vėngriškiosios Sibenburgijos gīventojai penktame szimtmetije pirm Kristaus vadinami *Agatirsiais* (Αγαθίρσοι), arba pagal szios dienos isztarimą *Aza-*, *Azutirsiais*, buvo taipogi tikrai trakiszka gentė.**) Pietinė dalis szios dienos Maskolijos buvo tūmet apgīventa įvairiu genčiu isz lietuviszko *Skutais* (Σκυτόι) vadinamu, kurios pagal kilmę prigulėjo prie taip vadinamu turaniszku genčiu, o nūg kuriu liekti ir sziaudien į sziaurę per Lietuvius ir vėliaus per Slovėnus pravartiti Igauniai, Sūmai (Pinai), Cziudai, Votjakai, Mordvinai ir k.***) Tarp szitu diku tūmet, giriniu, besibastanciu isz vietos ing vietą turaniszku genčiu, isz gilios senovės buvo sziaurėje nūg Dunojaus ir Mėlinosios (Jūdosis) marės isikurusios ir apsisėdusios trakiszkos gentės,****) žemės darbais ir ukės vedimu užsiėmusios, ir gīvenusios regis' įpacziai pamariais ir paupiais szale Tanajo (Dono), Vorustenio (Dniepro), Tirulės (Dniestro) ir kitu upiu. Trakiszki gīventojai szitos pamarės ir szios dienos Krimo tankiausiai ira vadinami Trariais ir Kimeriais (Κιμμέριοι) arba Keimariais. — Į kokius 5—6 szimtus metu pirm Kristaus ant szitos per turaniszkas gentes ir Trakus apgīven-

†) *Herodotos. V. 3.*

*) *Niebuhr. Kleine Schriften I. 377.* — **) *Maspero. Geschichte der morgenländischen Völker im Altertum. p. 129.* — ***) *Pseudo-Orpheus. Argonautica. Vers. 1065; C. Ritter. Die Vorkriegsgeschichte der europäischen Völkergeschichte. Berlin 1820. p. 254—255; Roessler. Romanische Studien. Leipzig 1871. p. 5; Fligier. Zur prähistorischen Ethnologie der Balkanhalbinsel. Wien 1877. p. 10, 11—14; Mitteilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien 1878, VII. 346, 347.*

tos žemės užplaukė iš saulėtekio įvairios gentės, šiandien Vokiečiai vadinamos, o dar vėliau — Slovėnai. Šitie barbarai iš dalies išnaikindami, iš dalies susimaišydami su turanizkomis ir trakizkomis gentėmis, *priėmė jau tūmet augsztesnią Traku kultūrą, kokia tūmet pas jūs buvo, o drauge su ja turėjo priimti ir daugibę žodžių iš trakizškos kalbos.* Dėl priežasčiu, apie kurias kitą kartą placiau paminėsime, Vokiečių gentės vėliau, Slovėnams į vakarus einant, turėjo iš szios dienos pietinės Maskolijos pasitraukti, ir jos apėmė vidutinę Europą; Slovėnams teko visos seniaus per trakizškas gentes apgiventos ir valditos žemės.

Nūg tu Traku liekti pas senovės raszitojus — įpacziai graikizškus — daugibė paminklu, liudijancziu mums apie ju gyvenimą ir veikalus, apie ju didei ankstibą iš žilos senovės paeinanczią augsztą *kulturą ir apszvietimą, kursai vėliau nūg tu Traku į visą Europą perėjo, ir apie ju įpatingą tikibę, budą ir dabą.* Kaip mokslingiausi musu laiko virai dumoja, *Traku tauta visizškai isznikusī, per kares su Rimėnais, užplaukimą vokizšku, slovėnizšku ir kitu barbaru, arba vėl priim-dama svetimas kalbas pavirtusi ing Slovėnus ir szios dienos Rumunus.* Tacziau nors Trakai ant Balkano pusiausalio isznikę, bet nūg ju ir šiandien liekti tarp slovėnizšku Bulgaru tokia daugibė givu paminklu, jog jūs nesunku pažinti.

Pietinioje Bulgarijoje ant rubežiaus su Makedonija tęsiasi kalninas, kursai ir šiandien savo senovizšką vardą užlaiko — Rudupės kalninas. Ant szito kalnino givena trakizški Pomakai ir Mervakai, kurie musu laike bulgarizškai jau kalba, bet kurie, kaip patirta, ira liekanos nūg senovės Traku. Pas szitus Pomakus daugiausiai senovės trakizšku paminklu mes randame.

Kaip dartes pirm kokios deszimties metu išspausdintos tapė per Stepą Verkaviczzių surinktos Pomaku senovizškos dainos, pakilo tarp mokintu viru didis truckszmas ir didi ginczai, nės daugumas ilgai netikėjo, argi galimas daigtas, kad pas tūs Pomakus butu užsilaikiusios tokios senos dainos. Bet darbais

prop. L. Geitler'io*) ir dro. Fligier'io**) parodita tapė, kad ne vien patis Pomakai ęsą slovėniską kalbą priėmę Trakai, bet jog *sziandien slovėniskai giedamos dainos juju paeinancios nūg senovės Traku*. To dėliai dabartes jau pripažinta tapė, kad nors trakiszka kalba isznikusi, bet tu garbingu Traku dvasė ir sziandien tarp bulgariszka kalbancziu Pomaku ir Mervaku liekti, ir jog *Bulgaru pojėtiszkos tradicijos* (dainiszkos sekmės, dainiszki padavimai) *visos ira trakiszkos!*

Kasgi per viena, klausite, buvo ta Traku tauta ir kas per nauda dėl mus', Lietuviu, jeigu mes ją ir artesniai pažinti gautumėme? — Nauda labai didelė, *nės tie Trakai buvo sentėviai Lietuviu*, ir nors didė ju dalis per Rimėnus, Vokieczius, Slovėnus ir k. isznai-kinta tapė, *tacziau ir sziandien dalis trakiszkos tautos, Lietuviai, givi dar liekti!*

Jeigu tad' senovės Trakai kalbėjo lietuviszkai, tai ir vardai kalnu, upiu, vietu ir tt. tur' buti senoviszki visur tose vietose, kur Trakai ir ju giminaicziai giveno — lietuviszki. Artesnis isztirinėjimas mums parodė, *kad tikrai visi senovės Trakijos vardai ir' grini lietuviszki*, ir mums tarp Bulgaru givenant su pasiste-bėjimu ne kartą ir kitose vietose, ne vien tarp Po-maku, užtėmiti teko ne vieną liekaną isz senovės Lietuviu givenimo ant szios dienos Balkano pussalės, tarp slovėniskai kalbancziu Bulgaru isikerėjusia...

Jei dabar mes grįszime atgalios pas Dunojaus upę, tai rasime ją seniausiuse Graiku rasztiuse jau pas Hesiodą, Pindarą, Aiskilių ir k. minavotą po vardu Istras (Ἰστρος), kursai vardas vėliaus į Rimėnu kalbą paimtas ira raszomas: Istrus, Histrus, Ister, Hister. Apie 196 m. pirm Kr. per kares su Istrais, givento-jais szios dienos Istrijos ant kranto Udrijos arba Adrijos marės, o buvusiais taipo-gi trakiszkos***), t. e. lietuviszkos kilties, ir patis Rimėnai regis' gavo ar-

*) Geitler. Poetické tradice Thráků a Bulharů. V praze 1878 ir Mitteilungen der anthropol. Gesellschaft in Wien 1881. X. — **) Mitteil. der anthropol. Gesellschaft. Bd. IX. u. X. — ***) Skymnos. Vers. 390.

timesnią pažintį tos upės, bet rasztūse rimiszkūse pirmą kartą randame minavotą tos upės kitą vardą pas Julių Kaisarą (Cēsarą), apie 44 m. pirm Kr. Jis tą vardą raszo *Danubius*, o vėlesni akmeniūse įraszai (inscriptiones) ir ant rimiszku piningu Trajano, Kanstantino ir k. — tur' *Danuvius**). Nūg to laiko pas Rimėnu ir Graiku raszitojus upė ta tai vienu, tai kitu vardu, vadinama, arba vėl abiemdvim: *Ister-Danubius*. Taip pas vieną rimiszką raszitoją randame: „*Danubius qui et Ister appellatur*“, o Graikas raszo: Ἰστρος ποταμός ὁ Δανούβιος.

Nūg Strabono (mirusio apie 25 m. po užgim. Kr.) mes gauname žinę, kad ir jo gadinėje ta upė turėjusi du vardu ir jog *Dunojumi* jie vadinusies' nūg savo versmiu iki szios dienos „geležiniu vartu“, o žemin nūg tu „vartu“ iki įtakai marėn — *Istru***); patį upės vardą jis raszo *Danovios* (Δανούβιος). Bet jau antrame szimtmetyje po Kr. raszės Ptolomajus sako, kad *Dunojumi* vadinusies' net iki Ōksopilės (Ἀξιουπόλις) į saulėtekį nūg szios dienos Ruszcziuko arba Rusės gulėjusios, ir jog tik nūg tos pilies iki marės *Istru* vadinusies'***). Taip liginai vardai lietuviszkos upės Nėrio arba Vilijos tai ant mažesnio, tai ant didesnio tos upės ilgio ira isztėšiami, ir sunku paženklinti, kur baigiasi Vilija, o prasideda Nėris, nors abudu vardu ira tikrai lietuviszku.

Apie 551 m. po Kr. raszės Jordanis tvirtina, kad pats upės vardas *Istras* ēsas tikrai trakiszkos†), ir szitą vardą, pamarėmis įsikurdami, Graikai pirmiausiai iszgirsti gavo. Antras vardas *Danubius* pagal liudimą J. Lido ēsas taipogi *trakiszkas*††), to dėliai klaidžiai paskesnio laiko mokinti virai†††) buvo užsimanę tūs vardus už keltiszkus pripažinti.

*) *Zeuss*. Die Deutschen und ihre Nachbarstämme. München 1837, pag. 248 ir *Katancsich*. Istri adcolarum geographia vetus II t., 143 seq. — **) *Strabo*. VII. 3. 20. Slg. *Forbigier*. Handbuch der alten Geographie. Bd. III, 325 ir *Roester*. Die Geten und ihre Nachbarn. Sitzungsberichte der Academie der Wissenschaften in Wien. Bd. 44. pag. 151. — ***) *Ptolomaios* III. 8. †) *Jordanes*. De rebus Gethic. C. 12. — ††) *Jo. Lydus*. De magistr. III, 32. — †††) Slg. *Zeuss*. Die Deutschen, pag. 12.; *L. Diefenbach*. Celtica II, 1. Abt. Stuttgart 1840, pag. 302.; *Forbigier*. Handbuch der alten Geographie III, 325.

Jeigu tad' tūdu upės vardu ira trakiszku, t. e. lietuviszku, ką taigi jūdu paženkliina?

Jau mokintas Szafarik'as*) buvo užsimanęs varda „Istras“ isz slovėnizskos kalbos nūg „bystry“ iszvesti, nors pati upė, toje vietoje, kur ji tą turėjo varda, labai lėta ira; kiti vėl, kaip V. Tomaszek's**), Kiepert's***) nūg szaknies -sru- (tekėti), nūg kurios ir lietuviszkas žodis *srovė* paeina; bet ko dėl tarp s ir r dar t atsirado žodije „Istras“? Mes negalėdami tokiems iszvedimams to vardo pritarti, nurodome dabar tik ant to, *jogiai giventojai nūg Balkano pussalės, butent dalis lietuviszku Getu, Misiais vadinama, givenusi pagal Istro upę szios dienos priedunojinėje Bulgarijoje, persikeldama sziaurės link atneszė tos upės varda Lietuvon, kur ir iki sziai dienai viena upė į Prėglių (Prusūse) ipūlanti, tur varda Instros arba Istros, ant kurio Instropilė senovėje gulėjo, sziaudien Isrute vadinama. Kaimas vėl Jstriai, Pampėnu parakvijoje, netoli nūg Aukmergės rodo mums, jog czion dalis giventoju nūg senovės Istro upės įsikurė, ir rasi isz senoviszkos pilies Istro, ant paczios upės gulėjusios, kurioje vėliaus buvo ir Graikai apsigivenę. To dėliai matome, kad vardas ira tikrai lietuviszkas, ir jei mes sziaudien dar nežinome, ką paženkliina žodis *instras, istras*, — tai tik parodo, kad tas žodis per 2—3 tukstanczius metu galėjo musu kalboje pragaiszti, kaip pragaiszo daugibė kitu žodziu, arba gal', su laiku tarmėje vieno ar kito kampo dar taps atjieszkotas.*

Dabar turime pas kitą upės varda grįžti.

Jei Rimėnai raszo: *Danubius, Danuvius*, o Strabonas — Δανούβιος, tai reikia dumoti, kad vienoje ar kitoje vietoje tas vardas taipo ir isztariamias buvo. Paskutinis Strabono raszitas vardas liginasi lietuviszkam: *Dunojus*, taip tankiai dainose minavotam, nors szaknis tu visu vardu ira *Dunas*, kaip galima numaniti isz vienos dainos, kurioje giedama: *Dunai, Dunai*,

*) *Sebrané spisy*. Dil. I. p. 551. — **) Sitzungsberichte der Acad. der Wissensch. Bd. 60. S. 400. — ***) *Lehrbuch der alten Geographie*. Berlin 1878, p. 332.

Dunojėli, — *Dunai*, *Dunai*, *upitėlė*“, isz lietuviszku pravardziu: *Dunas*, *Dunaitis*, ir isz to, jog Madjarai arba Vengrai IX. szimtmėtije į Padunojį atsibastidami rasti turėjo tokį vardą, kaipo-gi ir iki sziai dienai tą upę *Duna* vadina,*) o Turkai XV. szimtmėtije Balkano pussalę įėme, taipo-gi vadina *Tuna*. Tą patį patvirtina įpacziai vardas kaimo „*Dunum* arba *Dunus*“ noticijose „Imperii“ minavoto, o ant paties upės kranto Rimėnu laike gulėjusio, szios dienos Bulgarijoje.

Priežastį, ko dėl Rimėnai *Danubius*, *Danuvius* raszo, nesunku atsekti.

Kaip kad jau ir Zeuss'as užtėmijo,**) negalima abejoti, jog „*Danubius*“ sudurtas isz dvėju zodziu: *Danfubius* ir taip liginai, kaip daugumas szios dienos lietuviszku vardu: *Rud-upis*, *Berz-upis*, *Kaln-upis* ir daug kitu, t. e. sudurtas isz *Duno*, arba sąbalsę *u* į *o* ir *a* perkeicziant: *Dano-upis*, ir su perkeitimu lietuviszkos užbaigtinės (supikso) *is* į lotiniszka *us*. Jogiai taip tikrai su tūmi vardu atsitiko, galima iszroditi ne tik isz daugibės vardu, kuriūse lietuviszka *upė*, *upis* suambrita tapė per Graikus ir Rimėnus į *aps*, *ops*, *opis*, *ubis* ir t. t., bet ir isz to, jog vokiszkos gentės dar gilioje senovėje į Padunojį atsikrauscziusios tą rimėniszka raszomą „*Danubius*“ vadina *Dónapa****) Bet lietuviszkoje — kaip ir kitose kalbose — litera *p* tankiai persikeiczia arba ira isztariama kaip *b*, o szii paskutinė vėl tankiai pereina į *v*, to dėliai negalima stebėtiesi, jei zodis *upis* pereitu į *uvis*. Ir tikrai vardą „*Szeszupė*“ arba „*Szeszupis*“, Suvalku rėdiboje, randame ir Zemaitijoje, bet jau *Szeszuvis*, į Jūrą įtekąs. Taip ligiai atsitiko ir *Dunos upe* arba *Dunupiu*; ir jis tulose vietose isztariamas buvo *Dunuvis*, arba *Danuvis*, ir szitą vardą mes randame įraszūse ir ant rimiszku piningu — *Danuvius*, pas senovės vokiszkas gentes

*) *Katanesich*. Istri adcol. geograph. I, 466. — **) *Zeuss*. Die Deutschen. p. 12. — ***) *K. Müllenhoff*. Donau, Dunay, Dunaj. Archiv für slavische Philologie herausgegeben von Jagić. Berlin 1876. I. Bd., 295.

— *Dónavia, Dúnove*,*) arba kaip dainose apie Niebelungus**) ir pas vieną vokiszką geografą XIII. szimtmečio***) randame: *Tunove, Tounouve*. Pagalios *Dunojaus* vardas (*Δαυόιος* Strabono) paeina isz *Dunuvis*, perkeicziant *v i j.* —

(Toliaus bus.)

Laimės valanda.

Kad buris geru Lietuviu
Kupeton sus'eina,
Tai vargai mus' kasdieniniai
Tad' szalin sav eina.
Mes susėdę visi ratan
Saviszkai bilojam',
Vis tėvinę savo menam'
Ir vis ją gūdojam'.
Atmename seną laiką,
Boczius, piliu vardus,
Kaip vadovai musu kėlė
Ant Križoku kardus;
Kaip mus' seniai — girininkai
Spieczius bicziu laikė,
Ar medžiodami giriose
Stumbrius, meszkas vaikė;
Kaip jie nūszirdžiai gūdojo
Visus dievus savo,
Kaip jiems meldės, aukas neszė,
Kaip dievams tarnavo . . .
Atmename prieszius savo,
Kokius sziantdien matom';
Brolius, ką nūg mus atskilo,
Ant jųku pastatom',
Nės jau jie tėvu nemili;
Jiemsiems jau ne gėda
Peikti savo gente, kalbą,
Nors mus' dūną eda.

*) *Archiv für slavische Philologie*. I, 295. — **) *Niebelungen-Lied*. Vers. 6116. — ***) *Sitzungsberichte der Academie der Wissenschaften in Wien*. 1865. Bd. 50, p. 397 sek., vers. 886.

Kad jau visas priminētos
Valandos senosios,
Kad nubost' vargus skaitīti
Tēviszkēs žūlosios,
Kalbam' apie naują laiką:
Kaip kalba atgījo . . .
Apie „Auszra“ . . . giriam' brolius,
Kurie ją īgījo;
Apie sandarą draugistę
Mus' mielu dirbēju,
Kurie rodo keliā tiemsiems,
Kā ein' sav su vēju;
Apie bendrā mus' geriausā,
Ponā Sauerveinā,
Kurs, nei Bairon's uz Grikonus,
Taip jis uz mus eina;
Apie Eglę, Trupinēli,
Vēversi, Duduti,
Apie Norkū, Szunbajori,
Kūksztī ir Gailutī
Pilame po tam ing stūpas
Baltā alū, vinā . . .
Geriam', sakom': „Te — givūja,
Lietuvā kas gina!“
Taip beveik suvis nejuntam',
Laikas kaip prabēga . . .
Pusnaktis sztai, žvakē gesta . . .
Reik' jau eit' ing miegā.
Tad linksmai dar uzdainūjam',
Sveikinam viens kitā;
Skiriamēs', ilgai ir menam'
Labā dienā szitā.

Milimam bendrui Jūzui Kalnēnui ant brangios
atminties aukūja Ksav. Vanagēlis.

Balsai apie lietuviszkā gentę.

Ilgi szimtmecziai laiko praszoko jau, kaip galingoji svēte
lietuviszkoji gentē buvo ir ira panēkinta ir gaiszinama, nū tu
pacziu gencziu, kurios jā senovēs gadinēse garbindavo ir jos

prietelistēs jieszkodavo. Bet ta ju prietelistē kaipo viliokiszka veikiai persimainē ģ neapikantā, kaip tiktai Lietuvā sav pasi-plēsē; nēs joms ne gentēs, tiktai lietuviszkos zemēs ir turto reikējo. To dēl-gi zemē aprēpē pradējo apmisliti, koku budu geriausiai ir greicziausiai galima butu jā izsnaikĳti, ir susitarē pulkais apspeisti isz visu pusiu Lietuvā, peikti jos kalbā, budus ir paproczius, o viskā, kas nū ju paeina, girti kaip ģmanidami. Lietuviai-gi pakliuvē ju nagūsna, traukdami sunkū verguvēs jungā kaip baudžiauninkai, prispauti isz dalies — kaip ne Dievo sutvērimei, per visā bēģi to ilgo laiko, palengvu skurdo ir niko svetimu gaivalu jovale. Lietuviai pradējo pasisavinti svetimas kalbas, budus ir paproczius, o viskā, kas buvo lietuviszka, atmesti su panēkinimu. Tokiu budu užsimirszo jau didesnē pusē gentēs, kūmi ģi kitā sik buvo ir kūmi ira dabar. To dēliai ne tik tolimiejie bet ir artimiejie Lietuvos susēdai, o minētinaĳ Vokēcĳiai, Maskoliai ir Lenkai, laikē jau jā už numirusiā dvasizkai ir už iszleidĳiancĳiā paskucziausius atsikvėpimus kuniszkai; ir dĳiaugēsi tie musu gentēs senovēs gadiniu garbintojai, kad ju augsztoji kultura ir pramislav užims tā vietā isznikusios lietuviszkos gentēs. Bet tas ju dĳiaugsmas neilgai truko; nēsa sztai, ant nemenko ĳiems nusistebēģimo, vaidinasi pirm keliu deszimcziu metu lietuviszkoji numarĳta ir palaidota, kaip rodēsi, dvasē kelintame gentēs šanarije. Tie pradējo raszinēti, nors daugiausiai svetimose kalbose, raudas ir giesmes kaip ir paminēģimus tēviszkēs nusidavimu, pagarbindami tokiu budu atmintĳ savo pratēviu ir juju veikalu, o podraug budindami isz tokio ilgo miego savo numilētā gentē. Vienok nutilus tiems musu garbingiems rasztininkams, apraudojus savo tēviszkā zemelē, po patirimo, kad „nūprosnai traukia savęspi atszalusius prascziokēlius, rodidami praeitinę ir senā ugnĳ kurstidami“, matidami, kad „visur tamsu, visur kurtu“ kaip palieta, tūmet vėl rodēsi prisiartinęš galas paskutinis lietuviszkos gentēs givasties. Bet ir tada tikoĳantieĳie jos paliktuvē aprēpti nemenkai apsigavo, nors buvo prasidĳiugę ir pradēģe draskiti ģ szmotus pastirusĳ jos kunā, nēsa balsas giesmiu ir raudu, apverkiāš paminēģimus senu gadiniu, ir isz svetimos kalbos rubu iszsivertē ir giliai ģsmigo ģ szirdĳi ne vieno apszviestiesnio Lietuvis. Tada pradējo gruzdentĳ senoĳi kibirksztlē meilēs dēl senosios lietuviszkosios ĳinicziuos ir pamilēģo isz naujo viskā, kas ira lietuviszka; o pamilēģe lietu-

viszkos praieitinēs nusidavimus, pamilējo ir savo gentę ir ģmę apmislinēti nors tilomis, koku budu galima butu atgaivīti apmirusius isz tiesos gentiszkus šanarius; o ir gaivino kaip įgalēdami ir kaip įmanidami; bet nēk's isz susēdu nēko apie tai nepatirē ir nenugirdo. Tūmet ir vėl pradējo garsiai skelbti svētui, kad jau galas givenimo ant svēto lietuviszkai gentei prisiiekiamas, ne tik primatomas. Sakē nekurie, kad „po penkiu deszimcziu metu nebusę girdēti nē vieno žodelio lietuviszko prusiszkoje Lietuvoje!“ Gal tą paskalbą platino, idant įvariti prusiszkus Lietuvius į nusiminimą ir atsižegnojimą nū lietuvistēs?! O pagailėk Dieve, susivokiecziavę Lietuviai platino tokias paskalbas. Kiti vėl pradējo szauktiesi į draugistes, idant susitelkę tūmi geriau galētu surankioti liekanas lietuviszkai dvasiszko turto mokslui ant paminklo po galvos nabažtininkēs gentēs.

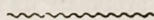
Tūmi tarpu ant didžiausio svētui nusidivijimo apszauktoji už nēkam jau nevertą ir negalinczią pasilikti tarp kitu giminiu ir gencziu, lietuviszkoji gentė — atsiliėpē garsingu balsu taip, kad ir visi pasvēciziai iszgirdo, *nenorinti mirti, bet norinti giventi* ant svēto ne sutirpusi svetimūse jovalūseir svetimūse gaivalūse. Isz tos priežasties pakilo tarp musu ponu susēdu ne menkas kliksmas. Atsiliėpe jis Petrapilėje, Maksvoje, Varszavoje, Krokavojeir Berline, ir pacziamė Vokietijos saime, kur pagirtinasis Lenku pasiuntinis, p. Zakrzjevskis, trumpais ale szauniais žodžiais užtarē prusiszkius Lietuvius, praszidamas saimo, kad ju maldos balso teiktusi iszklausti palikdami jiems priegimtą kalbą negaiszītą mokītuvēse nors vėros dalikūse. Norint tas praszimas nēko Lietuviams negelbējo saime, tai vienok buvo Lietuvai ant didēs naudos; nēsa svētas gavo žinoti, kad Lietuviai nemislija savo kalbos atsižadēti, o tūmi pat ir lietuvistēs. Ant antro, patirēme ir mes per burną ministro v. Gossler'io, *kad lietuviszkoji giminiē apsudīta ant iszgaiszinimo ir kad neturinti teisibēs pasi laikiti savo lietuvistę!* Baisi tai žinē; vienok nei vienas Prūsė iszdūdamas lietuviszkas laikrasztis apie tą baisųjį sudą „Lietuviai netur' teisibēs pasilikti Lietuviais“ nepaminējo ir Lietuviams nepraneszē! Tai nurodo, kad Prusijos lietuviszki laikraszcziai tiktai isz vardo ir kalbos lietuviszki . . . Nepaminējo taipjau nē apie užtarimą lietuviszkos gentēs per minėtąjį lenkiszkąjį pasiuntinį. Ko dēl taip darē, lengvu numaniti. Bijojosi vokiszkoji jūse dvasē, kad prusiszki Lietuviai nepasijustu priversti Lenkams savo dėkingistę apreikszi už tą užtarimą, ir dēl togi

surankiojo gentės izsgamai nū keliu deszimcziu Lietuviu paraszus, apreikszdami savo valdžiai, kad jie neturi nēko draugiszko su Lenkais. „Musu keliai ne Lenku keliai“ pritinka tiktai laukiniams žmonēms sakiti — nēs musu keliai, Lenku, Vokiecziu ar Maskoliu keliai vis vieni ir tie patis, kaip ir visos žmogistēs, jei mes pagal teisibę, pagal krikszczioniszka būdą pasielgsime. — Mes kiekvienam žmogui atskirium, ar gentei ar giminei ēsime dėkingi, kurie neveidmainiaudami mumis užtaria, ar tai butu Vokiecziai, ar Lenkai ar Ģudai.

Lenkiszki laikraszcziai, nors ne daugume, taipjau meiliai raszē apie Lietuvius ir beveik užtarē koku žodeliu, ale daugiausiai pasididžiūdami, nurodidami, kad Lenkai geriausi ir vėrniausi Lietuviu prieteliai ēsą. Bet tūse prietelistēs apreiszkimūse aiszkliai parodo, kad geriausias ginklas priesz suvokiecziavimą arba sumaskoliavimą ēsas pastoti arba iszvirsti į Lenkus. Lenkai jau kitaip Lietuviu nepažįsta, kaip tiktai iszvirtusia iš savo lietuviszkos į lenkiszka gentę. Mokįtus ar nemokįtus Lietuvius kitaip nevadina kaip tiktai jaunesniaisiais Lenkais, o Lietuvos žemę Lenkija. Lenkai isz tiesos mili Lietuvius, bet tiktai tūs, katrie su pakarnumu ir dėkingiste sakosi pastoję Lenkais, arba abelnai užsigina, nebuvē nēkados Lietuviais ir savo tėviszkę Lietuvą vadina lenkiszka žeme („ziemi apolska“). Bet te-gul tiktai pasidržasina kursai užsiginti lenkiszkistēs ir Lietuvos žemes nepripažinti už lenkiszka žemę, ant to paleidžia visą savo gelūnio smailumą ir gelia be malonēs, kur tik papūla ir kur pakrutina.

Lenkai sako, jogiai Lietuviai turi jiems dėkingi buti už viską, ką jie isz broliszkos meilēs jiems užteikē; minētinai už iszmokinimą poniszkos lenkiszkos kalbos (kadangi lietuviszkoji ēsanti muzikiszka arba buriszka); už perkriksztijima isz pagoniszkos į krikszczioniszka vėrą; už perkeitimus senu stabmeldiszku lietuviszku pravardžiu ant nauju lenkiszku; už perkriksztijimą lietuviszku vardu vietu, kaimu, sodžiu, mēstu, piliu, ezeru ir upiu, lauku ir giriu, kalnu ir kloniu ir t. t. Vokiecziai vėl norētu, kad Lietuviai susivokieczitū kū veikiausiai, kaip susivokiecziavo Pamarėnai ir Parusėnai, — kad butu dėkingi už viską, ką jiems gero padarē ir daro suvokiecziuđami, taip pat kaip ir Lenkai.

(Toliaus bus.)

19. kovo 1884 m.

Jūzai brangiausias,
Bendrai mieliausias!
 Szioj' dienoj'
 Tav linkiu
 Lietuvoj'
 But tokiu,
Kaip Adomas — brolis musu
Ar kaip Puszkin's, raszt'nink's Rusu,
Tiktai savo prigimtoj',
Lietuviszkoje kalboj'
Dirbkie, bendrai, netingėk
Ir tarp broliu sėklas sėk:
 Dievs teising's
 Ir galing's,
Kaip tik reikia ko nors kam,
Jis paveda praszant jam.
 Buk laimingas
 Ir turtingas,
Ilga amžią dūk, Diev' tav,
 Lietuvę paczią,
 Ir tankų sveczią,
Kuriūm buti linkiu sav.

Pasveikinimas mano mielam bendrui Jūzui ***, milėtojai
prigimtos kalbos, jo vardinėje dienoje. K. Vanagėlis.

~~~~~
L u k o k i m'!

Kol murūse Vilniaus dar sėdėjau,
Sziūs nūg rektorius žodžius girdėjau:
„O Aleksuikai, turi dainūti!“
— „Tėve brangiausias, reik' palukoti,
Ar neatrasiu tamsų karkliną,
Vamzdį nusukęs ten prie kūlino,
Pusdams' vamzdelį balsą iszdūsiu,
Linksmi dainūsiu. Tad' apraudosiu,
Brangios Lietuvos nelaimės, vargus:
Lik szioliai esmi ant visko sargus:
Bijau dainūti, bijau raudoti,
Ir dvasė mano liep-gi lukoti:

Ar-gi nekelsis' isz broliu musu,
(Kaip tar' Krasziauskis, kaiminas musu):*)
Kurs Dūnelaiczio szneka prakalbtu,
Dainas raszidam's, aiszkiai apskelbtu.
Kad nūg kaiminu negeidž gudribės,
Nės savo kraszte randa linksmibės:
Miszkūse, laukūs', pilekalnėliūs'
Irgi senucziu žemos' trobelios."

1880. Vilniuje.

A. B.

Lietuviszkos knigos.

Litauische und lettische Drucke des 16. Jahrhunderts,
herausgegeben von Adalbert Bezenberger.
Göttingen 1874—75. Heft I. und II.

Isz szios dienos mokintu viru, kurie musu kalbos isztirinėjimu užsiima, p. Adalbertas Bezenbergeris prigul' skaitliu tu, kurie Lietuvius ir ju puikią kalbą priderincziai pažįsta. Apkeliavęs didi Lietuvos plotą, jis galėjo ne vien pažinti musu kalbos tarmes, bet ir surinkti bei užrašziti tulas liekanas musu senoviszkos tikibės, iprocziu ir t. t., apie ką liudija neperseniai iszspaudinta jo kniga „Litauische Forschungen“. — Jis gerai numanė, kad dėl priderinczios pažinties musu givos kalbos ira didei reikalinga pažintis ir kalbos praėjusiu amžiu, kuri spaudintūse rasztūse nūg senovės iki sziai dienai beliekti: bet kadangi tokie seni rasztai ira didei reti, to dėl jis apsiėmė, jūs atjieszkojęs surinkti kruvon ir perveizdėjęs vėl atspaudinti isz naujo, idant liekanos musu sentėviu kalbos isz seniai pragaiszusiu amžiu ir musu laiko mokįtiems virams butu lengvai prieinamos. Augszciaus iszraszitas antraszas jo knigu apima tad' tūs seniausius lietuviszkus rasztus.

Rapagelionis, regis', buvo pirmas, kursai dvasizskas giesmes lietuviszkai iszguldęs, bet jos pra-

*) „Nie wiem kiedy, lecz kiedys' urodzi się zapewnie Litwin, który językiem Donetajtysa zanuci o Litwie, przejawszy się nią głęboko, a nikogo nie nas'ladując. J. I. Kraszewski. Studya Literackie, Wilno 1842, p. 165.

gaiszusios. Szitas garbingas Lietuvis mires 1545 m., ir tiek tik apie jį mes ir žinome. Jo pasekėjas ant dirvos dvasiszko Lietuviu apszvietimo ira *Martinus Mažvidis*, arba isz lotiniszko *Mosvidius*, nūg kurio mes turime pirmus rasztus lietuviszkoje kalboje spaudintus. Apie metus ir vieta, kur Mažvidis gimęs, žinės pritrūksta; žinoma tik tiek, jog 5 d. balandžio 1548 m. jis pabaigęs mokslus Karaliaucziaus universitėte ap- turėjo titulą „philosophiae baccalaureus“. Metams sakakus jis nūg Prusijos kunigaiczcchio Albrekto pa- skirtas tapė ant klebono ir arkidijakono prie bažniczios Rėgainėje, kur 14 metu tarp Lietuviu darbavęs 1562 m. pasimirė. Paraszitas per jį katekizmas at- spaudintas 1547 m., tur' sekantį antraszą: „*Catechi- smusi prasty szadei, makslas skaitima raschta yr giesmes del kriksczianistes bei del berneliu iaunu naviey sugulditas. Karaliauczui VIII. dena menses sausia metu uszgimima diewa MDXLVII. Soli Deo Gloria.*“ Szitas tad' kate- kizmas isz XVI. szimtmezcchio paeinaš ir tapė per p. Bezzenbergerį pirmoje laidoje jo knįgu atspaudintas, su priedu prakalbos ir paaiszkinimu vokiszkoje kalboje.

Jau d-ras Geitleris savo knįgoje „Litauische Studien“ buvo patalpinęs tulas vietas isz to kate- kizmo, kursai sziantdien didei paretėjęs, o isz kurio mes gauname pažinti ne vien kalbą savo sentėviu — katekizmas raszitas Klaipėdiszkiu tarmėje — bet ir tikibę Lietuviu ano laiko.

Krikszczioniszką tikibę Lietuvoje įvedant, pas senovės Letuvius atrasta buvo giliai szirdise ir tautos dvasėje isikerėjusi senoviszka tikibė, taip ligiai sena, kaip pati Lietuviu tauta, o kuri per tuk- stanczius metu stiprino ir gaivino musu sentėvius. Kožnas to dėl supras, kad naujai tikibei nebuvo lengvu tarp Lietuviu iszsiplatinti, tarp tu Lietuviu, kurie giliai tikėjo į galibę senoviszko savo Dievo ir dievu. Prieg tam dar reikia pridurti, jog, nors krikszczioniszka tikibė ir buvo platinama, bet ilgai per tokius knįgus, kurie svetimoje, Lietuviams visai nesuprantamop kalboje Dievo žodi skelbė. Kaip

Prusūse vokiszki kunigai vokiszkai, taip kitoje Lietuvos dalije lenkiszkoje kalboje per ilgus metus bāznicziose buvo giedama ir kalbama, ir regis' daugiaus tūmet buvo rupinama už tai, *kad per lenkiszka ir vokiszka kalba prosenius musu paversti į Vokiecius ir Lenkus, neng į tikrus krikščionis.* To dėliai nereikia stebėtiesi, jog dar XVI., XVII. szimtmetije ir dar vėliaus tulose vietose proseniai musu laikėsi ne prie krikščioniszkos, bet savo senoviszkos tikibės.

Prakalba Mažvidžio musu žodžius patvirtina.

Skaititojus savo ragindamas ant skaitimo to katekismo ir priėmimo iszguldito jame krikščioniszko mokslo, jis tarp kitu raszo:*)

Kaukus Szemepatis ir laukasargus pameskiet

Wisas welnuwas deiwes apleiskiet.

Tos deiwes negal iums neka giera doty

Bet tur wysus amszinai prapuldinty.

Ir tolin:

Tasai Dievs**) wysas szmanes nar didei mileti

Dāgaus karaliste dawanai nar dawanati.

Aithwars ir deiwes to negal padariti, —

Beth in peklos ugni weikiaus gal istumti

— — — — —

Asch szinau ir tatai dresu czia sakiti

Jag szimty szmaniu wena negaleczia atrasti

Kursai wena szadi dewa prisakima makietu

Ir paterius ben du szadžiu atmintu.

Jei klausy szmagu biau maki pateri bilaty'

Prisakimus Diewo biau galetū atminti

Veras krikščianiu straipczina ar gali skatity

Ape duschas ischganima biau gali ka szinaty

Zatagamis tau szmagus tur atsakiti

Jag gieresnei atmen arty nent pateri bildi

Dewa prisakima bila asch nekada negirdėiau

Ne straipscziu weras krikščianiu skaiczau.

Baschniczia nog deschimes metu nebuwau

Tektai su burtinikie ant burtas weizdeduau.

Begieresny su schwenta burtinikie gaid walgiti

Neig baszniczio schaukima szeku glausti.

*) -sch- isztark kaip -sz-, -sz- kaip -ž-. **) Krikščioniszkas.

Toks tai po valdžia vokiszku kuningu esanciu Lietuviu buvo tikėjimas szeszioliktame szimtmetyje; jog kitose Lietuvos szalise, kur lenkiszki kunigai mokino ne geriaus buvo — negalima abejoti, ipacziai regint, kad ir musu dienosė visur tose parakvijose, kur lietuviszka kalba isz maldu ir bažnicziu iszvita, Lietuviai garbina dar ne vieną Dievą, bet daugelį dievu, o gal' ir jie sako, kad „bė geresniai su szventa burtininke gaidį valgiti, negu bažniczijoje nesuprantamos kalbos klausiti . . .“

Po prakalbos Mažvidžio katekizmas prasideda nūg „pygaus ir trumpo mokslo skaititi yr raschity“, butent paroditos mažos ir didės „skaitinės“ (literos), padalinimas ju į „balsines“, „dvibalsines“ ir „sąbalsines“; tolin seka siliabavojimas, prisakimai Dievo, „tikiu į Dievą“, „tėve-musu“, apie sakramentus, apie urėdu įstatimus; pagaliaus patalpintos kelios giesmės.

Lietuviszka Mažvidžio kalba daugelyje vietu sudarkita ipacziai per įvedimą lenkiszku žodžių; taip jis raszo: dachadas, duchas, lakamstwas, razgreschima, swetastis, upominaju ir t. t.; tai žodžiai, dėl kuriu dar sziantdien mes turime grinai lietuviszkus, ir abejoti negalima, jog ir Mažvidžio laike tokie žodžiai musu kalboje buvo. Bet matiti, jog kaip musu dienosė randasi tuli taip vadinami pusszucziai, kurie painiodami svetimus žodžius į musu kalbą, dumoja iszmingai darą, ir tūmi tik darko puikią Lietuviu kalbą; taip, regis', ir musu Mažvidis buvo prie lenkiszku žodžių prisiriszęs . . . Jog jis ne tik vokiszką ir lotiniszką kalbą, bet ir lenkiszką mokėjo, matiti isz to, jog vienai lietuviszakai giesmei pridėdamas gaidą (balsą) sako: „gal giedate ant notas anas senases lėkiskas: o anno panysslachetna spokolenia etc.“

Pati Mažvidžio rasziba taipogi ne vienoda; vieną ir tą patį žodį jis vienaip ir kitaip raszo, o tai ir nedivai, nės jam pirmam kone teko pritaikinti literas prie iszreiszkimo garsmu musu kalbos. Kad szis paskutinis darbas ira didei sunkus — liudija ir lietuviszka rasziba musu laiko, kada mes ne daug pa-

akiui pažengēme, kaip musu rasztu tėvas Mažvidis! Garbē jam ir už tai, ką jis padarē!

Antra laida p. Bezenbergerio knygos (laksztu XXVIII ir 60) tur savije latviszką katekismą nūg 1586 m. Isz prakalbos paties Bezenbergerio mes gauname žinoti, jog Latvijoje, po valdzia taipo-gi Vokiecziu patekusioje, jau XV. szimtmetyje, butent tarp 1424 ir 1444 m. įsakita buvus, idant visi tie kunigai, kurie turį Dievo žodį tarp Latviu apsakinėti, mokētu latviszką kalbą, ir kad nė vienas kunigu negalėjęs tapti, kursai Latviu kalbą nemokėjęs. Matiti, kad czion Vokiecziai tikrai rupinosi apie iszplatiniimą krikščionistės, nės tik prigimtoje kalboje gal žmogus dvasiszką mokslą suprasti, o supratęs jį ir priimti. — Tolin ant laksztu 31—43 patalpinta: „Forma chrikstima kaip baszniczas istatimae hertzikistes Prusu ir kitosa zemesa laikoma ira. Drukawot Karalauczui per Jona Daubmana metu Christaus M.D.L.IX.“, nežinomo raszitojaus. Ir kalba szitos „formas“ tur' įpainiotus lenkiszkus žodžius, kaip asabliwas, apswiecziti ir t. t. — Ant pabaigos randame szitoje laidoje dar patalpintą latviszką „tėve-musu“ isz Grunavo iszimitą.

Baigdami czion paminėjimą „lietuviszku ir latviszku spaudu“ Bezenbergerio, turime dar nors žodziu paminėti tėviszkės ir kalbos meilę Mažvidžio. Jis gerai suprato, kad tik lietuviszkoje kalboje gal' buti iszplatinta krikščioniszka tikibė tarp Lietuviu; — rasztai jo apie tai liudija. *Trokszdami, kad ir musu dienose visur, kur tik givena Lietuviai, bažnicziose vieszpatautu vienu viena musu prigimtoji lietuviszkoji kalba, kad vien lietuviszkoje kalboje Dievo žodis apsakinėtas butu, mes statome priesz akis savo kunigams Mažvidžio žodžius „ad magnum ducatum Lituaniae“ parraszitus.*

Fausta ducum magnorum altrix, Lituania clara,

Haec mandata dei suscipe mense pia,

Ne te, cum dederis rationes ante tribunal

Augustum, magni iudicis ira premat . . .

Vindabona, 15. vasario 1884.

J. Bs.

Musu darbai.

Tamsesni kad musu broliai apszvietimo praszo:
Raszo Doktor's, raszo Eglė, kunigėliai raszo.
Kunigėliai daugel daro — turiu aiskias žines,
Kad ir turtus ir sveikatą nesza dėl tėvinės.
Mikszas sakė, kad „daugiausiai raszit' Kūksztis ima;
Jojo rasztu ir' rėdistei arti puskirtimo.“
Juk norėciau ir asz prie to darbo prisidėti,
Bet isz mano tuszczios plėczkos perstojo varvėti.
Spausiu, kosziu, privarvinsiu norints tą dainelę,
O supikęs sukuldinsiu tuszcziają plėczkelę.
Kad nustojo stiklas jau sukult's ant amžiu mirkti,
Žadu eiti žmoniu tarpe proto nusipirkti.
Vienok tokį gerą daigtą nenor' nėk's pardūti,
Idant sektus' pasivogti, ubagams reiks dūti.
Ubagai mus' prisigėrę moka dailiai szokti:
Dūd' jiems tas, kurs vagio bijo, ir kurs eina vogti.
Jau mus' uždraustos iszkalos, nēr' kur knjgu gauti.
Ar neverta tam kaltūsius už ausu parauti?
Bet kaip sunku ju ausu prisiekti per nevalę!
Bet paulauksim'; kai atguls jie, bus jiems už svavalę*)!
Jei nedūd' mums — te-nedūda! Te bala pavalo!
Bus mokintoju; kas mok'; grįczia į iszkalą . . .
Pasimokikim' Lietuviai! Mokslas mus' galibė!
Priesz jį galvą tur' nulenkti didelė biauribė.
Neprigaus jau mus' bagoczius, židas nei cigonas;
Kaip nebus tarp mus' tamsibės, kožnas bus lig ponas.
Norints arsim', kaipo arēm', sėsime, kaip sėjom',
Bet vis, vis daugiaus turėsim, ne kad pirm' turėjom'.
Te kur gemat' arba gimsit' už desėtku metu,
Tik lengviaus dėl jus' bus traukti darbą jau pradėtą.
Rasit' plėszinius iszplėsztus, varputes iszgrėbtas,
Lauksit', kad į gerklę lėktu balandėlis keptas . . .
Giminszka seniai dirva užleista dirvonu.
Sunku ira tarp kaiminu pasidarit' ponu.
Musu kalba tur' but' pirma ant prigimtos žemės,
Nors priesz jąją ir kaiminai ir bajorai remias'!
Nors kaiminu szvelnios kalbos, nors ju daugel knjgu,

*) Svavalė, savvalninkistė.

Norints siulos' jos į rankas; jas suprast' nepigu.
Plaukia Niamunas nū ritu skelbdam's nedoribes,
Tenai linksta musu szirdis, kur daugiaus teisibės.
Sunku prie vargu priprasti, sunkiai tiesa randas',
Kur tik gali, žmogus žmogui užlipa ant sprandos:
Nors kalbu czia tikrą tiesą, pasakit' ir gėda,
Kad szim' svėte žmogus žmogų, žuvis žuvį ēda.
Ir tas židas — sukta virvė, vagis, palicėja
Plėszė žmogų, kaip įmanė, draskė kaip galėjo.
Mėstūs' rumus*) įsistatę monij' kaip pagedę,
Ar prigėrę už mus' grasų guli kaip kaladė.
Laimė musu, kol jie guli, o kad nepabėgtu,
Dūsım' tiek dėl ju arėlkos, kad jie užsidegtu!

5 ir 15 balandžio 1884 m.

Vēversis.

Liudnibė.

Liudna, ui liudna czionai ant svėto,
Kad persekioja nelaimė kieta!
Nėkur nēr' vilties nē žiburėlio,
O nē pris'glausti nēr' patvorėlio.
Meilės dainelę noriu dainūti,
Apie vargelį savo rokūti,
Bet tas liudnumas vis neprileidžia:
Jis tai szirdelę labiausiai spaudžia . . .
O asz dainūciau meilią dainelę . . .
Apie žaliuju rutu darželį . . .
O dabar, dabar . . . tili szirdelė . . .
Ir nēra misliu didžiu galvelėj'! . . .

Eglė.

Gražioji.

Tu tai taip graži kaipo kvėtkelis — Pijonku, taip nekalta!
Dėl tavęs mano meilės žodelis — O lelijėlė balta . . .
Tavo akelės dangaus gražumo — Tiliai, ui tiliai žiuri . . .
Kiek jose laimės! ir kiek saldumo — Tokiu juk nėk's neturi!

Ko dėl veidelis nuliūdo tavo?

Argi szirdelė vargelį gavo?

Juk skaiscziaus žibi ne kaip žemcziuogas . . .

Tavo galvelę juk rėdo slugos . . .

Eglė.

*) Rumas, butas.

Dainos ir ju literatura.

Skaitimas „Auszroje“, Rigos giedotoju draugistėje, atliktas
 $\frac{24}{12}$ spalnio 1883 m.

Malonus klausitojai! Lietuviszka kalba įgijo mo-
kītame svėte savo valibą prie suligintinio kalbu
mokslo. Mokīti virai, norėdami atsekti tautu gen-
tistes, pradėjo tam vartoti kalbu suliginimą. Pamatą
tam mokslui padėjo Pranckus Bopp'as apskelbdamas
svėtui suligintinę kalbrėdą Sanskritu, Zendu, Graiku,
Lotinu, Lietuviu, senuju Slavu (Slovėnu), Gotu ir
Vokiecziu kalbos. Isz visu tu kalbu lietuviszka buvo
vargiausia savo rasztūse; taigi atsekus didelę jos
valibą, tat ir pradėjo mokīti virai teirautiesi, kaip ga-
lint daugiau naudos isz jos iszvilkti, kas galima ira
atsiekti giliai ir kiaurai pažinus musu tautos dainas
ir pasakas.

Dainose ir pasakose, kaip palikusiose nū senu
senovės, taip ir kilusiose naujesnioje gadinėje galime
iszvisti visą dailumą musu kalbos. Kas tikrai su-
pranta lietuviszką kalbą, ras tose dainose ir pasakose
ne tuszczius tiktai žodžius; jose ira tankiai iszreiksz-
tas tikėjimas, nūmonė ir elgimasis Lietuviu nū neat-
menamos senovės liki szioliai. Įpacz dainose ran-
dame iszreiksztus tautos veikimus visokiūse atsitiki-
mūse. Kad butu užlikusios visos dainos, kokias Lie-
tuviai dainavo nū senu senovės liki musu gadinės,
tai rastumėme jose visus musu tautos veikalus arba
Lietuviu istoriją. Jog kitą kart Lietuviai dainavo
apie savo kareiviu ir ju vadovu veikalus, apie tai pa-
dūda žinę praėjusio laiko rasztai. Taip Strijkauskis
minėja savo kronikoje (laikinėje) Lietuvius gieduju-
sius ir dainavusius apie Pajūtę, per szventą laikomą,
apie Daumantą, apie Ūrdą (Hurd), Ginvitaitį, susikovusį
su Križokais, iszgriovusiais Kauną; dainose apie pa-
starąjį (paskutinį) atsitikimą buvusios siaubamos tōs
nelaimės szitaip: „Ne taip man gailu pilies, kaip mu-
driu kareiviu ugnij' degancziu“; toliaus dainos apie
Kukuvaitį, apie muszį pas Kauliszkius ir t. t. Bet
visos tos dainos per tiek laiko su visum pragaiszo.

ir tiek tik te-žinome apie jas, kiek paliko paminėta knigose.

Szios gadinės dainos apdainūja visus atsitikimus Lietuviu gyvenime ir visus jų darbus. Daugiausiai ira veseliszku arba svotbiniu dainu, nės pacziūjanties' ir isztekant atsitinka labai jautrus žmogaus stono perkeitimas sujungtas su linksmibėmis ir nuliudimu, ko dėl-gi ir jausmas veržiasi laukan isz duszios gilumo per dainu žodžius. Szirdingai džiaugiasi bernelis, ketinąs vesti sav marczyą; nūtakai ar vėl maloni ira mislis, tapsencziai gaspadine ir namu rėditoje, bet skirianties' mergaitei nū savuju, o ipacziai nū matuszės sengalvužėlės rid' per skrūstus graudžios aszarėlės. Tie jaunuju jausmai ira aiszkliai iszreikszi svotbinėse dainose.

Lietuviszkūse rasztūse dainos ira turtai didelės prekios, skarbai brangus, buvę ilgai paslėpti prastose surukusiose grįcziose, kol garbintojai tautiniu daigtu neparodė svėtui tikro ju vertumo. Norints ir dabar ira daugalios tu skarbu paslėptu, bet jau nemažai ju tapė atvirais, kuriūs gal' lengviai ir pigiai pasisavinti, kam tik patinka, nės paskutiniūse metūse daugibė surinktu ir iszspaustu dainu tapė svėtui apgarsinta.

Pereikime dabar dainu rasztus arba literaturą.

Kas norėtu apie dainas isz knigu dasižinoti, ras lenkiszkoje visūtinoje enciklopėdijoje Orgelbranto 1864 m., dalis XVII., pusė 206—208, ir davadniaus Rėzės dainiu surinkime, kuriu perkratimas (Betrachtungen) užima 30 su virszumi mažuju aszmaininiu pusiu.

Neselmanas savo dainu knigos prakalboje ar vėl perkratinėjo lietuviszkas dainas ant 10 bemaž dđziuju aszzmaniniu pusiu.

Barczė, mokiťojas mergaicziu mokslinczios Tilžėje, perskaitė lietuviszku dainu perkratimą pirmamiame visūtiname lietuviszkosios rasztu draugistės susirinkime 27 spalinio 1880 m. Tas perkratimas ira iszspaustas ketvirtoje tos paczios draugistės prane-

szimu laidoje 1881 m. ir užima 30 su virszumi didžiųjų aszmaininiu pusiu.

Triusinėdami apie viską ir nepraleisdami pro szalį nė jokio mokslu daigto, Vokiečiai užkliudino ir lietuviszkas dainas. Bet kaip dar užkliudino? Jie buvo pirmieji užrasę, perguldę į savo kalbą ir pranesę svėtui lietuviszku dainu valibą.

Perkratinėdami lietuviszkas dainas, mokėti virai nepraleidžia nepaminėję Lessingio. Tas Vokiečiu mokėtas viras, uždėjęs isztikimą pamatą naujai kritikai, nepraleido ir musu dainu, radęs ju keliatą pridėtu lietuviszkame žodine Ruhigio nū 1747 m. Savo gromatoje apie naujausius rasztus paminėjęs ir Laponu dainas. Lessingis atsiliepė apie lietuviszkasias szitaip: „Isz tu dainu turime pažinti, jog dainiai gimsta visūse žemės krasztūse ir jog givoji jausmė neprigul' tiktai prasziestomsioms tautoms. Neseniai vartidamas po lietuviszką žodiną Ruhigio, gale perkratimo, pranokanczio tos kalbos žodiną, radau retibę, kuri manę labai pradziugino, ipacziai kelios dainos, kaip jas dainūja prastos mergaitės. Kokia tenai isztisi pramonė! Koksai ten tikras tiesumas!“

Daugel ir kitu mokėtu ir garsiu viru, kurie atsitinkancziai užtikę musu dainas, ar vėl minėja jas taip gražiai, kad prastas žmogus tai girdėdamas pasakitu: „Tai niat ant szirdies gerai pasidarol!“ Tarp kitu labai garsus ir garbingas Vokiečiu dainius Gōte labai džiaugėsi isz Rėzos, spaudimu apskelbusio savo rankiaus dainas su vokiszku perguldimu.

Dabar pereikime paeiliui visus dainu rankius nū senovės gadinės, lig szitūmi laiku, sekdami ju užraszimo arba spaudimo laiką.

I. Pirmasis užraszęs po keliatą dvieju dainu eiliu buvo Jonas Arnoldas v. *Brandas*, propesorius Duisburge (mėste Prusu Pareiniūse arti upiu Reinol ir Ruros, apierubėje Diseldorpo), miręs 1691 m. Tos trukmenės (atlužiai) ira užskverbtos knižoje jo kelionės per Brandenburgijos, Prusu, Kuru, Livu, Pleskovitiecziu, Didnaugardiecziu, Tveriecziu žemę liki Maksvos.

II. Pilipas *Ruhigis*, Valterkiemio (netoli nū Gumbinės) klebonas, išspaudino 1745 m. tris cėlas dainas lietuviszkai ir vokiszakai savo raszte: „Betrachtungen der litauischen Sprache“.

III. Liudvikis Jonas *Rėza*, iszminties ir Dievo mokslu daktaras, Dievo mokslu propesorius ir lietuviszkos seminarijos direktorius pri Karaliaucziaus universitėto (†1843), per ilgusmetus surinko lietuviszku dainu daugibę, isz kuriu tiktai iszskirtasias 85 iszspaudino lietuviszkai su vokiszku perguldimu Karaliaucziuje 1825 m. Ta ira pirmoji lietuviszku dainu kniga su keliomis pridėtomis gaidomis (sūkomis, balsais). Dainu prieszakije ira patalpintas lietuviszkos dainistės iszguldimas. Antru atveju (kartu) iszspaudino Berline 1843 m. Pridrikas *Kwrszatis*, budamas tūmet lietuviszkos kalbos lektoriumi ir lietuviszkos seminarijos prie universitėto Karaliaucziuje rėditojumi, dabargi propesorius prie to paties universitėto. Palikusios neiszspaustos Rėzos rankiaus dainos tapę sudėtos paslėptiniu arkive Karaliaucziuje.

IV. Simonas *Staneviczia*, vilniskis universitėto propesorius, iszspaudino Vilniuje 1829 m. lietuviszkas dainas su szitokiu antraszu: „Dainos Žemaičziu surinktos ir iszdėtos per Simoną Staneviczią“. Tame rankiuje ira viso labo 30 dainu, bet ira daug geriaus isztaisitos ir sutalpintos negu pas Rėzą.

V. Karolius *Brzozovskis*, dailiai perguldęs 51 dainą į lenkiszką kalbą, iszspaudino jas Poznaniuje 1844 m. su antraszu: „Pieśni ludu nadniemeńskiego z okolic Aleksoty zebrał: przełożył Karol Br. . . . . i.“ Tame rankiuje ira lietuviszkai tiktai 8 dainos, kitu tiktai pradžia po 2 arba 4 eiles lietuviszkai.

VI. Musu visame kraszte garsus lietuviszkas rasztininkas Simonas *Daukantas*, iszspaudino Petraburge (Petrapilėje) 1846 m. „Daines Žemaitiū pagal žodziū dainininkū iszraszytas“. Tame rankiuje tilpsta 118 dainu, bet jos ne visos ira suraszitos nū dainininku: tenai ira įbrukta visiems gerai žinoma daina „Birutė“, po kuriaja ira padėtas paraszas „Valiunas“, t. i. dainiaus vardas.

VII. Vokiszkas laikrasztis: „Preussische Provincial-Blätter“ metūse 1833, Bd. IX., pusē 515, patalpino vienā dainā Beerbomo padūta. Tas pats laikrasztis, iszeinaš nū 1846 m. keturis kartus per metus po vardu: „Neue Preussische Provincial-Blätter“ izspaudino daugibē dainu: H. Budriaus iz Pilupēnu, E. Gisēvijaus ir C. V. O. Glogavo iz Tilzēs ir kitu padūtu. Tas laikrasztis spaudina ir dabar rēdistei nusiuncziamas dainas.

VIII. Tūs visus virsziau minētus rankius perveizējes, perkratēs ir mērinai ī vokiszkā kalbā perguldēs, G. H. F. Neselmonas suglaudē ī vienā gražā knīgā su vokiszku antraszu: „Litauische Volkslieder, gesammelt, kritisch bearbeitet und metrisch übersetzt von G. H. F. Nesselmann. Berlin 1853.“ Toje knīgoje viso labo ira 410 dainu: didžiausias ju skaitlius (117) paimtas iz „nauju Prusu provincijos laksztu“; paties izdavējaus ir jo draugu rinkimo kartu 93, Rēzos 86, Daukanto 76, Staneviczios 30 ir Brzozovskio 8. Prie 56 dainu Neselmonas pridējo gaidas, kur gaudamas, nēs jis nepermanē musikos.

IX. Augustas Szleikeris (Schleicher) savo knīgoje: „Handbuch der litauischen Sprache“, 2 dali, Pragoje 1857, antroje dalije patalpino savo surinktu 85 dainas.

X. Jon's Juszka savo knīgelēje: „Kalbos lietuviszko liežuvio ir lietuviszkas statraszimas arba ortograpija, Petraburgas 1861 m.“ īskverbē 7 dainas.

XI. Prisakius viresnībei spaudinti latviszkas ir lietuviszkas knīgas Vilniuje tiktai kirilica (gudiszkomis literomis), mēgindamas pritaisiti lietuviszkai kalbai abēcēla, Jon's Juszkeviczia (Juszka) izspaudino 33 dainas su maskoliszku perguldimu Petraburge 1867 m.

XII. Vasaroje 1871 m. du Maksvos universitēto propesoriu, Fortunatoras ir Milleris, nuvažiavo ī Kalvarijos pavietī Suvalku rēdīboje, kur dviejūse sodziūse: Trobiszkiūse ir Juniszkiūse, surinko per trīs nedēles 150 dainu, kuriu mažne pusē (70) buvo nū vienos mergaitēs. Rinkējai izskirē 100 dainu izspaudino 1872 m. Maksvos universitēto žīne (izvestija).

Prie tu dainu išspaustu kirilica, rinkėjai pridėjo maskolizšką perguldimą.

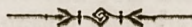
XIII. 1880 m. Jonas *Juszkeviczia*, 3-sios Kazaniaus gimnazijos mokytojas, pradėjo spaudinti lietuviszkas dainas, savo brolio nabasztininko kunigo Antano *Juszkeviczios* surinktas. Lik' sziolai jau iszejo isz spauštuvės tris storos knjgos grinu dainu (1569 skaitliaus) su iszguldimu jose laikomo statraszimo, ir dar viena knjga su antraszu: „Svotbinė rėda Veliūnicziu Lietuviu“ su svotbinėmis dainomis. *Juszkeviczia* spaudina savo dainas lotiniszkomis literomis, bet atmainingu statraszimu nū senovės. *Viso labo kunigo Antano Juszkeviczios surinktu dainu tur' buti 7000 su virszumi, o tai dar ne isz visos Lietuviu ir Žemaičių žemės.* Kad visi tiek milėtu savo kalbą, kaip ją kunigas *Juszkeviczia* milėjo, tai jau turėtum mažne visas dainas ir pasakas surinktas ir galėtumėme kūmi priesz svėtą pasigirti.

XIV. Lietuviszkoji rasztu *draugistė* Tilžėje, kilusi rudenije 1879 m., savo praneszimūse spaudina padūtas ir nekūr dar neiszspaustas dainas, su vokiszku perguldimu ir be tojo.

XV. Laikrasztije „Archiv für slavische Philologie“ buvo patalpintos lietuviszkos dainos *Leskino*, kursai drauge su *Brugmanu* iszspaudino Strasburge 1882 m. lietuviszkas dainas su pasakomis.

XVI. Karaliaucziaus universitėtopropesorius Adalbertas *Bezenbergeris* savo knigoje „Litauische Forschungen. Beiträge zur Kenntniss der Sprache und des Volkstumes der Litauer. Göttingen 1882 m.“ patalpino nemažai dainu. Prie 34 dainu ira pridėtos gaidos.

XVII. Ant galo reik' priminti knigeleę *M. Jankaus* su 22 dainom, iszspaustą Tilžėje 1882 m. *J. K. Sz.*

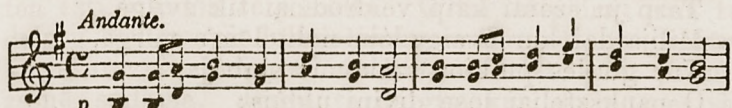

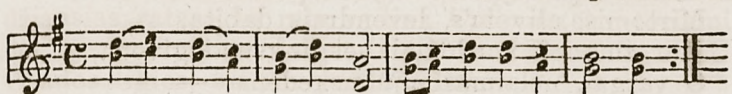
Daina apie strazdą.

Dainos gaidā ir zōdzius isz Pilviszkiu apiegardēs V. V. uzraszē.

Andante.

Ui tu straz-de, straz-de-li! Tu rai-ba-sis pauksz-te-li!

Ko cziul- bē- jei laz-di-nu kru-me-lij'?

Ar lazdinus auginai,

Ar rieszutus brandinai,

Ar kalnelij' ūgeles sirpinai?

Nei lazdinus auginau,

Nei rieszutus brandinau,

Nei kalnelij' ūgeles sirpinau.

Ant žemelēs tupdamas,

Vabalēlius rinkdamas

Savo mielus vaikelius maitinau.

Ir galvelę lenkdamas,

Virszuj' medžio tupdamas

Leidau balsą į žaliają girelę:

Jau dienele ilgesnē,

Ir saulele kaitresnē;

Isz berželio sulele varvėjo.

Kad sparnelius suklojau:

Klausik, mielas artojau,

Taisik, taisik naująją žagrelę.

Piemenėliai trubeles,

Ganidami aveles,

A szkiut namon, baltosios avelēs.

(Suligink su num. 26, 128, 231, 555, 697. 778 ir 1018 *Juszkos* lietuviszku dainu.)

Tarp savuju.

Divinoj' szalij' giventi man pateko,
Kur ten Arnas kriszpolu tirūju teka,

Kur kalnai alivu krumais ir' apžēlē,
Stov' padangēna virszunes jie iszkēlē;
Tarp ju ezerai kaip veidrodžiai tik žvilga,
Milijardai kur žvaigždžiu naktelēm's mirga,
Kur girelēs puikios szakomis siubūja,
O paukszteliai jose divini uldūja;
Žolīnais puikiausiasis žemē apkaiszita —
Mirtomis, alivom's, levendrais dabūta,
Kur žmoneliai saldžiai bei linksmai givena,
O vargai, nelaimēs juju nekedena; —
Bet iszgirdēs tėviszkēs miszku oszima,
Lētą ir nedrąsu upiu mus' bēgima,
Musu prigimtos kalbos žodžius brangiausius
Ir tūs balselius jaunistēs kai mieliausius,
Negailiūs' suvis szaleliu tu puikiuju,
Nēs asz czion savę jauczūsi tarp savuju.
Garliavoje, 14. kovo 1884. J. A. Kalnėnas.

Matėmatikiszkas žemės apraszimas.

(Pabaiga.)

Dabartės pažiūrėsime, kas dedasi isz to, kad žemē vaicszcioja aplink saulę. Sze kas: žemē apeina aplink saulę į metus ir eidama nę visados vienu szonu esti labiau atkreipta į saulę. Žemēs aszis tai vienu galu, tai kitu lenkiasi prie saulės. Už taigi, kad žemēs aszis linksta prie saulės žieminu savo galu, tai ant žieminės pusės žemēs, ant kurios ir mes givename, prasidėda pavasaris, dėl to, kad tas krasztas artįsis' prie saulės ir spinduliai jos labiau ją kaitįs; toliaus kad aszis palinks dar labiaus prie saulės, tai ant žieminės pusės bus vasara. O ant kito szono žemēs, tai ira pietinio, tū sik su vis bus prieszingai: nės, kaip žieminė pusė palinksta prie saulės, tai tū sik pietinė pusė pasikreipia tolin nūg saulės. Kada paskui žieminis szonas pradeda kriпти atgal nūg saulės, tai pietinis tū sik lenkiasi prie saulės, tada ant pietinio szono bus pavasaris, o ant žieminio rudū. Bet ant žemēs ira daigtai, kur žiemos nēkadods nebuna, kur visą metą esti karszcziausia vasara. Tie

daigtai esti ant paczio žemės vidurio ant ligaus atstokumo nū abėju poliū. Dabar pažiūrėsime, dėl ko ten esti visados teip szilta. O tai taip ira: ant tu daigtu saulės spinduliai tiesiog pūla, o ant daigtu, kurie arcziau poliū, *skliaustiniai*, ir dėl to nūg ju mažesnė sziluma. Jeigu tą daigtą, kur, kaip mes sakėme, visados esti vasara, galėtu apjūsti, tai butu didžiausias ratas; tą ratą vadina *ligdieniu* (ėkvatoriumi) dėl to, kad visūse daigtūse to rato diena ir naktis visados ligios, tai ira po 12 adinu.

Dabar vėl kitas paklaustu, dėl ko tai ten esti diena ir naktis ligios? Sztai dėl ko: ligdientis eina ligiai žemės viduriu, o žemės viduris visados vienkiam atstokume nūg saulės, tai ira, nē prisiartina prie jos, nē atsitolina, dėl to tai ten diena ligi su nakczia. Pas mus kitaip: kada ta pusė žemės, ant kurios mes givename, palinksta prie saulės, tai pas mus tū sik esti diena ilgesnė, ne kaip ant kitos pusės. Kada žemė palinksta prie saulės kita savo puse, tai tada ant kitos pusės bus ilgesnės dienos ne kaip pas mus. — Mes pasakėme augszcziau, kad ligdientis arba ėkvatorius esti ligiame atstokume nūg abėju poliū ir eina per patį žemės vidurį, ir už taigi dalina ją į dvi dali: žieminę ir pietinę.

Jeigu nūg to daigto, kur mes stovime, vestumėme liniją per poliū, tai pasidaritu ratas, kurį vadina *pusiaudieniu* (meridijonu), ir jis taip-gi dalina žemę į dvi dali: ritinę ir vakarinę. Tą ratą vadina dėl to *pusiaudieniu*, kad kaip saulė tiesiog pareina ant to rato, tai visūse daigtūse, per kurius tas ratas pereina, ant tos pusės, kur szvieczia saulė, bus pusiaudientis, o ant kitos ligiai pusiaunaktis. — Dėl to, kad saulė musu žemę kaitina ne vėlnicznai kožname daigte, tai ją dalina ant penkiu daliu, arba kaip vadina, jūstu. Viena žemės jūsta vadinasi *karszta* ir užima visą žemės vidurį, tai ira, vietą po abiem pusėm ligdientio arba ėkvatoriaus. Po abiem pusėm karsztos jūstos vietą užima dvi jūstos, kurios vadinasi *vidutinėmis*, dėl to, kad nē taip labai karszta nē szalta. Ant tos jūstos ir mes givename. Greta vidutiniu

jūstu guli kitos dvi jūstos, kurios vadinasi *szaltomis*;
nės ten labai szalta.

* * *

Isz to visko, augszcziau primjto, gavome žinoti,
kad žemė apskriti, sukasi apie savę ir eina aplink
saule, ir kad saulė stovi ant daigto. Už taigi, kad
žemė sukasi aplink savę, paeina diena ir naktis, o
kad vaikszzioja aplink saule, tai visi keturi metu
laikai: pavasaris, vasara, rudū ir žiema. Patirėme,
kad saulė ir žemė turi silą pritraukti prie savę viską,
bet saulė turi didesnę silą.

* * *

Tai czia jums, geri žmoneliai, Lietuvos broleliai,
trumpas, labai trumpas žemės apraszimas; bet pri-
dursiu, kad ir tai, ką asz czion pasakaju, ne isz sikio
žmonės patirė, ne vieno ir ne dvieju sutvertas szis
mokslas, kaip ir kožnas mokslas susitveria. Daug
reikia galvos darbo, idant pažiti; bet už tai teisingi
pažinimai visados bus naudingi kaip tam, kursai pir-
mutinis patirė, taip ir kitiems žmonėms, tiems bro-
liams jo, kuriems iszganitojas mokino gerą dariti,
kaip ir patis sav, ir nėkadus dar nei vienas žmogus
apszviestas teisibe nesigraudino, jog nuėjo iki tokiai
iszminties szviesai ir nėkadus ta iszmiszties szviesa
nepraitaisė prapulties Dievo žmonėms.

Senąpilė. 1883 m.

Ant. Krisziukaitis.

Raginimas.

Auszra teka Lietuvos dël, spindulius iszleidė,
Kurios szviesos vėrn's Lietuvis jau nū seno geidė;
Bėda, kad tarp musu broliu, ir tikru Lietuviu
Daugel randas' veidmainingu ir piktų liežuviu.

Ui tu žmogau, tu veidmaini, kokio galo lauki,
Kad slaptomis silpną dvasę nū szviesos tu trauki?
Ui tu žmogau, piktliežuvi, kagi tu dumoji,
Kokio dabar vardo lauki, kurs kaip szuva loji?

Kalbi: „Jus, Lietuviai, žusit', prastas jusu darbas;
Nėks nenor' prie jusu glausties', nės tai mažas skarbas.“

Daug girdėties' tokiu žodžiu isz burnos Lietuviu,
Kur' arėlkos atsigėrę Žido kalb' liežuviu.

Žmogui ir' tokiam geresnė czėra arėlkelės
Nekaip už kelis skatikus naudą traukt' knigelės;
Kad ir butu sav koks ėsąs, kas galėt' rokūti,
Ale kam reik silpnai dvasei nūdus dar uždūti!?

Toks, savęs kas nepažįsta, iszgams, ne Lietuvis;
Kas kaip szū vis bluznij', te — pastirsta jo liežuvis!
Broliai, broliai, kurie miegtat, gana be — miegoti;
Laik's pažvelgt' į tiesos szviesą, sapnus nugainioti.

O kursai dar abejoji, vėrnas buk Lietuvis,
Neklausik, ką blogai kalba koks piktaliežuvis!
Broliai, kurie mokslus turit', tikrai procevokit',
Musu dėl, mažai ką žinancziu, szviesibę dūkit'.

Už tą procę mes storos'mės' dėką atidūti,
Ir kol dvasė mus' krutėsi, jums pagalbą dūti.
Mes vėrniejie susiėję nors mažais bureliais,
Gelbėkim' draugus, jiems ėsant klaidžiais avinėliais!

„Norint auszra teka ir szviesa matities' dūdas',
Dar teb'sklaidos' po padanges debesis, ant, jūdos.“
Melskim' visi Dievo, ir nestokime prasžiti:
Visas debesis nū musu jis pradės baiditi.

Nės tik vienas „Dievas rasi musu gelbėtoju,
Prispaudimūse pagalba irgi padėtoju.“
Mano milimiausi broliai, brangios man sesutės,
Ar po Gudu ar po Prusu vienos tos matutės,

Nesidūkim' apsiųkti piktą priesz liežuvį,
Jaunai dvasei atsigimus gelbėkim Lietuvį.
Mes dėl to visi prociokim', ko tėvinei reiki,
To visiems, praszidamas pasakau, palikkit' sveiki!

Sziup. 11. kovo m. 1884. A. B.

Svetima szalelė.*)

Vai eisim', eisim', mes czia nebusim',
Į svetimą szalelę;

*) Virszutinioji daina pagal savo neiszpasakitinę grožibę netur' sav ligios tarp dainu kitu tautu! Paėina ji, regis', isz

Czion jūda dūna, ir tos nedūda —
Sudžiusim', kaip nendrelēs.
Ilgiaus pabusim', labiaus sudžiusim',
Kaip nendrelēs siubūsīm'.
Czion vis mus bara, ir kožnas varo,
Kas geras ir kas piktas;
Czion girios užia, ir vėjai duzgi
Pro mus' jaunu galveles.
Czion sen's ir jaunas vis ligiai piaunas',
Vis eina ant peileliu;
Czion anksti kelia ir vėjai gulia,
Vis bernelius kankina.
Czion upės džiusta ir žmonės plusta,
Nežino ką dariti.
Rugeliai blogsta, žuvelės trokszta
Kas mieląjį metelį.
Czion nēr' tos dienos ir tos adinos,
Kad nēr' baugios navinos.
Czion nēr' tėveliu, nē motinėliu —
Nēr' czia mums ko gailėties';
Czion nēr' seseliu, jaunu mergeliu,
Nēr' kam linksmint' szirdeles.
Czion jauni verkia, aszaras merkia —
Isz visu szaliu bėdos . . .
Czion medžiai džiusta, berneliai žusta
Nūg plienelio kardeliu.
Puczkelės užia, kulkelės duzgi
Pro mus' jaunu galveles;
Žirgeliai žvengia, szoblelės žvangi,
Kaip kerta mus' galveles . . .
Vai eisim', eisim', mes czion nebusim',
Už tukstanczio mileliu;

žilos senovės, kūmet per barbaru užplaukimą musu giminė su-
naikita ir isztrempta kelstitiesi turėjo isz vietos į vietą slėp-
damasi nūg savo neprieteliu. Man ding, szita daina miņavoja
keliones *Geruli-Lietuviu*, trecziame ir ketvirtame szimtmetyje,
Kristui gimus. — Užraszita Oszkabaliu kaime. *J. B.*

Antroji daina, taip pat Lietuviu vargus (Križoku laike) mi-
navojanti, ira isztraukta isz asztuntosios laidos praneszimu
„lietuviszkosios rasztu draugistės“. Tiedvi daini regis' vienu
balsu daintjamas. *M.*

Vai eisim', eisim', kur paukszcziai lokia,
Upės vineliu teka;
Tai mes ten busim' ir nepražusim'
Per tūs ilgus metelius.
Lauks mus' tėveliai ir motinėlės:
„Vai kur jauni vaikeliai?“
Lauks mus' seselės, jaunos mergelės:
„Kur mus' jauni broleliai?“
Verks mus' broleliai ir žvengs žirgeliai
Kas mielą adinėlę!
„Grįžkit', jau grįžkit, musu broleliai,
„Isz svetimos szalelės;
„Vai tik pargrįžkit' ir parkeliaukit'
„Tą tukstantį mileliu . . .“
— „Vai tik neverkkit', jaunos seselės,
„Negraudinkit' szirdeles;
„Girios krumeliai — tai mus' tėveliai,
„Liepelės motinėlės;
„Oro paukszteliai — tai mus' broleliai,
„Gulbelės — seserėlės,
„Mariu žuvelės — tai mus' mergelės,
„Nors svetimos szalelės . . .“ *Oszkab.*

* * *
O bėda, vargai, trudningi czėsai,
Kas bus isz Lietuvėlės?
Dideli pulkai svetimu žmoniu
Ipūlė tėviszkėlėn!
Uždegė pilis, mažas ir didžias,
Supustijo szėtreles:
Praliejo kraują senu ir jaunu,
Nužudė mus kasztaunus.
Privercz' mus dirbti, jiems nuraminti
Ju visas iszdikistes.
Panėkin' kalbą, prarij' mus' algą;
Mus vargina baudžiavoj'.
Jau eisim', eisim, czia mes nebusim,
Czia ne mus' tėviszkė.
Svetimi žmonės, skaudus žodaicziai
Raudin' musu szirdužę.
Kurlink mes eisim'? katrul mes kreipsim',

Savo graudų veidelį?
Ar sziltūs' pietus', ar szaltoj' sziaurėj',
Ar kur saulelė leidžias'?
Kur saulė teka, tenlink mes eisim',
Ten užtekės palaima!

Macziulis Mul.

Varlė ir jautis.

~~~~~
— ' — ' — ' — ' — '
' — ' — ' — ' — '
Vidur pievos ganė
Baisiai didį jautį,
Varlė užsimanė
Jo didumą gauti.
Kaip tik ji iszvido,
Stiprieties' pradėjo,
Tur' but' isz pavido
Putės' kaip galėjo.
— „Zvilgtelk, kvarkli! O ką?
Ar jau asz jam ligi?

Ar daug nepritienka?
Greit' tu man sakik-gi!“
— „Ne, kumutė brangi!
Daug reik' ik' ligumo.“ —
— „Na žiurėkie dar-gi
Mano to platumo.“
— „Jokio ženkle nėra
Antrojo putimo.“ —
„Na, o dar kaip ira?“
— „Vis nežim' augimo!“ —
Putėsi, stėnėjo,
Net toji nabagė
Trukus' stipt turėjo,
Ir taip amžią baigė.

T. J. Linkis.

Isz Lietuvos.

Palanga, Palanga — kas nėra girdėjęs apie tą musu kraszto garbų mėstelij! Daugis jį ira patis aplankę ir pasigėrėję tūmi, kūmi ten galima ira pasigėrėti. Bet musu žinė apie Palangą tankiausiai ira vienpusiszka, už tai gali bus ne pro szalį, jeigu asz, ką keliaudamas tame kampe pastebėjau, czia suglausiu norint trumpai. — Palanga guli iszilgui Baltmarinio pakraszczio, ir pasiskaido Ranzės upeliu į dvi pusi: pietinę — naują, ir žieminę — seną Palangą. Palanga turi labai sveiką orą ir daug gražoku namu. Prie to czia ira gera vieta pasimaudimui marėje: už tai czia kas vasarą suvažiūta daug svecziu netik isz Lietuvos, bet isz Lenkijos ir Maskolijos. Svecziai važiūdami nū gelžinio kelio norint brangiai

užmoka vežėjams, bet už tai atsigaišina Palangos vandeniais ir oru; čia randa gražų daržų grapo Tiszkaus, iszpūstą medžiais ir takeliais. Darže ir troba dėl muzikantu, kurie vasaros metą svečius linksmia. Ira visiszkai neseniai pastatitas trobesis dėl szokimo, kur jaunūmenė, iszsimaudžiusi marėje, subėga patripti koki norint szokį. Taipo-gi ira parengtas nedidutis rumas dėl teatro. Girdėjau, kad pernai čia buvęs ir lenkiszkas teatras — tiktai lietuviszko nek's patūlaik nepasirupino įtaisiti. — Kadagi čia oras ira labai sveikas, už tai negirdėsi apie sunkias ligas; sako, kad ir maru metūse, kadą kitur Lietuvoje žmonės mirė kaip musės nū musiriu, Palangiszkiei iszlikę gana givi ir sveiki. Tiktai plaucziu uždegimas čia tankiai atsitinka, ir tai suprantamas ira daigtas. Oras pamarije ira itin atmainingas: tai drungnas tai vėl tūjau vėsus, tai karsztas tai vėl szaltas, tai sziltas tai vėl žvarbus. Staigu atmainai įvikstant juk ira lengvus daigtas persiszalditi ir gauti uždegimus. — Palangoje gr. Tiszkus itaisė trikliasinę mokslavietę, kur vaikai ira mokinami pagal kursą gimnazijos. Į tą mokslavietę pastoja vaikai jau pabaigę įzanginę mokslavietėlę, kurioje ira du atskiriu. Ta mokslavietė dar antri metai kaip ira įsteigta, bet jau szilandien turi 95 mokintinius, isz kuriu 64 Žemaičiai katalikai, o 6 Žemaičiai protestantai. Ar tai ne gražu, kad musu broliai taip paslankiai smeigiasi mokslavietėn! Čia rasi jaunūmenę netiek isz Palangos apielinkės, kiek isz tolimesniu žemaitiszku parakviju; suvažiūja mokintinai isz parakviju Darbėnu, Veviržėnu, Įlakiu, Laukuvos, Szkudu, Rietavos, Salantu, Gargždu, Sedos, Mosiedžio; kiti sako esą atvikę ir nū Anikszciu . . . Įsteigtojas tos mokslavietės rupinasi gauti savo mokslavietei gimnazinias tiesas, taigi neužilgu bene gausime čia progimnaziją, ir mažu nebereikės mokintiniams, baigusiems tą mokslavietę, isz naujo stoti ant kvotimo gimnazijon. Mokslai čia iszsiguldo vokiszkoje kalboje; įzanginėje mokslavietėje tikėjimas ira skelbiamas lietuviszkiei. Gr. Tiszkus

savo piningais moka algas mokintojams, kuriu ira visu labu 6, ir dūda stipendijas 10 mokintiniams. Mums ira labai meilu minėti apie taip gražius darbus p. Tiszkaus; gerai butu, jeigu musu visi ponai tame daigte pasistebētu į jo darbus ir taip pat daritu, tūmet neilgai laukus musu žmoneliai apsiszviestu. — Girdejau, kad ponė Bach nori Palangoje įtaisiti mokintuvę dėl mergaicziu, ir jos noras iszspildisęs, jeigu atsiras szią vasarą ganėtinai didis buris mergaicziu, norincziu stoti pas ją į mokslą. Geidžiame nūszirdžiai tai gerai ponei pasisekimo: jinai bene praskins taką szvietimui mergaicziu, kurios tarp Lietuviu patūlaik tankiausiai pasilikdavo be mokslo. Dūk, Dieve, kad tėvai suprastu, jog dukters reikia ligiai kaip ir sunas akinti ir kad siūstu jas mokslavietėn. — Tame taip mažame mēstelije — jame givena į 1000 krikszczioniu, ir į 1500 židu — randame dvi gintaro dirbtuvi, abiedvi ant nelaimės ira židu rankose. Taipogi visi darbininkai dirbtuvėse esą židai. Isz gintarogicia dirba karolius, apierankes, cigarturus, įvairias žiedikles, virdulius ir t. t. Taip tai padirbtus daigtus židai tai pardavinėja musu žmonėms, tai siunczią į Maskoliją, taipogi į Aziją ir Apriką tautoms, kurios tokiais daigtais pasimėgia. Gailu, dideliai gailu, kad dirbtuvės ira nelietuviszkose rankose; juk daugis ir darbininku Lietuviu czia galētu užsipelniti kasdieninę dūną. O dabar vien tiktai židai traukia pelną isz Lietuviu nerupestingumo ir nepaslankos. Ar-gi negalētu keli ukininkai susideję atpirkti tiedvi dirbtuvi, ir taip iszkrapsztiti židus isz tos bustinės? Lietuviai, mėginkite, mėginkite kibtiesi į pramonę — tūmet jums neberupės skaiditiesi žemės lopgalius, pavalditus nū tėvu; o taip daridami jus pratrinsite taką naujam musu kampe givenimui . . . Ar-gi jums tūmet nesiseks taip kaip židams? „Juk židai — raszo kn. Barkauskas — taja varta iszlaiko savo gimines ir szimtus darbininku prakaitaujancziu dirbtuvėje. Dėl to tai czia nėra židu szalavalku nei ubagu. Nesveikatninkus-gi arba amžiumi prislėgtus ir nebegalinczius dirbinėti židai suglobia piningais

isz izdo iszlaikos, i kuri izda kiekvienas szita kas savaite inesza pagal savo turta.“ — Dar reikia pasakiti, jog Palangoje ira pasztos ir telegrapo stancija. O kas ira labai akiva, tai itaisimas telepono (tolkalbio), kuriumi ira galima stovint Palangoje susiszneketi suKretinga, Darbenais ir Gruslaukiu. — Czia pat ira ir tamozne. Kita kart czia buvusi pirmo skiriaus labai didelē tamoznē. Kad kilus sevastopoliszkaikai karei (1853—1855) Maskoliai savo pardaviniu negalējo per kita kraszta iszsiusti i anapusrubezi, tai pardaviniu didelē daugibē ējo per Palanga i Prusus, ir tūmet rēdininkai tamoznēs susidējē didelius piningus, kadagi prekikai jū darban ragindami davinējē dovanas. Žinomas tai daigtas, kad ir musu žmonēs laimējo. Samdomi vežti pardavinius ar kitus atlikti darbus, Žemaičiai gaudavę gerą algą, ir labai tūmet praturę. Juk ir sziantien visu omenije tebēra anie „praktu metai“. Bet sziantien mažai to viso kas beliko. Pati tamoznē jau paversta i antrakliasinę. Reikia dar primesti, kad rēdininkai tamoznēs labai mėgdavę kitkart muszti kartas su svecziais mauditojais isz piningu; buvę czia ir tam tikri namai itaisiti ir labai iszpūszti — garbē Dievui nebeliko tos grožibēs, kuri nevieną ant sikio isz turtingo padaridavo plikszu. — Palanga buvo kitąkart garsiu ūstu, bet kad isz tos priezasties Riga daug kentējo, apleista Palanga veikiai suniko: ūstas pribirējo smilcziu ir visai užako. Ta pati Palanga buvo ir paviecziu Žemaitijos. Taipogi parakvija Palangos budavusi labai didelē, joje sēdēdavę iki septinetai kuningu! — — „1858 m. pildami bulbes i rusi Palangēnai atkasē kaszin kokią jūdmeną, itin nemažą plotą užimanczią, i du ketvirtainiu ūlekczio: kuri tai buvo rudis, apdengianti pavidalą jēties ar bardisziaus, toliaus-gi žiurinēdami atradō tris bronzinius piningus, apvalius; vienas isz tu piningu gerai iszsilailkē ir turējo ant vienos pusēs antraszą *Oratio*, o ant kitos buvo paveikslas ir vardas *Antonino Pijaus*; kitu du piningu jau buvo labai nū laiko nusi-dėvėjusiu, vienas turējo antraszą *Septimus Sevērus*, o

ant antro beveik kelios raidės bebuvo pažimios; iš vienos pusės buvo ištaisitas raitelis, o iš kitos galva imperatoriaus. — Tūs tai piningus nusipirkęs nežinau koks ten rėdininkas, paskui-gi norėjo vietinis klebonas jūs atpirkti ir atidūti į skarbą bažniczios, kad czia amžinai paliktu, bet užsiszokus rėdininkui ant labai didelios prekės piningai netapė nupirkti, bet išzvežti į Lenkiją.“ (Barkauskas.) — Apsizvalgę Palangoje galime mesti akį į jos apielinkę; reikėtu paminėti Birutės kalnelį, regimai sunesztą marės vandeniais ir aplinkui kaip vainiku apriestą pusžemis, kuriu keliatas nū marės pusės ira pasvirusios sauszemio linkon — tai per priežastį vėju, kurie vienval mažne puczia nū marės; reikėtu paminėti apie koplitėlę, pastatitą ant pat virszaus kalnelio, plitinę ir labai meilingą išzveizdį turinczią; reikėtu prikergti, kad czia sziantdien ateina musu žmonės (katalikai ir liuteriszkiei), tankiai išz tolimu szaliu, pasimelstu Dievui ant to kalno, kur — jeigu teisinga senuju szneka — kad jau Jagaila įvedė krikszczionistę Lietuvoje ir pastatė koplitėlę vardan szv. Jurgio ant Birutės kalno, ant szvencziu 4 d. kovo ir 23 d. balandžio „susibėgdavo minios Prusu ir Latviu, suveddavo daug arkliu ir jūs aplink kalną išzkilmingai vadžiodavę melsdami Dievo, idant jis per užtarimą szv. Jurgio gelbėtu jūs nū limpancziu ligu ir artpūlimo vagiu. Tądien aukaudavo Dievui išz vaszko nūlipitus visokio didumo arklus, kožnas pagal savo išzgalę: vieni didesnius o kiti mažesnius; artojai-gi dėjo akēczius, žambrius ir kitus ukės įnagius, o ukininkės — verszius, parszus ir kitus vaszkinius padarus“. (Kn. Barkauskas.) Stabmeldistei tebevieszint ta vieta buvusi apaugusi miszkais, ir ant taip vėliaus vad. Birutės kalnelio degusi amžinai ažušline malka kurstoma ugnis; tą ugnį kurstė vaidilutės, skaiszczios mergaitės, kurios pasizadėti turėdavo neisztekėsenzczios už viro. Tarp tokiu mergaicziu buvo ir Birutė, kurią Keistutis pamatęs pamilėjo ir vedė. Lasickis sako, kad ant Birutės kalnelio stovėjusi statula dievaiczio, kurią Gediminas nusiuntęs į Vilnių. — „I

ketvirtą verstą nū Palangos važiuojant į Darbėnus miszke ira du križiu, vadinamu Burbos križiais. Bene bus jiems vardas dūtas nū pastatitoju. Tūdu ženklū žmonėms primena labai skurdžią gadinę. Kilus karei su Karoliu XII, 1703 ir 1710 m. czia smarčiai daug žmoniū iszpjovė marai. Kuningai ir žmonės iszbėgo isz mēstelio ir jieszkojo miszkūse globos nū mirio palindę po pusziniu szaku. Ten tai kad kas valandą mirio laukianczius žmones palinksminti ir pastiprinti, kuningai pastatė aukurus dėl laikimo misziū ir maldavimo Dievo, idant atitrauktu taip skaudžią riksztę. Palaikai skūmės, kuri dėvėta tūmet ažūt aukuro, ir sziantdien (1870 m.) tebėra artimame Palipgiriū kaime. — Žmonės mēstelije ir kaimūse givenantiejie turėdami angsztus ir menkus givenimus isz priežasties smiltėtos ir liesos žemės, stokos ganiklu ir peiktino menciaus szieno, vercziasi žvejokle ir važinėjimu į anapusrubežį ir į ūstmėczius, ir tūmi tiktai iszlaiko savo givastvą. Turtingesni ukininkai turi savo valtis ir reikalingą daugį tinklu, pritaikinamu prie metu laiko ir menciaus žuvies, ir praauszus pavasariūi leidžiasi į marę nesibijodami pražuditi givastį. O beturcziai, kurie neturi nei savo valcziu nei tinklu, su anais susitaiso ant iszligtu įtarcziu, arba vėl gauda pamariūse gintarą iki vėlam rudeniūi, o neretai ir žiemą, taip kad iszeju siems isz vandens apledija drabužiai, bet ju sveikatos tai nepagadina. Prie tos paglobos, kurią suteikia žvejoklė ir gaudimas gintaru, czia žmonėms marė padūda ir kitą branginamą paszalpą — *marės kerpės*, kurios taip ira naudingos smiltingai žemei ir pievai, jog nei vienas givūliszkas mēszlas jam priligti negali. Tokiu tai mēszlu vietiniai giventojai, labiausiai-gi beturcziai, kurie negali iszlaikiti nei mažū laidariū ir nei vienos karvės, įkreczia ir pasinaudoja žemę dėl rugiū ir vasarojaus, o labiausiai bulbiū.“ — Taip tai raszė kn. Barkauskas, klebonas Palangos 1870 m. O toks žmoniū padėjimas ir sziantdien neatsimainė. Lieka man prie to tiktai pridurti vieną dar ar kitą daigtą. Palangos parakvijoje visi valsezionai

ira „palaidiejie žmonės“. Kad jiems pirm 13 metu apskelbta, jog reikės nū p. Tiszkaus imti kantraktą, jie spardėsi sakidami, kad jie tą žemę užgivene, kad czia ju esanti tėviszkė ir kad žemė esanti ju turtu; antra pus jie pasidūda ant valios viresnibės. Taigi pasidavė į suda. Žmonės daug skatiko iszbarstė. Tai matidamas gr. Tiszkus pasikviesdines pas savę tulus iszmintingesus ukininkus. Ukininkai priesz kitus gūdusiesi, kad jiems žemė esanti negerai paskaidita ir kad grasas dideliu reikalaujas mokeszcziu; grasas-gi ketinas suligti su ukininkais, jeigu jie norėtu gerūju tame daigte pasikalbėti. Bet žmonės nugirdė, jog ponas nori su žmonėmis suligti, tarėsi jog jau „ponui kelines numause“ ir už tai varė bilą iki galo. Galas-gi buvo verksmingas: žmones iszmėtita isz givenimu; verkė nevienas pasimatęs ant plino esās lauko. Į vietą žmonių daugiur atsisėdo Vokietis ar Latvis. Kad szimet ant szv. Jurgio sukako 12 metu nū emimo kantrakto, reikėjo sątarmę su ponu atnaujinti; daugumas žmonių lukėjo, kad viresnibė už jūs užsistos ir kantraktu neėmė; žinoma, kad tokie atliko be vietos; kitur vėl pasikiszo susėdai, kurie daugias ponui siulė, ne kad norėjo ar galejo mokėti pirmiksztis randauninkas, ir taip szis besitardamas poną „nuliği“, turėjo ar brangias mokėti ar iszeiti isz namu. Galime numaniti, jog tokiu budu czia daugis giventoju givena labai vargingai, ir neįstabu, jeigu jie tankiai eina per rubezių ir nesza degtinę isz Prusu — nės tokiu keliu gauna szioķį tokį pelną ir givastį savo iszlaiko. — Ant galo reiki dar vieną buitį paminėti, kuri ira labai pamokslinga musu kraszto žmogui. Palangos parakvijoje buvo keliatas pasiturinczių ukininku, kurie turėjo keliatą szimtu rubliu susikraupe. Ant savo nelaimės jie paklausė židu, praszanczių, kad jiems tūs piningus už gerokas palukanas paskolitu. Keliatą metu židai mokėjo palukanas ne piningais bet pipirais, degucziais (brėzūkais), silkėmis, žvakėmis ir kitais nėkais, kuriūs parokavo didzių daigtu. Ant galo susitare židai apskelbė, jog jie prakiszę savo turtus. Namai jau pirm

to buvo ant svetimo vardo aprasžiti, pardaviniai taipo-gi, ir szitai židai isztraukė pasijūkaudami vieni į Amėriką, kiti kitur kur, o musu žmonės vėl paliko vargszais ir driskiais. Aiszku, jog reikia saugotiesi žido kaip ugnies: jis juk siurbėlė; prigulęs žmogų apgrinis ir paleis pliku.

J. Szl.

Isz *Pajev.* klebonas uždraudė žmonėms savo parakvijos, kad nepirktu knįgu nei jokiu isz Paniamunės; o jeigu kursai amatininkas drįstu tai dariti ir gabenti isz ten knįgas žmonėms, tai sakė nepriimsęs į spavėdnę. Kažin, ar tai toks klebonas gerai žmones mokina?

A.

Rumsziszkiūse, kampe Kauno rėdibos, susėdijoje Vilniaus ir Suvalku rėdibos, buvo kitą kartą kunįgai, persekiojė lietuviszką kalbą. Dabar tenai ira klebonu kunįgas Tam., buvęs ilgą laiką Kurszijoje. Viras tikro kunįgo budo veikė apszvietimo dalikūse raszidamas latviszkai pradžios mokslo knįgas, o nuvažia- vęs į lietuviszką krasztą neperkeitė savo budo: isz- tikęs savo parapijonus šsanczius Lietuviais ir kal- banczius geriaus lietuviszkai negu lenkiszakai, sako jiems pamokslą tiktai lietuviszkai. Kaiministiszkoje parapijoje Vilniaus rėdibos šsant kunįgui nemokan- cziam lietuviszkai, eina žmonės į Rumsziszkius spa- vėdotiesi, kiti nebuve trejus metus ir daugiau prie spa- vėdnes. Nu, Prz. K., ką sakai? ar ir melai ir neteisibė?

J. K. Sz.

Kaunas. Nekurie musu „Lenkai“ gavę žinę isz 7. n. „Krajaus“, kad „A.“ Ragainėje musu tėvu kal- boje jau neiszeina, labai prasidžiugo, man sakidami: „O ką, liudna jums, jusu ‚Osra‘ jau neiszeina; jau mes žinome isz ‚Krajaus‘!“ Atsakiau: „Jegut žinote, kad neiszeina, tai džiaugkitėsi; ne verkkite vienok ją isz naujo pamatę, nės ji labai gaji ira.“ — Kas len- kiszakai iszmano, žino, kas tai ira „osra“: gražus žo- dis isz burnos musu „prieteliu“. Tokiais žodziais galės veltū mumis prie savas pritraukti. Žinoma, Lietuviuui reikia buti „Lenku“ o ne kam kitu; o jegut jis kel' savo kalboje mokslus ir literaturą — szalin

su anūmi! Pas jūs „Lenkus“ *szyk, szykować* kù labiau ira reikalingas, o Lietuviams gerai suprantamas. V.

Kunigas Antanas Juszkeviczius, apie kurį p. Andrėjus Latvis raszė 8—10 n. „A.“, paėjo isz Survilu tėviszkės arti Eiriogalos, Kauno pavietije, isz bajoru. Toje tėviszkėje dabar givena jo treczias brolis, isz amato kamarninkas (kurs žemes mērūja, matininkas).

Kaltinėnai. Raseiniu pavieczio pakrasztije ira turtingu ukininku, o labiausiai parubežiais. Tik tame dalike ira blogai, kad po szį krasztą ar sziokie, ar tokie, nē vienas neleidžia vaiku ing augsztesnius mokslus, kaip ing parapijos mokslinczią; nēra to, kaip matau, po Kauno pavieczius, Panevėžio ir Sziauliu ir po Suvalku rėdibą. Kaltibē to bus musu kraszte per didis atstumas mokslincziu. — Kita svarbi žinē ira verta patalpinimo į „Auszrą“: Aplink Kaltinēnus ira žemē pardūdama mažais plotukais; taip ira Szilelės dvaras (Raseiniu pavietije) ir Poežerio dvaras Laukuvos parapijoje szmotais iszpardavojamu. Prekia ira pagal desėtinus padėta, ir kiek kas nor' gal' gauti. Daugel vietose ira, kad broliai po tėvu galvos gėribę skiriasi: vienas paima žemę, o antras piningus ir szis nežino ką su jais veikti; jis galėtu nueiti ing minavotas vietas ir nusipirkti žemės kiek tinkama.

Kat.

Isz *Sziauliu* raszo: Vaziavau isz Vilniaus szį pavasariį geležinkeliu namon. Man besznekant su nepažįstamu draugu lietuviszikai, atsirado žmogus, kursai pradėdamas sznekėti pradėjo klausti apie „A.“ Besipasakojant pradėjo nēkus tauziti, busenti maža nauda isz „A.“, neverta užsiimti su tokiu darbu, viresnibei gali papulti ir t. t. Kol buvo mano nepažįstamasis draugas, buvo geriaus gītiesi; bet jam Kaszudariūse iszlipus, pradėjo svetimas manę užpuldinėti. Mislijau tilėti, ar į kitą vežimą pereiti. Bet jam nestojant lenkiszkoje kalboje musu giminę ir kalbą užgaudlioti szirdis degte užsidegė paklausti, kas ant svėto brangesnis. Atsakē „garbē“. Taigi garbę patrotiti ira blogas darbas ir pono Dievo užgintas? — Taip ira. — To dėl ir tamsta turėsi pripažinti „garbink tėvą

ir motiną savo“. Taigi mes Lietuvoje gimę ir užaugę dabar svetimą kalbą kalbėdami ir savos užmirsdami ligiai užmirsztame ir panėkiname savo tėvus ir tėvu tėvus ir nei jokios garbės nebeatidūdame jiems; per tai padarome blogą darbą, prieszingą Dievo prisakimams, ir patrotijame garbę. Ties Janovu išlipdamas prieszininkas turėjo pripažinti teisibę mano žodžiu. Ir vienas Ruskis greta musu sėdėdamas pritarė, jog „kiekvienas savo kalbą ar giminę nėkinąs ira paukszcziu savo lizda biauriojancziu.“ A. B.

Kauno rėdiboje, p. R. *Virduliūse*, netoli nū Radviliszkės, pardavė miszką už 34,000 rubliu prekikams, kurie miszką nutaisę į szliperus stato į Rįgą. Jau tai labai ira pikt, kad Lietuvoje ponai naikina gires nesirupindami apie ju atauginimą; czia Virduliūse kerta girę, kitur Kaisarėnė, Dekastra ir kiti paguldo didelius barus, o nei vieno naujo medelio neįsodina. Sunikus miszkams, pustis žiaurus vėjai, upės nebeturėdamos gana priepłudžio nuseks ir iszdžius, žemėjė paniks drėgnumas, ir taip žemė taps nevaisinga. Laikas jau dabar itin apsižiurėti. Prasznekęs apie Virdulius turiu paminėti ir kitą daigtą. Lietuvoje ir Žemaičiuose turime daugibę vargszu, tik-tik badu nemirsztancziu; reikėtu — o ir butu galima — tokiems vargszams suteikti uždarbį ir pelną, taigi dūną. Pardavikai giriu turėtu apie tai pasirupinti; bet sziandien jie to nedaro. Girdime, kad į Virdulius suszaukti darbininkai isz Latvijos ir Baltarusijos; tie tai darbininkai gauna algos už 1 nutaisitą szliperą — 18 kapeiku, o vienas žmogus, sako, nutaisąs kas sąvaitę (nedėlę) 60—68 szliperu. Taigi vienas darbininkas czia pelno už gerą darbą per sąvaitę 10 r. 80 kap. iki 12 r. 24 kap.! Tūs tai piningus pasigauna ne musiszkis žmogus, bet atėjunai, kuriu kiti begivendami tarp musu žmoniu priszmeižia ir pobudį ir kalbą. O tai, kur atveda nerupestingumas didūmenės apie visūtinius reikalus! Nevelijame savo broliams Latviams, neigi Baltarusiams, nėko pikto tai raszidami, nės jie czia ir nėra kalti, bet peikiame didūmenę, kuri nenori atminti tai, jog ir musu pacziu

kampe daug darbininku susispaudę kankariūja be dūnos. Ar-gi tai gražu ir teisinga! —

Kad *Lietuviai* neatstojo patūlaik nū savo kalbos Lietuvoje, reiki labai stebėtiesi. Visur rasi svetimtauczius, ar eisi į mēstą, ar į valsčių, ar į sudą; juk daugiur kaimose lindo atėjūnai. Taip vienos kaimos vadinasi *akalicomis*; czia tai vieta Lenkietuviu, bajoru. Bajorai jau nū senu laiku Lietuvoje givena, jūs patiekė Lenkai, už tai jie ir lenkiskai szneka. Bet ir Žemaičiuose bajoru ira dideliai daug: žvilgterėk tiktai apie Eiriogalę, Raseinius, Kurtavēnus, Kurszēnus ir kitur, rasi ju kauburus. — Kaip bajorai ties savo kalba ira priskaititini prie svetimtaucziu, taip ligiai turime atskirti nū Lietuviu ir „Burliokus“. Perėjus, matai, sukirsziniui Lenku 1863 m., Maskoliu viresnibė isvarė daug ponu ir žmoniu į Sibėriją, o į ju vietą Lietuvon atkėlė Maskolius. Taip tai „Burlioku“ radosi labai daug parakvijose Žėzmariu, Daugėliszkie, Tverėcziaus, Szvenczoiniu, Sameliszkie, Anikszečiu, Užpaliu, Dusetu, Ketaviszkės, Betigalės, Pernaravos ir tt. Burliokai, apsigivenę tarp Lietuviu, prisitaikino prie vietiniu giventoju: ėmė dėvėti lietuviszką drabužį, iszmoko lietuviszkai sznekėti ir paproczius priėmė lietuviszkus. Tokiu budu tie atėjūnai paliko ties savo kalba nebepavojingi. Bet doriszka turi Lietuviai didelią plėgą nū Burlioku; neszneku jau apie atimtą Lietuviams žemę ir prisavintą ateivonims — gana turime vargstancziu Lietuviu, kuriems butu ta žemaitė tekti galėjusi; bet Burliokai atsikėlę į musu kampą ėmė verstiesi vagistėmis, žmogžudistėmis; nū ju tą piktibę iszmoko daugiur ir musu žmonės. Burliokai taipogi pamokino pirmiejie Lietuvius neužlaikiti dūtą žodį ar prisaiką . . . Viresnibė nū pradžios užstovinėdavo atkeltus į Lietuvą Rusus, lig ant galo pati iszvido, jog atkraustitiejie Rusai nėko gero nedaro, bet vien tiktai szmeizia Lietuviu dorumą. Ir žmonės patis Burliokus prispaudė: už vagistes ismuszdavo jiems kailį, palauzdavo staibikaulį, miriop pribildidavo ir t. t. Nebemitę Burliokai ėmė kraustitiesi isz Lietuvos. Girdėjau, kad nevienur prasikraustę

szimtais. — Ira Lietuvoje ir daugis Latviu. Latviai visur ira žmonės darbsztus ir rúszus. Jie labai mili ukę gerai variti; saugsto tai, kas ju ira, ir kabinasi į tús, kurie ju turtą norint mažumą paliecia. Latvis ira didelis milėtojas savo kalbos ir pobudžio: jis Lietuvoje pats lietuviszkai nėko neiszmoksta, nės apielinkiniai Lietuviai prie jo prisitaikina. Latvis kabo taipo-gi stipriai prie savo tikėjimo. Tie tai daigtai: neapsileidimas nei ukėje nei kalboje nei tikėjime, Lietuviams netinka, ir už tai Lietuvoje tankiai girdime pasiskundimą ant broliu Latviu. Mes Lietuviai galėtumėme Latviu paveikslą sekti, o tai daridami visur visūmet iszlaikitumėme tai, kas ira musu, ir nepražaištumėme savo tautibės.

Dėl statimo pilies *Kaunan* parveždinti dideli buriai darbininku isz Maskolijos. Gailu! Jeigu vietiniai giventojai skundžiasi, kad nū ju atstoję darbininkai bėga uždarbauti prie pilies ir jeigu jau jie nebegali gauti darbininku dėl savęs vien per neiszgalę mokėti „baisiai“ įbringusias aļgas, tai ko dėl nebuvo galima paragabenti ar isz Zemaicziu ar isz Suvalku rėdibos norint pulkus Lietuviu darbininku; juk czia vietomis bernai per metus teturi uždirbę 10—15 rubliu, o mergiszkos tiktai 5—8 rubliu. Ar-gi jau musu žmogui nereiki dūnos?! Ar baugu, kad musiszkis pagerinęs savo buvį neimtu norėti kningas skaititi ir apszviesti?! . . . Ten tegali buti laimė, tikumas ir gerumas, kur ira gana dūnos ir nestokoja apszvaistos. Ar-gi pritinka atstumti musąjį žmogų kaip nū vieno taip ir nū antro? Tai jau baisus darbas!

Maskoliu viresnibė ėmė žmones persekinėti už liet. kningas. *Kaune*, antai, dabar sako, sėdi į 7 lietuviu už tai, kad buvo susipirkę keliatą lietuviszku kningu. Vieną kitą kningą Vilniaus rėdiboje, kaip girdime, skundžia prieszginiai Lietuviu viresnibei už tai, kad tie kningai buk pleczią tarp žmoniu liet. kningas, o ir spauzdiną įvairius rasztus anapus rubežiaus; gubernatorius gerai tąso kningus, ar jie butu kalti ar nekalti nežinodamas.

Vilniaus rėdiboje židai dideliai siunta ant kuningu, kurie skelbia blaivistę. Prie to kad pasisuko tame kampe „Lietuvos bicziūlis“, kur ira patalpinta jūk-dariszka „židu rauda“, židai ėmė viresnibei skųstiesi, kad kuningai nori žmones priesz jūs sukeldinti. Galima numaniti, jog ne be reikalo židai kelia taip didelį trenksmą: jie patis sakosi, kad ėmus garsinti blaivistę uždarbio jie prakiszę į 50%. Kiti jau nei biliotu ant szimkiu nebeima, nės užmokęję 150 rubliu sakosi, netiktai kad nėko nebepelnisę, bet dar nusi-gausę. Ar neaiszku, kad kuningai norėdami galėtu žmones atpratinti nū ragavimo smardzios degtinės ir kitu nesveiku gėralu. Kaip tai butu gražu, kad ku-ningai visoje Lietuvoje, kiek galėdami, roditu piktą įtekme degtinės į sveikatą kuno ir dvasės, ir žodžiu ir savo pacziu paveikslu atpratintu gerti tą naikin-toją musu tautos.

J. S. Anžilaitis.

Aukmergės pavieccio bajorai, kaip mums p. Mažutis raszo, taip pat kaip Gruzdziu valsčiuje, keliu netaisą. Valsczionims prigulėtu viresnibei pasiskųsti, kad nebutu tokie bailus ir nors kiek szviesesni.

Anikszcziu bažniczios kamendorius kun. A. buvo kartu ir vėros mokįtoju valsczioniszkos moksliniczios; jam praėjusiamete isztraukus parėjo kitsai kunigėlis turįs taipogi nū viskupo prisakimą vaikszczioti moksliniczion, žinoma tik tada, kad direkcija jį pavadįs. Ale iki sziol (balandžio m.) nėko nebuvo girdėti . . . Moksliniczion ateinaš popas mokįtu savo vėros dvėju bŕliokėliu. Tada „uczitėlius“ ir Lietuvaicziams, kuriu ira keliatas deszimecziu, liepia klausiti popo mokslo. Iki szioliai neatsirado nei vieno drąsesnio viro, kurs apsiskųstu valdžiai už tokią neteisibę.

Andrioniszchio moksliniczios „uczitėlius“ vienam vaikui nemokancziam poteriū taip smarkiai žandan sudavė, kad tasai kraujais apsipilė, o kitam kumsczia per virszugalvį, kad tūjaus guzas kaip visztos kiauszinis iszszoko. Tu nabagėliu tėvai nėkam nesiskundė (?!).

Troszkunu „uczitėlius“ tiek priklasties vaiku akise darė tos vietos kunįgui klebonui, ateinancziam moksliniczion, kad turėjo nustoti vaikszczioti, ir nū to laiko (pernai rudenio) vaikai vėros

daliku nesimokina. Ar tie mokytojai savo valę taip dariti pradėjo? „Gal karalius to nežino, kad vargūse jo sėimina?“

Mažutis.

Apie *Salaku* mēsteli *Kauno* rēdiboje — mums tēko girdėti kad Gudu viresnibē neiszasakitai persekioja lietuviszkas knigas, nēs palicija krato knigininkēlius, o atradusi lietuviszkas knigas atima; reikia žinoti, kad atima knigas spauzdintas Jūzapo Zavadzkie 1879 m. su cenzuros leidimu, o lenkiszku knigu ir be jokios cenzuros leidžia pardavinėti Lietuviams ant iszmokinimo lenkiszkos kalbos. Rusai savo laikraszcziūse pranesza visai pasaulei, buk tai Lietuvius giną nūg sulenkavimo, o tū tarpu ju palicija platina lenkiszkas knigas Lietuvoje. Matai, vienai daro, o kitaip kalba.

Netoli *Szakiu Peleliūse* givenancziam nekuriam ukinikui G. siūstas 6 ir 7 num. perniksztēs „Auszros“ pateko į rankas gubernatoriaus Suvalku rēdibos. Szisai norēdamas žinoti jos įtalpą paliepē vienam Lietuviuvi Suvalkūse savo tarnui perversti lietuviszakai. Noris, jeigu neužkenkiamas žmonēms laikrasztis, ministērijos melsti, idant tą laikrasztį leistu žmonēms skaititi. — Sako, esasz labai vēžlibas ir neiszasakitai geros szirdies žmogus. Gal' buti, kad ir galēs ką nors gero dēl musu padariti. Dieve tai dūk!

T. Linkis.

Naumēszcio pavietije, *Griszkabudžio* parakvijoje, prastas nemokjtas ukiniko sunus Jonas Blažaitis, įsižiurējēs į geležinę kuliamažę masziną, padirbo tokią pat ligiai isz medžio su prastesniu iszmislu (mēkanismu). Ukinikai patirę, jogiai tokią masziną geriau kulia kaip geležinē — nēs sziaudu ne taip trina — jog ją galima įtaisiti už 80 rubliu, jogiai pagedus dideliai lengva pataisiti be jokio amatininko — visur Blažaitį važioja, o jis užsipelno gražų skatiką. Iszgirdę apie tai Vokiecziai atvažiovo isz Stalupėnu į parubežį apžiurėti ir neiszasakitai stebėjosi ją iszvidę. Beje, tarē vienas, asz žinojau, kad Lietuviai gerai lauką iszdirbą, bet nėkad nemisljau, kad prastas artojas tokią sztuką padaritu.

Trupinėlis.

Griszkabudije (Suv. rēd.) nūg pernai metu turime savo kromą, savo krikszczioniszką vieszbutį, savo

alauniczia, neprivalome mažiausiam dalike jieszkoti jūdbarzdžiu ir rudbarzdžiu pagalbos. Pas mumis tą viską įsteigė tikras Lietuvis *A. Szvedas*, kuriam už taigi turime linkėti palaimos ir kuri turime kiek įmanįdami prilaikiti.*) -- Dieve dūk daugiau tokiu Lietuviu!

J. Obūl.

Višainije vienas pilionis Kukskas per girtibę į skolas įėjęs ir matidamas, kad jam strukai pripūla, paėmęs barzdskutį pasipiovė. Dar ne visai pasipiovus, kad vadino kunigą, tasai buk atsiliepęs: „Lai mirszta kaip galvijas! Pakavosite į griovį.“ Ar gražus budas?

Kaupiszkiu dvare *Vilkaviszkiu* pavētije virėjas susigincijęs su randininku dėl kas žin ko aną perdurė peiliu. Randininkas jau mirdamas vienok dovanajo virėjui jo nusidėjimą, žinodamas už reikalą ar anksčiau ar vėliau mirti.

Naujininkūse (Bartininku valst. *Vilkaviszkiu* pav. Užgiri Trako) atsitiko pas kiemionį Kuszlį didė nelaimė. Gaspadoriai iszvažiūdami viską namėje laimingą paliko, o sugrižę atrado milimiasią dukteraitę ant lentos. Ji buvo papratusi peiliu bovitiesi, o tą dieną tėvams iszvažiavus nebus nei jokių pragumu galima jos norą nutilditi. Peilį gavusi ant stalo besidžiaugdama žemin nuvirto ir aszmeninimis kiaurai per vidurius persivarė. Iki savo mirio isz kancziu grobeliais matavo. Broliams ant persargos, nės ir jusu mažulėliams gal taip atsitikti. *V. V.*

Kiek ira Lietuviu isz viso? Vilniaus Kalendoriuje ant 1884 m. randame tokį apskaitimą:

Vilniaus rėdiboje	548,000	giventoju	liet.	kilties.
Kauno	1,095,000	"	"	"
Gradno (Gardino) rėdiboje	308,100	"	"	"
Minsko rėdiboje	54,000	"	"	"
Magilevo	1,215	"	"	"
Vitebsko	300	"	"	"
Suvalku**)	413,666	"	"	"

Visu labu 2,420,281 Lietuviu.

Bet „Vilniaus kalendorius“ ir be Suvalku rėdibos

*) Gaila tiktai, kad jisai negali nė jokios lietuviszkos gazetos atvirai vieszbutije laikiti, norints jisai pats ir jo svecziai to labai malonėtu.

**) Pavietije Vladislavovo 74,149; *Vilkaviszkes* 83,124; Marijos-pilės 111,980; Kalvarijos 77,413; Seinu 42,000; Augustavo 5000; Suvalku 20,000.

kitoniszka skaitlių, nės daug didesnį, padūda beje: 2,229,115. Taigi jei prie to rēdiszko parodimo pridursime skaitlių giventoju Suvalku rēdibos, gausime 2,642,781. Prie to turime prirokūti Lietuvininkus kitur givenanczius, k. a.

Pskavo ir Petrapilės rēdibose givena į	22,000	Lietuviu.
Taip Maskolijoje givena į	2,500	„
Prusūse*) givena į	200,000	„
Amėrikoje	20,000	„
Anglijoje**) ir Prancijoje	3,000	„

Visu labu 247,500 Lietuviu.

Taigi jei tą skaitlių pridėsime prie 2,420,281, tai rasime isz viso ēsant Lietuviu 2,667,781. O jei ēmę aną viresnibės paroditą skaitlių 2,229,115 sukrausime su skaitliumi giventoju Suvalku rēdiboje 413,666 ir prie to primesime 247,500 Lietuviu, svetur givenancziu, tai gausime apstą 2,890,281 Lietuviu. Taigi netaip visai dar ēsame apveizdos prastoti, jeigu dar sziantdien vien tiktai Lietuviu galime priskaititi mažne 3 milijonus! O juk musu broliai Latviai taipogi dar skaito savo gentės 900,000 su virszumi. Aiszku, jog visa lietuv-latviszka szaka sziantdien iznesza be maž kūne 4 milijonus galvu. Tai gražus burelis, ir jis netaip greitai mirs, kaip kad Lietuviu prieszininkai stigavoja ir nori.

Vilniaus rēdiboje, taip pat kaip *Suvalku* ir *Kauno* rēd., žmonės ira smarkiai įnikę bilinētiesi už žemę ir jos paskaidimą tarp giminės sąnariu. Jeigu kožnas giminietis gautu tiktai po margę žemės, ir tai, idant ją gauti, nesibijo izzbarstiti ant bilos ir tūs menkus pinigus, kuriūs buvo pirma užsipelnęs; o jei nėko neturi, tai pasiskolija. Isz tokio padėjimo radosi szitai kokios piktibės. Žmonės, valdantieji nedidutį gabalą žemės, o prie to įlindę iki ausu į skolas ir mokėdami didelias palukanas židams, ant galu galo, kada nebegali nei patis misti norint vargingai, nei skolu ar palukanu mokėti, ira prispirti savo žemės

*) Vokiecziai mažesnį skaitlių (į 150,000) padūda dėl to, kad visus Lietuvius mokanczius vokiszškai kalbėti, jau priskaito prie Vokiecziu giminės. **) Anglijoje ira draugistė Lietuvininku-darbininku.

nūvadą pardūti. Ir kitaip buti negali. Ukininkai neturi ganiklu; ariamoji žemė ir ganikla, jeigu ją neįkrėsi mėszlu, pati iš savęs nėra be ilgo atilsio vaisinga; taigi trukstant paszaro givūliams ir visiszcai sulisus žemei ima stokoti maisto ir patiems ukininkams. Ką tūmet belieka dariti, jeigu ne pardūti žemaitę tam, kas ją gali pirkti?! O norincziais ir galincziais pirkti czia ira židai. Tai už skolas ar palukanas, tai vėl už žvarbius piningus rudbarzdis Joskė ar Meiszkė nusiperka vieta, o ant tos vietos paskui pasistato grintelę. Židas džiaugiasi nejuoziomis įlindęs į tarpą žmoniu ir tūjau ima visu kūmi verstiesi. Tai jis pargabena alų ir degtinę (arėlką) pas savę ir pardavinėja ją kaiminams, tai vėl kitus nėknėkius, be kuriu negali ukininkas pastovėti; o jei tai negana rudbarzdžiui apsimoka, jis susinesza su vagimis, priima vogtus daigtus ar jūs pardūda; arba vėl pats pamokina jaunūsius vagis, kaip jie turi ar namus kieno iszkratiti, ar arklius pavogti, ar ant kelio ką sutikę prizvėkoti, ar piningus kam akies mirksnije isz kiszenės iszcziūpti. Taip tai baisiai skaudžiai atsiliepia Lietuviu gyvenime ans begalinis skaidimas ir laužimas žemės į kąsnelius. Kas isz to bus, kas isz to bus! —

Miszka *Suvalku* rėdiboje prideri tai ponams tai viresnibei. Nū 1861 m. iki sziūlaik žmonės galėdavo važinėti į ponu miszką kas sąvaite du sik ir ten pasirankioti lužcziu, szaku, pusru ir kit-ką, kas dribszojo pavirtęs ant žemės. Dabar-gi kitaip virto. Ponai nū žmoniu atėmė jaugi įstatimiszku keliu aną tiesą lankiti miszką, ir dabar jau reiki malką pirkti. Bet nū ko? Ponai ir viresnibė nepardūda miszko aszimis (aktainiais, sieksniais), bet nūvadais; aiszku, kad norint nupirkti miszko geroką sklipą, reiki turėti ir gerokus piningus. O musu žmonės ju neturi. Per tai, va, kas atsieina. Miszką nū ponu ir viresnibės nuperka dideliais barais židai. Geresnįj miszką židai stato tai į Prusus, tai į dirbtuves ir mēstus, o smulkmenas, beje virszunes, lužtis ir t. t. perleidžia musu žmonėms, kurie laužais nupirktais už keliatą

rubliu turi pasidžiaugti . . . Ar-gi tai nevargas?! Jaugi žmonės galėtų keli susitaisę į kruvą nupirkti nūvadą miszko, o paskui jį savitarpe pasiskirstiti, bet ir ponai turi atminti apie reikalus vietiniu giventoju, o nevien mąstauti apie prikimszimą savo kisenės. Juk ponai ira akilesni, ir turi daugiau rupintiesi apie visutiną lobį. Dėl ko-gi to nedaro?

J. S. Anžulaitis.

N. 15, 1884, „Peržvalgoje Katalikiszkoje“, kuri iszeina Varšuvoje, skaitome apie mirį kn. *Anupro Jasevicziaus*, kanakadais (kažin kada) buvusio klebonu Eriogalėje. Tas kuningas po sunirszinio 1863 m. tapė iszvaritas į Sibėriją, ir tiktai sziandien į 10 dienu priesz savo mirį tepagrįžo į Įluksztą. Tārpo kitu daigtu, ant l. 253 taip paraszita: „jis raszė gana gerai dainas *lietuwiszkoje* kalboje ir paliko keliatą gana placziu rankraszcziu, kuriūs priskirė atidūti savo bendrui.“ Nepasakita apie ką ira kn. Jaseviczius raszęs. Ger girdėti, kad musu broliai, kur tiktai kiek gali, kruta dėl visutinio apszvietimo. Norint patis vargsta, bet rupinasi apie laimę kitu. Lai tokius brolius Dievas laiminal

J. Szl.

Isz *Vilniaus* rėdibos, *Traku* pavieczio, emė žmonės vaziūti į Amėriką; isz valszcziu *Butrimu*, *Aleksandriskio* ir kitu neseniai iszėjo 100 sū virszumi. Gailu, kad žmonės iszkeliaudami atidūda savo žemes židams ant arandos; židai superka žmoniu baldus, givūlius ir javus. Taigi į savo vietą žmonės sodina židus. Ar-gi tai nepikt? Juk galima butu savo žmogui viską pavesti, labiausiai kad *Vilniaus* rėdiboje ira labai daug vargszu . . . Kam-gi viską ir viską atidūti židui? Ar-gi jau Dievas nedūs bent sikį Lietuviams tiek proto, kad jie ims rupintiesi apie savo brolius daugiau, ne kad apie žido makį? *J. S. Anžulaitis.*

Isz *Vilniaus*. „*Berliner Tageblatt*“ raszo, jog p. Totlēbenas, *Vilniaus*, *Kauno* ir *Gradno* viriausias gubernatorius, kursai dėl nekurios akiu kliaudos *Visbadūse* givena, labai dėl p. *Kochanovo*, savo adjunkto *Vilniuje*, apsisunkinęs. Szisai buk p. T. pas vidaus ministrą p. *Tolstojų* dėl to apskundęs, tartum jo dar-

bas *Lietuvos aprusinimo* nei jokiu vaisiu nenezas. Svėtas labai žingeidus ira, ką vidaus ministras ant to atsiliepsės. (Tame tarpe Totlėbenas pasimirė.) *J. M.*

Isz *Vilniaus* mums raszo garbingas ponas ir stiprus viengentis, kad isz Traku paviecio labai daug Lietuviu keliauja į naujaji svėta. Kad tasai veikimas ne labai pagirtinas ira, kožnas gal' isz savęs su-prasti, o dar jų menkiaus, kadangi Lietuviai isz-sikraustidami žemę daugiausiai už menkiausius pi-ningus svetingencziams, svetimžemiecziams paveda. Tokiu budu vienas ir kitas krasztas musu brangio-sios tėvinės pradeda iszsigiminiuti. Szisai ponas pasi- siulo pagalbą atneszti, kad musu viengencziai ne į visus pasvėczius iszsiblaszkitu, bet atpencz savo pa- cziu kraszte į žemę ir ukį įeitu. Meilija, idant ir *latviszki laikraszcziai* pabaltmarinio kraszto savo skaiti- tojus paakintu, kad jiems daug sugadžiaus ira arti esanczioje Lietuvoje ir visose paniamuninėse žemėse apsigiventi, ne kaip už Dnėpro ir Volgos kraustitiesi. Kas tojo pono pagalbos reikalautu, teatsisziaukia į musu laikraszczio rėdistę. *J. M.*

Szenczioniu pavietije, *Vilniaus* rėdiboje, vienas stacziatikis asesorius įkalbinėjęs Lietuviams, kad ne- pirktu lietuviszku knigu, bet apsigelbėtu lenkiszkomis. Tacziau Lietuviai jo neklausidami patis nuvažiūja Vilniun ir nusiperka lietuviszkas knigas pas p. Za- vadzkį. *Van.*

Ant *Ragainės* (Prusu Lietuvoje) lietuviszkuju kapiniu randasi paminklas paprastame geležinio kri- žiaus pavizdije su sziūmi užraszu: „Lietuwninkai szita Krikszta state — sawam Wyskupui ant Gar- bes — Malkwitz — gim. 5. Decbr. 1791, mir. 28. Decbr. 1850.“ — Tai kitsai isz gražiuju pasirodimu ant lauko musu giminės tėvinistės. Tokius atrandi vienur ir kitur iszbarstitus; jie rodo, jog ir senesniūse laikuse lietuvistė sziek tiek buvo susipratusi, kad nesigėdėjo ant atviru paminklu savo giminės jausmus prigimtoje kalboje iszreikszi. — Szitos Lietuviu kapinės Ra- gainės mėsto ir apiegardės ira nepasakomai gražioje vietoje ant augszto Niamuno atkranczio, isz dvėju

szaliu giliais grioviais nū kitu lauku atskiestos; isz
pietu pusēs szasija (pliantas) Paniamuniais einancioji
prirubežiūja; žemai

Troptais ir valtims Niamunas apsėtas,
Slenka pakriauszēms žiurint rodos lėtas:
Vasarą irklais dūd' savę raikiti,
O žiemą ledo pancziais surakjti;
Nepucziās, neuž' ir rodos' pakarnas,
Nedrasus' tikus, kaip kalinij' tarnas;
Bet žiurėk ing jį, kaip ledas suskyla,
Ir bėgk, kaip gali, nēs jau milžin's kyla;
Pažinęs, kas jam abidą padarē,
Apmaudą giezdams nasrus atidarē;
Bėgdamas krokia, butus žveju laužo,
Valtis irtoju savo pancziais daužo;
Jau ne tas Niamun's, ką plaukē isz lėto,
Jau vilnis savo visur smarkiai mėto,
Ir kad piktume nesusilaikitu,
Tū visą svētą umai isznaikjtu.
Bet ne ant ilgo jo narsum's patenka —
Greit atsileidžia ir vėl lėtai slenka...
Lietuvis ir Niamun's vienokio, mat, budo,
Lig, tartum, gamta vien's kito apgudo..

(S. Norkus.)

Antrapus Niamuno žaliūjanczios pievos, o to-
liaus užianczios girės; sziaurvakariūse liudnasis
Rambinkalnis raudonai - pilkai vakaro saulelėje žiba,
o ritu pusėje matomi Antkalniai (Eisuliai), pagir-
cziausioji ir gražiausioji vieta Prusu Lietuvos, lietu-
viszkoji Szvaicarija, kaip ją Vokiecziai vadina. J. M.

Jau buvo pasakojama „Auszroje“, kad Lietuviai siuntinėjo
praszimus cėsoriui, idant leistu spauzdinti lietuviszkas knjgas
Maskolijoje. O dabar pasisekē mums gauti iszraszą isz padūto
cėsoriui pasveikinimo ir taip-gi praszimo apie leidimą spauz-
dinti lotiniszkomis literomis — sztai iszraszas:

„Musu szviesiausio karaliaus apvainikavimo dienoje Lie-
tuviu meldimas ir troszkimas. 1883.“

„Nesziok, karaliau, aukso karuną,
Budam's sveikatoj' dvasės ir kuno!
Laikus ilgiausius nesziok, laimingas,
Tedūd' tai dievas tav maloningas!

Pateptas sziandien, apvainikūtas,
Dangaus sargibos vis buk apstotas!
Lai prieszu tavo stipriausias buris —
Aniolu sparno bėgs atsiduręs!

Sziandien be skiriaus kalbos, tikibės,
Visi tur' buti pilni linksmibės;
Bet-gi Lietuvis kaipo tikresnis
Dėl savo caro tur' but' linksmesnis!

Socijalistai jo neapgavo
Kaip paklusnesnio karaliui savo —
Lietuvis Dieva, krasztą milėdam's
Klauso ir caro, kaip tik galėdam's!

Milistu caro versmės ir' gilės,
Sziandien ne vienas daugel ko vilės,
O-gi Lietuvis tik to norėtu —
Kad rasztus savo turēt' galėtu;

Kad knygos Vilniuj', Kaune spaustusi,
Kad nereikėtu eit' į Paprusį,
Ir ten vagčiomis, nakezia tamsiausia,
„Aukso altorių“ pirkt' ką brangiausia!

Padarik, care, tik tą malonę,
Lai spaudžias' knygos ir musu szone!
Tai nors ant ugnies, jei prisakisi,
Szoksim' už tavę, pats pamatisi!“

Kauno rėdibos Lietuvis Jonas Žvirblis szviesiausio kara-
liaus visu žemiausias ir visu paklusniausias valdovas.

Szitas sveikinimas tapė nusiųstas p. vidaus ministru isz
praszimu komisijos. Ž.

Nėk's taip tankiai apie *Lietuvius* meilingai neszneka
kaip musu broliai *Latviai*. „Baltijas Vėstnesis“ ira
daug kartu padavinėjęs įtalpą „Auszros“ su perser-
gėjimais maloningais ir gražiais. Linksmu, kad va-
dovai latvistės neužmirszta paliginti givenimą Lietu-
viu su savūju. Tokiu juk budu ira galima vienas su
kitu gerai susipažinti. Norime, kad bicziūlistė, kuri
senovėje gaivino szirdis Latviu ir Lietuviu, ir szian-
dien neatausztu: blogai butu, jeigu broliai savitarpe
nesutiktu.

Įstabu, kad Rusu viresnibė labai nevienodai pa-
sielgia su *Latviais* ir *Lietuviais*. Kūmet *Latviai* jau
seniai turi savo laikraszczius ir knygas, teipo-gi įsi-
taisė ir draugistes ar paszalpos ar prekistės ar mokslu
paspirimui, ant galo kūmet dabar žmoniu moksla-
vietėse patvirtinta *latviszka* kalba iszguldant mokslus:
Lietuviams ira uždrausta spaudinti knygas ir laik-
raszczius lotiniszkomis literomis savo pacziu kraszte;

norėdami skaititi, kningas Lietuviai turi brangiai mokėdami parsikviesdinti iš anapus rubežiaus slaptu keliu. Taipogi mokslavietėse išguldoma netiktai kalba, aritmėtika, rasztas ir t. t. maskoliszkai, bet ir tikėjimą lietuviszkai skelbti ir uždrausta. Lietuviszka kalba ir dvasė ir išginta iš Lietuvos! Taipogi draugiscziu Lietuviai patūlaik neturi dėl to, kad viresnibė ju įtaisiti neleidžia. Žmonės turi siųsti praszimus ant vardo ministro vidaus reikalu ar ir paties cėsoriaus, jeigu nori, kad viresnibė sugražintu tiesą Lietuviams spausdinti kningas ir laikraszczius lotiniszkomis litaromis, skelbti mokslą lietuviszkose mokslavietėse lietuviszkai ir įsitaisinėti kokias tinkant draugistes ant atkėlimo lietuviszkos dvasios ir kulturos. Jūmi daugiaus bus praszancziu, jūmi greicziaus Maskoliu viresnibė pasirupins Lietuviu norus tilditi. Neklabinant juk nei dangus neatsiveria. —

Jau nesikį teko mums išgirsti, jog „Auszra“ turi prieszginius *sulenkejusiuse* ponūse ir kuningūse. Mes nesidivijome, kad *lenkistės bicziūliai* geidavo ir tebegeidauja nusmaugti ir tą *vienaitį* laikrasztį, kurs parodo akise svėto Lietuviu tiesas . . . Sziandien mums raszoma, jog nevienur ir tuli Lietuviai labai skersakiūja ant musu laikraszczio: vieni barasi už tai, kad „Auszroje“ nėra nėko raszoma apie daigtus tikėjimo, o kiti, kad „Auszra“ einanti priesz tikėjimą! Apgauti apgavikai! Tikėjimą skelbia Lietuvoje daugibė kuningu nū keliu jau szimtu metu, o moksliszka prasznekinti Lietuvį patūlaik retai kas drįso; taigi ar jau taip baisu, jeigu Lietuviai panorėjo bent sikį paroditi, jog ir jie ir nevienpusiaują žmonės, jog ir jie turi savo nūmonę ir savo rasztininkus bei mokslininkus! Bet ir antra ir priežastis, dėl kurios „Auszroje“ nėra išguldinėjami tikėjimo daigtai. „Auszra“ skaito katalikai, protestontai ir evangėliszkiejie; kamgi užgaulioti jausmus vienu ar kitu? Pamatas tikėjmo musu Lietuviu ir krixszczioniszkas; czia visi susitinka — taigi gana, jeigu moksliszki rasztai ir parengiami *krixszczioniszkoje dvasėje*. Mokslas neįgrobia tikėjimu, nės mokslas turi savo medegą ir jieszko teisibės,

taigi mokslas ir objektivizskas ir negali užpuldinėti subjektivizskus jausmus, kaip kad ir tikėjimas. Mokslas tiktai nudailina ir patobulina žmogaus jausmus. Jeigu „Auszra“ taip tai nori darbautiesi ir darbautiesi — argi teisiai szneka tuli Lietuviai garsindami, jog „Auszra“ eina priesz tikėjimą? Žinome, jog skelbėjai to garso ir tikri prieszginiai mokslo; o tokius žmonės mes tariame esant besmageniais. Antrapus gali tai buti ir taktika prieszginiau lietuvistės, nės prieszginiai Lietuvius nū pradžios skelbė esant prieszais Lenku, dabar jau skelbia prieszais tikėjimo: Bene pasakis ant galo, jog Lietuviai ir neprieteliais lietuvistės, už kurią patūlaik galvą guldo?! —

Ėjau vieną siki drauge su *prastu žmogeliu* per miszką; vėtra buvo labai smarki: medžiai lingavo ir siubavo czikszdami ir girgzdėdami, kūmet vėjas baisiai sznioksztė ir užė atsikardamas į szakas, lapus ir stiebus medžiu. Mano draugeivis tai vis matidamas: „Ar mata, man tarė, kad nevien žmogus turi vargus kęsti. Tie patis medžiai, taip baisiai dabar vėjo užgaunami dūda paveikslą: kaip jie lingūja ir vadalūja, o kaip prie to cziuszi! kaip kad jie mums norėtu pasigūsti ant veikimo to atėjuno — vėjo. Kaip žmogus vienas ir sveikas ir turtingas, o kitas nudriskęs ir nuplikęs, taip — tiktai pažvelgk — ir medžiu vieni turi staczius, augsztus liemenius, iszsiszakojusius ir papūsztus kūksztais ir lapais, o kiti ir sukumpę, sukreibėję, gumbūti, kerpėti, apsamanoję ir nususe.... Argi neaiszku, kad gamta nevien žmogų sutvėrė ant kęsmo ar laimės?!“ Asz tokį paliginimą iszgirdęs, paklausiau savo taip jau traus, pastebingo ir protingo pažįstamo, argi ir medžiai turi jausmus, kaip kad givūliai? „O ar ne?“ atsiliepė ans. „Medis turi kraują, kaip givūlis; juk vis ligu, ar baltos medžio sultis ar givūlio raudonas kraujas. Kad prakirsi medį, jam nutekės kraujas — sultis, ir medis mirs. Medis turi taipogi gįslas ir dirksnis, kaip kad givūlis. Ar-gi jis nejauczia?! Jaugi medis neturi smageniu, kaip givūlis, bet ir vidurkis, kur anos gįslos ir dirksnis susibėga, ten tai ir

itaisas arba sudinas, kuriame telpa jautrumas medžio. Medis netiktai jaučia, bet turi dusią ir mašto; su-
prantu, kad jo maštis toli gražu netobuli, bet vis-gi
tai nors progiedrušėlis musu maščiu... Juk ir dabar
medžiu duszia gaigoja ir gūdžiasi ant smarkibės vėjo
— kitaip kas-gi galėtu medije girgždėti ir czirsz-
kauti?“ — Asz tai vis girdėdamas nū prasto žmo-
gelio, nežinojau ką besakiti. „Taip taip — tęsė jis
toliaus — musu žmonės klista.. sąprotaudami, kad
medžiai, akmenai ir kiti gamtoje (priegimtoje) daig-
tai, negivi. Viskas givūja, tiktai žmogus nesupranta
to, kas dedasi kitūse sutvėrimūse, įsitikėjęs į savo
valdžią, protą ir norą. Žmogus — tai piktas ir ne-
brendęs givūlis.“ Tokį pilozopą neretai ira galima
sutikti musu žmonėse. Regimai daugiur tebegivūja
Lietuviu senoviszkas pantėjistiszkas pažvilgis į gamtą.
J. S. Kūksztis.

*Ką lietuviszkas arklis gal' atlikti, raszo „Landwirt-
schaftliche Mitteilungen“ isz Tilžės. Isz nekurius la-
žibos ritmeisteris von Meierninkas ant lietuviszko
valako isz Karlsruhe Badūse 7. d. spalnio m. anksti
puspenktoje adinoje iszjojo, norėdamas tarpe aštūniu
dienu 125 miles atstu esancziają Bresliavą, Silėsijoje,
atsiekti. Prisispiręs kalnūtūse krasztūse ant kietos
szasijos (plento) szitaipo kas dieną kokią 14 geogra-
pizsku miliu turėjo atlikti. Ir žirgas ir raitelis szitą
uždavą laimingai iszviniojo, abudu 15 d. spalnio m.,
naktije pusę valandos pirm vidurnakczio, sveiku į
Bresliavą nukakdamu, taigi dar 5 adinas ankscziaus,
nekaip lažibos buvo iszderėta. *J. M.**

Lenkai ir lenkiszki laikraszcziai norėdami iszjūkti
mumis ir garsingus Maskoliu patrijotus ir rasztinin-
kus sako, „kad pp. Aksakovas, rėdikas ‚Rus'es‘ ir
Katkovas ‚Maksviszkiu žiniu‘ ira musu karaliais, o
mes pildome anu paliepimus, raszidami ‚Auszroje‘
priesz Lenkus“. Ira žinoma, kad tai ne tiek roikalu
pacziu Lenku, kiek lenkiszku laikraszcziu, kuriems
lietuviszkai literaturai pakilus galėtu pamožėti skaiti-
toju skaitlius. Lenkai tikėdami kaip į poną Dievą į

savo laikraszczius, kalba pagal jūs, jiems ēvangēlijos teisibę pripažindami. Ee, pasako „Kraju“ tą ir tą ant „Auszros“, o raszo „Dziennik-Poznańskis“ taip ir taip. Ta „Auszra“ tai ne grinas reikalas, ji po Maskoliumi eina ir t. t.! Tie Lenkai, kurie pažįsta lietuviszką kalbą, bijo per burtą „A.“ skaititi, nės jos bijo, kaip geri krikszcziōnis kad bijo knigu Darvino, Voltēro ir kitu. Isz „A.“ vienos tik galetu patirti, ar tai teisibę lenkiszki laikraszcziai raszo ar ne! V.

. Skaitidamas rusiszkas gazētas kur-ne-kur atrandu žinias apie Lietuvą. „Novoje Vremia“ raszo, kad užpernai koksai Anglikas Jone Naake iszsimokinę lietuviszkai perdėjo dainas lietuviszkas, Leskino surinktas ir patalpino žurnale „Academy“. Ten pat skaitoma, kad Amērikos Nau-Jorko mēste ira moksliniczia vadinama „Harvards Kollegium“ su gražiu knigu rankiumi. Toje kniginiczioje randasi tarp kitu knigu ir 10 knigu lietuviszku eiliu surinktu isz daininku žodžiu. Ilgis.

Svetur.

Korespondencija Lietuviu isz Amērikos. — Jau daug Lietuviu Amērikoje randasi nū 20 metu. Ale kaip žmonės turi prastą apszvietimą, tai prastą sav naudą gal' padariti. Pirmūse metūse Lietuviai pribuvę į Amēriką, nuėję į angliu mainos ponistę Pensilvaniją greitai darbo gaudavo. Buvo tūmi tarpu labai geri laikai Amērikoje, ir uždirbdavo didelius pinigūs. Taip jau vienas kitą atsikvietė ir vienas kitą gelbėjo kiek galėdami. — Ale musu broliai tamsus budami neizsmanė, kaip but' galėję sav kokią naudėlę padariti. Nužemino nevienas savę per valgius, macnius gėrimus ir neapdumojo, kaip graszsis sunkiai parėjo padariti. Ale isz ilgo miego reikia kartą pabusti buvant tarp apszviestu žmoniū. Pamatė daugiaus reikalingu dėl savęs naudeliu visūse atsitikimūse savo givenimo, ir taip radosi akilesniu musu broliu Lietuviu, kurie storavojosi užvesti kokią organizaciją

tarp savęs. — Tai pirmiausiai Pensilvanijos ponistėje Shenandoah-pilėje užsivedė broliškos paszalpos draugistė po vardu „*Szvento Kazimėro broliškos pagelbos tavorczistė*“. Prezidentu ira draugas p. Jūzas Czizauckas†). — Antra draugistė ira toje paczioje vietoje po vardu: „*Szvento Jurgio broliškos pagelbos tavorczistė*“. Nev-Yorko mēste ira viena lietuviszka draugistė po vardu „*Szvento Kazimėro broliškos pagelbos tavorczistė*“; jos prezidentu ira p. Jūzas Kavalauzckas*). — *Lietuviszką kniginiczią* laiko Shenandoah-pilėje p. Jonas Babina**). — P. Mikolas Tvarauzckas***) tur' *lietuviszką spaustuvē*, spaudžia lietuviszkas knigas istoriju. Buvo jau iszleidęs lietuviszką gazetą, ale dėl laikitoju stokos turejo perstoti. Sunkiausiai ira, kad musu broliai Lietuviai neturi noro savę apsiszviesti. — O kaip mes galime savę apsiszviesti, per ką? Per mokslą, skaitimą istorijos ir kitu knigu ir laikraszcziu. Ką ne viską daro tinginumas ir tamsibė?! Sunkiausiai mus spaudžia, kad jaunistė netur' įstangos, netur' galėjimo, netur' knigu apsiszviesti. Knigos ira prietėlius tam, kas jas moka garbėje laikiti. — Teisibė, jau seniaimusi mieloji tėvinė stojosi paskandita — — Mes Lietuviai Amėrikos negalime atsidėkavoti už Auszrą sutvertoju dangaus ir žemės. Nors tarp įvairiu giminiu gyvename ir sunkiai turime procevoti dėl baltos dūnos kąšnelio, ale valnibė ira teisingiems ant visados, ir valnibė be persekiojimo. Mes Lietuviai neturime nei jokio susivienijimo Amėrikoje. Esame iszsiskirstę po ponistes suvienituju stonu, po įvairius mēstus, po kelis iszsiskirstę. — Randasi ir pas gspadorius, kurie procevoja, ale mažas ju skaitlius ira — tai kaip sakiau angliu mainose, tai daugiausiai ira

†) Adresas: Mr. Jūzas Czizauckas, Shenandoah, Pennsylvania, U. S. of America.

*) Adresas: Mr. Jūzas Kavalauzckas, Nr. 300. East Broadway, New-York City, U. S. of America.

***) Adresas: Mr. Jonas Babina, Shenandoah, Pennsylvania, U. S. of America.

****) Adresas: Mr. Mikolas Tvarauzckas, Nr. 25. Allen St. New-York City, U. S. of America.

prie kruvos, ir tenai daugiausiai szvėžiai pribuvę, kurie pasėdi ant vietos, iki prasimokina anglikoniszka kalba; paskui važiūja toliaus į vakarus. — Didelė bėda musu broliams Lietuvinkams Amėrikoje, kad jie neapsirokūja sav, kas butu jiems naudingesnis — kaip daugumas giminiu susitarę apsiperka laukus ir užveda sodžių, įsitaiso mokslavietes ir bažnicias; ale musu broliai apie tai visai nesirupina. — Amėrikoje galima gauti nū 2 iki 10 doleriu (nū 3 iki 15 rbl.) už margą arba akrą, su giriomis ir be giriu, geru lauku. — Gal' buti kaip nor' Amėrikoje visokios giminės iki trecziai pakalenijai, tada iszsigiminiūja ir lieka tiktai angliszkoje kalboje, nės viena ira n'atbutinai reikalinga, o antra jaunistė taip greit iszsimo-kina angliszkają, kaip ir prigimtąją kalbą. — Musu giministės dar skaitosi ant 30,000. — Jusu brolis Lietuvos *Antanas Jurgelaitis**).

Kazaniaus universitėte buvo priesz deszintis metu propesorius Ugianskis nū Tituvėnu apielinkės. Musu kraszto buvę studertai turėjo pažintį su tūmi propesoriumi, krusai trusėjo apie lietuviszka kalbą ir jos rasztus. Taigi jis buvo isztaisęs lietuviszkai-maskoliszką žodiną, kurį buvo ketinęs spaudinti Lipske (Leipcike). Jam numirus visi jo turtai su knįgomis teko jo broliui, givenancziam netoli nū Tituvėnu. Tuli žmonės kalbėjo, jog pasekėjas nenorīs nėkam dūti perkratinėti savo brolio rasztus, bet jo giminaitis, mano draugas, sznekėjo man, tai n'ėsant tiesa, nės tulās studentas per atilsio laiką perkratinėjęs visus rasztus, o ipaczei lietuviszkus. Gerai butu, kad kas žinodamas daugiau pranesztu per „Auszrą“ visūtinon žinēn milėtojam lietuviszku daigtu. *J. K. Sz.*

Nau-Jorke, raszo „Kłosy“ N. 953, 1883 m., ant duszimtmetinės szventės Turku pergalejimo po Vinu, kursai atsitiko 1683, per Joną Sobieskj, Lietuviu D. kunįgaiksztį ir Lenku karaliu, apėjo tą metszventę Lenkai drauge su Lietuviais. Apie tą pergalejimą

*) Adresas: Mr. Antanas Jurgelaitis, 255 W. Columbia St., Springfield, Ohio, U. S. of America.

tris kalbėjo lenkiszkoje, tris angliszkoje, o vienas „szvelniai skambancioje lietuviszkoje“ kalboje. Szi szventė tapė atlaikita svetlicioje „Germania Assembly Rooms“.

Vėv.

Liki szioliai didesniūse *Gudijos mēstūse* gaunama budavo pirkti taip vadinamūse „Biblijos depot'ūse“ *szventą rasztą* seno ir naujo įstatimo lietuviszkoje kalboje. Tasai rasztas, spaustas vokiszkais arba gotiszkais rasztženkliais, galėdavo plėstiesi po gudiszką Lietuvą, įpatingai tarp musiszkiu Kalvinu, kuriu kunigai negina ir nedraudžia jo skaititi. Bet ir tas spindulėlis, tas žiupsnelis lietuviszkos spaudos neperseniai tapė sargios Gudu viresnibės uždraustas. — Už taigi dabar bendristėje, įsteigtoje szventam rasztui platinti įvairiose kalbose — kuri nū seno įsikurusi ira taip-gi Maksvoje ir kitose vietose — pritrūksta musu raszto, norįs Židu, Osėtinu, Kalmuku, Kamczadalu ir kitu mažiulėliu bei nunikusių tautu rasite kastelę (daugelį) tu rasztu, tiktai skaitikite, jeigu, žinoma, galėsite suprasti. — Graudu pripažinti, kad tiktai *musu vienu* garsinga kalba ira taip panėkinta. Dar sunku

J. Obūl . . .

Pertaisimas.

„Auszros“ 5—6 nn. 1884 m. ant 206 l. 12 eilėje nū virszaus klaidžiai ira padėta: *jam* vietoje *jau*. Tur' buti: „Taję patarlę kaip ir daugel kitu Sziaudinis buvo girdėjęs skaitomą isz knįgos *jau* prapūlusios . . .“

V.

Gromatu skardinė.

Ksav. Vanagėliui. Tamstos tris dainos atėjo. Labai esame dėkingi, kad pasiprocevojai ir gaidas užrasziti. Jos taps su gaidomis atspaudintos. Jau seniai buvome apie tą daliką misliję, vienok musu menka įstanga to nepavelijo į koki didį mēstą laiszką su notomis siusti ir isz ten sterejotipiją pasirupinti. Dabar jau mažumą kitaip. — Mums džiaugsmas, kad tamsta taip pasiprocevoji dėl gero musu gentės rankiodamas dainu gaidas. Labai bus szauvus toks darbas. Kad tiek kiekvienas muzikoje mokįtas Lietuvis ar praszalaitis pasirupintu!

Vanagėliui ir *Pailiui*. Dėkui szirdingai už žines svarbias ir už „Pavasari“. Pasinaudosime. Tik paskutiniam norėtum priminti, kad kitą sikį daugiau ant ritmo ir reimo giesmelę

raszidamas padabotum. Visai rodosi, lig nekurie dainiai musu kalbos žodžių akcentą butu prapulde. Butu labai prastas dailikas. Musu kalboje tur' be pagalbos žodžio akcentas su stropos akcentu (ritmu) sutikti; szeit labai prastai visa giesmė, norint ji ir dar tokio gražaus įturio butu, išszirodo.

T. Linkiui, Senapilėje. Tamstos procevonė ir atsiuntimas Birutės bei szesziu dainu gaidu mumis pradžiugino. Tik ar nebutu geriaus, kad tamsta tu dainu, kuriu gaidas gavome, ir kitas eiles atsiųstum. Sunku kitam nepažįstanciam ju ira visas susijieszkoti. Tamsta apie gavimą 8 gaidu jau per metturgį kalbėjei; nesuprantu: ar tai rasi p. Szl. apturėjo? Szioje valandoje rėdistėje ju nerandu. Taip pat nesuprantu, ka tamsta su savo vaiku knižele „Spind. m.“ misliji. Į rėdistę jįjį neparėjo; taigi ir nežinau, kokia ji išzvezidi. Kad maticziau, rasi galėcziau ir apie jos atspaudinimą pamisliti. Ar rasi p. Szl. jaja matė? Jei taip, tai gerai; ir jis apie tai pasirupis. — Tamstoms labas dienas.

X., Vilniuje. Tamstos žinės parėjo. Dėkui. Pasinaudosime.

K. S. Vanagėliui. Tamstos „Pagira musė“, „Vargu laikas“ ir „Isz Lietuvos“ atėjo. Labai szirdingai už viską dėkui. Bus viskas sugadu. — Tikri biauribės tokie virai, „penėti bedieviai“, kaip Dūnelaitis butu sakęs. Rasi Dievas susimils ir dūs tai giminei išzibaigti. Tik tenebando keikti: „Keikestis pro burna izzlenda, pro nosį atlenda“, jau vieną kartą nekuriam priszaukėme. Nesuprantame, ka tie virai mislija ir ko jie geidauja. Teapsidumoja, kad nepasidaritu svėto apjūku savo keiksmais. Ar ir mislija toksai „penėtas bedievis“, kad jo keikestis ir kam galėtu įkenkti? Tokiu budu butu svėtas seniai užkeiktas!

V., Moksvoje. Tamstos gromata atėjo. Tamsta per labai ant J. S. K. piksti. Buvo aitrus žmogus; ka dariti? Vienok jo nūpelnus nėra galima peikti. Ka jisai gerō isztaisē ir atliko dėl musu, czion nėra tam vieta izzreikszi, o taip pat ir nei laikas dar nepriėjo. Ka per priekabę jisai turėjo tamstoms tokį atsiliepinimą dūti, nežinau. „Auszra“ neturėjo nei jokios bicziūlistės su „Dz. Pozn.“; musu laikrasztije nesiranda nei vieno straipsnelio, kurs toktai patikrintu. Ka p. Szl. *privatim* tu kūm susiraszēsī, tai mums nėko nerupi. Nesidžiaugk tamsta, kad Vokiecziai isz geros szirdies tai darē (nepavelijo p. Szl. sziczion giventi): ju mastis buvo, attolinus p. Szl. nū rėdistēs, neliksnt (arba neatsirasent taip greitai) vietininko, kursai rėdistę užimtu. Tokiu budu buvo ketinę tą laikraszti užmuszti. Bėda, kad persirokavo! — Lenkai Lietuvoje jau gaus dabar savo perlenki: gavome žines apie ju vietininku darbus ir veikalus musu žemėje. — P. M. daugiaus nėkas nėra, kaip tik prastas iszdavėjas (denuncijantas). Nėdėka — svėto alga! Nėkas nemislija žmogeliui padėkavoti už trusą ir procę; matuszka nemislija priglausti prie savo szono, kaipo ramstį — arba koki urėdininkėli su gera algele! Toksai durnius pasidrišo piczcziausius melus į svėtą iszleisti, „Auszra“ norinti Lietuvius su Lenkais suvieniti!

Peliksiui Mažutėliui: Tamstos atviras rasztelis raszitas 25. V. 83 mus atsieko. Kur tamė tarpe buvo rasztai užgaiszė, jau bene busi patirėš. — Tie keturi rubliai piningu įėjo. Taip pat ir tamstos žinėš neprazuvo.

Aug. B., Sziup. Už tamstos apgarsinimą 6 num. „Auszros“ atsieina 1½ rublio (30 cėlu eiliu = 60 pusiau dalitu à 5 kap. = 3 rbl., nū to atleidžiamė 50% rabato).

Gdl., Skrs. Tamstos „Tris Budrius“ gavome pernai metą per Angr., o dabar apturėjome per Vėv. szias dainas: „Isz praeito czėso vergijos Lietuvoje“, „Arklis ir Meszka“, „Pavasario linksmbė“ ir prie tu dar sziovias-tokias naujėnas. Tamstai labai dėkui už tuju pristatima, pasinaudosime isz palengvo.

J. K-giui, P... lūgūse. Tamstos dvi pasakutė atėjo. Taps sunaudota ar kalendoriuje ar kur kitur. Antru kartu atėjo ir žinios isz Lietuvos: jos dėl savo svarbumo taps veik patalpītos. Trecziu ir „Senis ir senutė“ atėjo. Taps taip pat suvartota. Szio meto kalendoriui ira jau medega parengta. Tamsta galėsi kitam metui prisidėti.

J. R., Pėtrapilėje. Tamstos gromata pas mus atėjo. Labai tamstai ėsame už ją dėkingi. Taigi kaip sziovia-tokią žinę isz tenai sulaukėš praneszi mums, kaip reiks pradėti, ir ar bus galima ten siųsti ir žmogelį palinksminti.

Jonui Bėnderiui, Springfield'e, Amėrikoje. Tamstai iszsiuntėme 25. VI. cr. 1—13 num. Liet. Polit. Laikraszczio; vėliaus daugiaus siųsime. Už laikraszczius pasidaro 0,50m., o už siuntimą 0,10 m., isz viso 0,60 m.

Antanui Jurgelaicziui, Springfield'e, Amėrikoje. Tamstos gromata atėjo į musu rankas. Mums džiaugsmas, kad tamstai ten svetimamė svėte gerai vedasi, ir dar jų mums malonu pasidaro, kad tamsta savo prigimtosios kalbos neužmirszti. Tamstai siuntėmė kruvoje 10 prospektu savo laikraszczio, 1 eks. Miglovaros rasztu, 1 eks. Drazdauszio giesmiu ir 1 eks. sztukauniu dainu. Praszome dūti žinę, ar viską apturėjėi. — Tamsta busi toks meilingas tūs prospektus iszsiuntinėti pažįstamiems broliams Lietuviams. — Ar tamsta rasi žinai, kiek Amėrikoje ira iszėjė lietuviszku knjgu?

Tėvinės draugu, Trmp. Tamstos giesmelės atėjo. Bėda, kad taip trudnai su musu vadovais stovi! Nori, kad mes amžinoje tamsibėje pasiliktumėme. Ak Dieve, Dieve, ko dėl mums taip sunku ira paikiui eiti? Ko dėl musu vietininkai taip mums prieszijas? Kitsai jaunas pabudėš Lietuvaitis gūdėsi: Nuėjėš pas kunigėlį Auszros adreso žinoti gauti, o szisai jį už tai subarėš; neėsa vale ją skaititi. Pas kitą tą patį gavėš gir dėti. Liūdna, labai liūdna, kad sziejie su anūmi jaunikaicziu jau nei lietuviszcai nenorėjė kalbėti . . . „Mano szirdies skausmai“ pareis į laikraszti, o židu dainos bus antroje laidoje sztukauniu dainu patalpītos.

Trupinėliui. Tamstos „Tris Budriai“ atėjo. Pasinaudosime. Acziu už gerą velijimą; acziu taip pat už tai, kad pažadėjai siųsti ir tai, ko reikalavome.

D-rui H. Vėberniui, gimnazijos direktoriui, Eisenach'e. Dėkui labai szirdingai už gerą velijimą mums musu darbe ir užsiėmime, kurį prieszininkai ir kaiminai bando visokiu budu apszaipti, iszdarkiti ir į piktą paskalba pargabeti. Mums tikras palinksminojimas, kad augsztai mōkėti ir tikrai apszviesti mokslo virai isz vienur ir kitur, daugiausiai isz svetur, mumis paragina nepailsti. — Pirmiejie szeszi numeriai tapę po križrisziu iszsiusti, o kiti taip pat nueis.

J. K. Sz., Majormuižėje po Rigos. Tamstos siuntinis su rankraszcziais atėjo. Dėkui už ju atsiuntimą; bus jie mums sugadu. Mums butu džiaugsmas, kad tamsta savo sztukauniu dainu atsiustum, kurias vėliaus antroje laidoje patalpissime.

J. K... giui isz Žemaičių. Tamstos žinės isz Lietuvos parėjo; pasinaudosime.

M. Sl., Tr. Tamstos rasztas su žinėmis ir dainelėmis atbėgo. Dėkui szirdingai; viską tikroje vietoje suvartosime.

J. Szl. K., Nev-Yorke. Gromata isz Amėrikos atėjo; dėkui labai už jos siuntimą. Pasinaudosime tarp žinių. Praszome ir daugiau tokiu rasziniu prisiusti. Mums jie vis bus labai sugadu. Dabar tik tikrasis susineszimas su broliais už Atlantinio didžmario prasidės ir vienur bei kitur stipribės ko-voje už kalbos ir giminės buvį pridūs. Dievas telemia gerą laimę visūse tavo užsiėmimūse!

D-rui J. B-cziui, Bulgarijoje. 120 pranku atėjo. „Oszkabaliu dainos“ bus tame tarpe gatavos. Už kokią prekį reiks par-davinėti?

Aszakai. Tamstos siustosios žinės atėjo. Labai už ju siun-timą acziu. Bus sunaudotos.

M. D., Panevėzije. Tamstos svarbiosios žinės tapo patal-pintos į musu laikrasztį. Mums didis džiaugsmas, kad tamsta pasizadi prie atbudavojimo szio buto prisidėti. Tamsta busi tai daridamas laimingas, atrasi rimastį, ne kaip tie iszsigimi-niavusiejie Lietuviai, kurie lig nei piktos dvasės nežino kur nusibloksztį, nežino ką pradėti, klidinėja po tamsą ir ant galu galo nusimindami daboja sąžinę visokiomis biauribėmis apsvai-ginti. Sziurpulis ima mus pamislijant apie ju liudną ir nemei-lingą buvį.

A. M., Pan. Nesuprantame, ko „Kraj'us“ nor' tokius ne-teisingus dalikus apie mus ir musu laikrasztį pramanidamas? Musu laikrasztis iszeina ir iszeis kaip iszėjęs. Rasi prieszininkai tikrūsius tevinainius tokiomis žiniomis mislija į nusiminimą pargabensę? Placziaus apie viską rasziau gromatoje.

Antanui isz Bugnu. „Dvideszimts septinta sėjos mėnesio 187. m.“ taps patalpinta ar laikrasztije, ar kur kitur. Dėkui tamstai už siuntinį. Gromatą iszsiuncziau ant pridūto adreso; czia ir rasztai nueis. Tamsta dar jaunas esi: procevok ir už-sipelnisi vardą ir garbę Lietuvoje.

Ger., Irkutske, Sibērijoje. Džiaugsmas, kad ir czia musu laikraštis galēs nukilti. Tik tūm tarpu tamstai bus ilgu laukti, iki kol Auszra nuviks į svėto užgalį.

Praszimas.

Kaip medelis iszdigęs vienas pats ant girės esti varginamas visu vėju — nės nėkas neužstoja — arba kaip kurnis pirmą kartą iszlindęs isz urvo divijasi Dievo galibėje, nor' žinoti, ar tur daugiau broliu ir kas toliaus ira, bet per savo bėdnumą, mažumą, menką protą esti nėko nežinas — taip ir asz nežinau kur nusibloksyti. Mano tėvai numirė: amžiną atilsį; buvo bėdni, giminės visi ubagai. Palikau prie dėdžio, vargingo szlužmelninko, nemokanczio nē skaititi, kursai vienok manę leido lietuviszkai mokėtiesi. Matidamas, kad man knigos tiko, leido ir į pavietinę moksliniczią. Czia budamas labai linkau ant teplojimo; nurisavojau mokytoją, už ką man jisai moliavoniu skrinele padovanojo. Pabaigęs mokslą ir egzaminą iszdaviau, bet bėda, nebuvo rublio ant reikalo . . . Skupiam dėdžiui kažin kaip rodės, rublį ant sikio iszleisti . . . Reikėjo valkiotiesi paskui kiauliu; kaip pasvaigęs vaikszciojau, verkdamas. Szirdis paliko iszkaloje! Prisiklausiau, prisiskaicziau, kaip Dievas siratu neapleidžia, dūda gerus apėkunas. Ale man nebuvo jo loskos . . . Kožname darbe mislis buvo ant mokslo, skaicziau knigas pas bandą, dėl to buvau piemeniu persekiojamas. Gavau patirti Lietuviu esas; milėjau kalbą . . . Troszkau eiti ant viresnibės kasztu, bet nebuvo užtarėjū, ir vargau. — Saulelė nesiszvietė mažuma, atvažiavo pasituris gspadorius manę prie savęs paimti jo vaikus pamokinti lietuviszkai, lenkiskzai ir maskoliskzai. Czia per metus bebudamas ir vokiskzai prasimokinau.

Mano didžiausias noras butu, per mokytinį pas koki teplorių įstoti; turiu ant to karszcziausia linkimą isz pat jaunistės; galėcziau vėliaus rasi ir Lietuvai užderėti . . . Ale nežinau kur . . . nežinau kaip . . . nėko nepažistu, kai sirata ant svėto stovėdamas . . . Bucziau pakajingas ir dėkingas, jei ir szeip pas koki tikrą Lietuvį galėcziau vietele atrasti; nors dvasė atsigautu . . . Noriu savo giminei atsidėkavoti ir paroditi, kad jos tikru sunumi esu; neįstengiu . . . Manę pažista keli kunigai ir ukininkai, kuriu vardus esu gatavas pridėti.

Aleksandras Ratkus, adresas „Auszros“ rėdistėje gaunamas.

Jūkai.

Parasziti *Ant. B.*

Žmogistės: Jūzas. Amėlija, jo sesū. Francė, mažas brolis abėju. Du svecziai. Kukorius.

I. *Jūzas ir Amėlija.* *Am.* Ar žinai, brolau, ką asz szia naktį sapnavau? — *Jūz.* Taigi ką tokį? — *Am.* Dār nebuvaū macziusi tokio sapno. Suvaziavo pas mumis sveczių; vienas

norėjo žianitisi. Paskui po ju išsvažiavimo apniko szunis ir isz to stroko iszbudau.

II. *Tie patis* ir *Prancė. Pr.* (įėjęs). Svecziu kas žin' kas atvažiavo. *Jūz.* Ot tavo sapnas ir bus, ale bėda, kad alaus nėra.

III. *Tie patis, svecziai* (atsidarę duris įeina tris). Sveiki, givi! ką beveikiate? Ar nelaukiate musu? *Jūz.* Sveiki! Laimė Dievas sziam buriui (sveikinas'). *Am.* Praszom' sėstiesi (visi sėdasi). *Jūz.* Amėlija, bėgk tu, prapepk mums ar kiauszienės; reik' sveczius pamilėti. (Amėlija iszeina)

IV. *Tie patis*, veik be *Am.*, veik su ja. *Svecz.* O kur tetusziai? *Jūz.* Iszvažiavo ant turgaus; jau reiktu parvažiūti, ale dar nėra. *Am.* (įeidama). Kad kamaroje viskas užrakita, negalima priėiti. *Svecz. kuk.* Ar nēr' kiausziu? Tik iszvirik ir bus gerai. *Am.* Kad katilas užrakintas. *Kuk.* Atneszk, asz iszvirsiu ir be katilo. *Am.* (iszėjusi įnesza). Ot ira. *Kuk.* (paėmęs deda ant stalo kiauszius ir uždengia su kepure; popėrių uždegęs laiko ant kepurės [visi stebis']; popėriui sudegus žiur' atidengęs). Ei!! (lek' du karveliu isz tu kiausziu)*. Ar mat' davė kas žin', kokius kiauszius; nu dar dūk. (Am. iszėjusi vėl įnesza.) Dabar reikia sudauzius kepti kiausziene. Dūkite kas kepure. *Jūz.* (dūda). Ar bus geras? *Kuk.* Bus geras. (Muszra kiauszinius ir leidžia į kepure). *Jūz.* Ką dirbi?! Man kepure prikaulios! *Kuk.* Nebijok; juk žmogus kelije kur gautum visas vigadas, kad nemokėtum savotiszkai. (Paskutinį kiauszi musz' ir iszlekia pauksztitis.)* Ar matai, tai ir dabar butu apzavusi Amėlija, kad bucziau cėlus kepurės. (Kepurėje kepa ant žvakės.)* Dūkite torėlką. (Deda kiausziene į torėlką ir atidūda kepure czistą; visi valgo kiausziene.) *Visi.* Ale gera kiausziene, kad ir kepureje kepta. (Suvalgo.) *Kuk.* Dabar reiktu gerti, ar neturite? *Jūz.* Szį kartą pritrukome alaus ir nēr' kaj, tik vandenio. *Kuk.* Dūk ir vandenio. (Amėlija įnesza karapinka vandenio.) *Kuk.* (padedą ant stalo, uždengia, su [monu] lazdele sudūda tris kartus, o atidengęs pila į skleniczia [alus].)* Sveiki visi. (Iszgėręs dūda Amėlijai.) Reikia pirma gaspadinei dūti. *Am.* (iszgėrus). Geras dėl to alus. *Kuk.* Dūk Jūzni. *Visi* (vienas kitam dūdami). Tiesa, kad alus geras; greitas tamsta dirbėjas. *Vien. svecz.* Kad alaus taip greitai padirbai, ar negalėtum ir arėlkos padirbti? *Kuk.* Tū bus, tik stovėk tvirtai. (Iszitraukęs peilį isz kieszėnės dur' į kaktą ir liepia kosėti ant skleniczios pasilenkus; prileidžia pilną skleniczia.)* Dabar gerk, kad norėjėi. *Svecz.* (iszgėręs). O geras sznapsas isz mano kaktos; tai ir kita kartą asz pats įsileisiu, kaip panorėsiu. *Jūz.* (Amėlijai.)* Bėgk, žvakę atneszk; mat' kad baigias'. *Am.* Zinai, kad neprieisi; užrakinta. *Kuk.* Ot, bėda nelaiku atvažiavus; reik' turėti ir savo žvakę. Dūkit' popėriaus szmocziuka. (Jūzas dūda). Sztai ir bus dantu žvakę. (Visi žiur'; kukorius ēda popėriu ir traukia isz dantu žvakę.)* Sze, Amėlija, degk. *Am.* Ar tamsta su veln . . . nebenoriu sakti tik. (Dega ir stato ant stalo). *Svecz.* Gana, reikia važiūti ir namon. (Rėdosi). *Kuk.* Ką-gi asz tamstai; Amėliukė, dūcziau

paminklui ant pirmo pasimatimo? (Isztraukia lazdikę ir mojųja: randasi balta kvėtkka: dūda Amėlijai.)*) Tai praszom, Amėlija, ta kvėtkelę priimti. Kad ji ir' balta, tai dar nēr' laikas prisirtinęs, kad butum... Dėk į vandenį; jei bus balta, tai...; o jei pastos raudona, tai busi... ir ko norėsi, vis įgisi. (Rėdosi, atsiklonioja ir eina visi lauku.)

V. *Amėlija, Jūzas* (grįžta). *Am.* (deda kvėtkką į vandenį). *Jūz.* O tavo sapnas ir iszšipildė. Tikrai ir kalbū bus isz to, kad szunis piovė. *Am.* Dieve gelbėk tik nū kalbū. (Ziurėdama į kvėtkką.)

Kvėtkelė balta, kvėtkelė gražiausia,
Iszreiszkei dorą mano nekalcziausią;
O jei įgausi skaistų raudonumą,
Iszreikszi meilę ir szirdies vėrnumą.

*) Visi tie dalikai gaunami pas Aug. Baranauskį Sziupiliūse, Gruzdziu valsez., Sziauliu pav., Kauno gub. Suligink apgarsinimą 5 ir 6 num. „Auszros“.

Kožnam *nimiruliu* (epilepsija), *mėszlungiu* ir *ant gisleliu* (ant nervu) *sergancziamiam* galime geriausiai priverliti visame svėte į garbę parėjusį, augszcziausiu lėkoriszku autoritėtu pripažintą, taip sakant diviną gidomą buda pono propesoriaus d-ro Albert'o, Pariziūje, Place du Trône 6; to dėl kožnas ligonis tesikreipia su *pilnu iszsitikėjimu* prie virszuj' minavotojo, ir daugel savo sveikata, dėl kurios attaisimo jau buvo ketinę nusiminti, atgaus. Namūse pono propesoriaus visi mėszlungiu sergantieje pakajingą givenimą randa, ant nepasiturincziuju padabojama; kaip mes isz tikros vermės tiriamo, prekios svėto mėsto ira pritinkancziai pigokos. Su rasztu gidoma įsiuntus aiszku ligonies iszpasakojimą. Dar turime priminti, kad ponas prop. d-ras Albert'as tik po matomu pasisekimu atliginimo praszo.

Apgarsinimai.

Lietuwiszkas Polytiszkas Laikrasztis,

liberaliszka gazėta, užstovinti Lietuviu teisibes, praneszanti viriausius atsitikimus svėte, o įpacziai isz Lietuvos, turinti kas sik pradziuje kaip įvedimo artikulą politiszką kalbesį, kursai daugiausiai apie vairsius susirodijimu isz musu saimu pranesza, suraszimus apie nusidavimus musu tėvinės Lietuvos, mažus pamokinimus apie patirimus gaspadoristės dalikūse, receptus, gražias giesmeles, gromatniczią ir t. t. ir t. t. — tampa kas ketvergą Karaliaucziūje, Hartungo spaustuvėje, iszleidžiama. L. P. Laikraszcziio įpatiszkas atsiskirimas nū kitu lietuviszku laiszku ira attolinimas visu vėros daliku, kurie kaip ant to įpacziai skirtiems laiszkams arba knigoms priklauso, taip kad ir tie L. P. Laikrasztį be pasipiktinimo skaititi gal', kurie prie musu žemės bažnicziuos ir neprisipažįsta. — Isz praėjusio bertainio

meto mename sekanczius artikulus, kurie patalpinimą rado „Susivienijimas dvėju politiszku partiju“, „Gatavokitėsi ant skirimu“, „Maisztas Amerikoje“, „Atviras susikalbėjimas“, „Prasudijimas musu iszganitojaus Jėzaus Kristaus“ (pagal atrastus dokumentus su biblija sutinkanczius), „Mažumas apie musu mokesniu idalijimą“, „Paskutinius adinos dvėju ant smerties prasuditu“, „Socijalistai ir anarkistai“, „Apie sultaną Abdul-Hamida“, „Egipcjonai ir netikrasis prarakas Mădis“, „Priėmimas pailginimo socijalistu zokano“, „Sekminių czėso tarpas politikoje“, „Ivanas IV. Vasilieviczė (Maskoliu caras)“, „Nacijonalliberalai“, „Baltai apie lietuviszką giminę“ etc. etc., placziausi apraszimai provu prie prisaikintuju sūdo Tilžėje. Tarp giesmeliu mename: „Mes nenorim' mirt“, „Rambinas“, „Skundikams“.

Numeriai isz szito pasibaiganczio bertainio meto tampa po įsiuntimo 60 pf. ir dabar dar, kiek zoposto ira, prisiuncziami.

„Lietuviszkas Pol. Laikrasztis“ kasztūja prie cėcor. pustu apsteliūjant 50 pf., norint jį per gromatneszį į namus gauti, 65 pf. Į Maskoliją tik per uždarditas gromatas tegalima prisiusti, ir butu geriausiai, kad vis po keturi susitartu ir vienoje gromatoje parsisiųsdintu, kur tada už 4 rublius ant bertainio meto kas nedėlę prisiųstumbim'.

Apsakimai kasztūja po 10 pf. už eilutę. Gromatos dėl laikraszczio reikia rasziti po szitu adresu: „Rédacteur des Liet. Pol. Laikrasztis (Hartungsche Druckerei) in Königsberg i./Pr.“

Karaliaucziuje, junijaus mėnesije 1884.

Rediste „Liet. Pol. Laikraszczio“.

Paslēptas ligas

gidau pagal naujausią moksliszką isztirimą, ir pikecziausiūse atsitikimūse, pavadinimo negaiszindamas; taip pat ir piktasias silpnibes paslēptu jaunistės grėku (onanijos), gisleliu (nervu) sugaiszimo ir negalėjimo (impotencijos). Didžiausias užtilėjimas. Praszoma plataus ligos praneszimo.

D-ras Bella,

szanaris moks. draugiszciu ir t. t.
Paris, 6, Place de la Nation, 6.

Padabotina.

Nūmiruliu, mėszlungiu & ant gisleliu sergantieje

randa tikrą pagalbą permano gidimą. Atliginimas tik po matomu pasisekimu. Gidimas su rasztu. Szimtai pasveikę.

Prop. d-ras Albert'as,
Paris, 6, Place du Trône.

Antano Juszkeviczės lietuviszki rasztai:

- 1) Lietuviszkos dainos (1—461) per Antaną Juszkeviczę. Pirma kniža, pirma ir antra laida. Kazanius 1880. 3 r. 20 kap.
 - 2) Antra kniža (462—1023) — treczia ir ketvirta laida. Kazanius 1881. 3 r. 20 kap.
 - 3) Treczia kniža (1024—1569). Kazanius 1881. 2 r. 50 kap.
 - 4) Svothinė rėda Veliūnicziū Lietuviū. Kazanius 1880 1 r. 10 kap.
 - 5) Svothinės dainos (1100 dainu). Kasztu mokslu akadėmijos Petrapilėje 1883 2 r. — kap.
 - 6) Jon's Juszka, apie kalbas lietuviszko liėzuvio. Petrapilė 1861 — r. 35 kap.
- ira gaunami pirkti:
- Kazaniuje 1) prie iszleistojo Jono Juszkeviczės, mokįtojo 3. gimnazijos;
— 2) knižinicziuje A. A. Dubrovino.
- Petrapilėje knižinicziuje N. G. Martinovo ant Nevsko prospekto n. 46.
- Varszavoje 1) knižinicziuje E. Vendės ir komp.;
— 2) — Gebetner'io ir Volf'o.
- Leipcikije 1) knižinicziuje F. A. Brockhaus'o;
— 2) — K. F. Köhler'io.
- Rigoje } tu mėstu knižinicziuose.
Vilniuje }

„Auszros“ rėdistėje (Martinas Jankus, Bitėnai per Lum-pėnus — Lompönen, Ost-Preussen) galima pirkti szias knižas:

- 1) Auszra perniksziū metu, visa už 3 rubl. su nusiuntimu.
- 2) Miglovaros rasztai: Įvairios eilės. Pirmas plūksztas. 32 pusi didž. pavizdije. 30 kap.
- 3) Drazdauskio svėtiszkos irsventos giesmės. 16 pusių. 15 kap.
- 4) Nėrio tris pamokslai apie gaspadoristę dēl gaspadoriū sodiecziū. 43 pusės. 15 kap.
- 5) Dagilio lietuviszkas sziupinis. Eilės. 16 pusių. 3 kap.
- 6) Kalendorius, lietuviszkas Auszros, ant 1884 m. 112 pusių. 15 kap. (numažinta prekia).
- 7) Kalendorius lietuviszkas Auszros, ant 1885 m. (Dar tebėra po spauda; kada bus gatavas, taps Auszroje ap-garsinta.)
- 8) J. I. Kraszauskio Vitoliorauda. 320 pusių. 1¹/₂ rublio.
- 9) M. Jankaus liet. sen. dainos. 36 pusės. 15 kap.
- 10) — sztuk. dainos. 16 pusių. 5 kap.
- 11) Viturio tėvinainiū giesmė. 24 pusių. 15 kap.

Parkupcziams 50 eks. vienos knižos ant sikio imant, dū-dame 33¹/₃ 0/0 rabato (leidžiame už du treczdaliū prekios). Pridūtosios prekios ira be nusiuntinimo į vietą. Prikėjams meilijant, galima knižas į parubežį be prekios padidinimo nusiūsti.

Tarp Kauno ir Vilniaus, artibėje gelžkelio staciju Jauju, Žasliu bei Kaszudariu, turgavietės Žėzmariu ir r. k. bažniczios Kotaviszkiu, netoli Nėrio (Vilijos), visai lietuviszkame kraszte, turiu žemės ukį 73 pr. murgu pardūti, kursai labai gerai įtaisimui dirbtuvės (pabrikos), vasarinio gyvenimo, — malku, javu, žuviu ar paukszcziu prekištės tiktu. Jo prekia ira tik 1600 rubliu. Givenamasis butas su kitomis trobomis ira, pievos randasi gana, o girės galima artibėje pirktiesi. Senas karalkelis (vieszkelis) vieną verstą (kilio-metrą) nū mano ukelio veda iki Jauju gelžkelio stacijos ir iki Žėzmariu turgavietės. Mano szirdingiausiasis malonėjimas butu, kad szisai ukis musu kokiam viengenciui tektu. Svetimėmiecziu, įpacziai Vokiecziu, jau daug radosi norincziu, ale man nebutu džiaugsmo jį svetimtaucziui perleisti.

Adomas Kasmovskis, Vilniuje —
Wilno, Wilkomierskaja ul., d. Skopowkiera.

Įtalpa.

1) *J. S. K. Mokslas apie tautinę ukę*, l. 217. — 2) *Petras Trupinėlis*. Piastu duktė, eilės, l. 222. — 3) *J. Basanaviczius*. Isz musu praegios: I. Lietuviu „Dunojus“ ir Rimėnu „Danubius“, l. 227. — 4) *Ksav. Vanagėlis*. Laimės valanda, eilės, l. 234. — 5) *J. A. V. L. Balsai apie lietuviszka gentę*, l. 235. — 6) *K. Vanagėlis*. 19 kovo 1884., eilės, l. 239. — 7) *A. B. Lukokim'*, eilės, l. 239. — 8) *J. Bs.* Lietuviszkos knigos: Litauische und lettische Drucke des 16. Jahrhunderts, l. 240 — 9) *Vėversis*. Musu darbai, eilės, l. 245. — 10) *Eglė*. Liudnibė, eilės, l. 246. — 11) *Eglė*. Gražioji, eilės, l. 246. — 12) *J. K. Sz.* Dainos ir ju literatura, l. 247. — 13) *V. V.* Daina apie strazdą, su gaida, l. 253. — 14) *J. A. Kalnėnas*. Tarp savuju, eilės, l. 253. — 15) *Antanas Kriszcziukaitis*. Matėmatikiszkas žemės apraszimas, l. 254. — 16) *A. B.* Raginimas, eilės, l. 256. — 17) ? ir *Macziulis*. Svetima szalelė, eilės, l. 257. — 18) *T. J. Linkis*. Varlė ir jautis, eilės, l. 260. — 19) Isz Lietuvos, l. 260. — 20) *Svetur*, l. 284. — 21) *Gromatu skardinė*, l. 287. — 22) *Praszimas*, l. 291. — 23) *Ant. B. Jūkai*, l. 291. — 24) *Apgaršinimai*, l. 293.

Gromatas, rankraszczius ir piningus į Auszros rėdistę siuncziant reikia szioki antražą padėti:

Martinas Jankus, Bitenai per Lumpenus
(Lompönen in Ost-Preussen).

Už rėdistę atsako **Martinas Jankus, Bitėnai per Lumpėnus**.
Spaudinta už piningus skaititoju „Auszros“ pas
O. v. Mauderodę Tilžėje.